BBC

ABC SADZENIA • TRAWNIK BEZ CHEMII • NASIONA ZA DARMO

Wrzesień/Październik 5 (41)/2021

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

20 gwiazd jesieni

50+ wiosennych cebulek

Ogród ozdobny przez cały rok

JESIENNE CIĘCIE
To łatwe!

Smaki i kolory

jadalne kwiaty
maliny i jabłka

kwiatowe rabaty
donice na taras

Wrzesień-październik 5/2021
cena 14,90 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636

Ptaki obok nas
Podpatruj z **Montym** skrzydlatych gości w ogrodzie

Woda w ogrodzie
Alan radzi jak wykorzystać każdą kroplę

Warto zobaczyć
Odwiedź jesienne Arboretum Wojsławice z **Łukaszem**

prasa.pl/9460f9ce62

PREMIUM LINE | ergo™

DUŻE / MAŁE GRABIE DO LIŚCI ERGO

Idealne do grabienia liści, trawy i innych odpadów ogrodowych.
Odpinana głowica pełni funkcję zgarniacza, może być wykorzystana do przenoszenia liści. Grabie posiadają aluminiowy, lekki i wytrzymały trzonek. Antypoślizgowa powierzchnia SAFETOUCH™ gwarantuje pewny chwyt i wygodę użytkowania. Uniwersalny adapter pozwala na szybką wymianę głowic, zapewniając bardzo pewne i stabilne połączenie. Elastyczna, wymienna głowica wykonana została z trwałego tworzywa. Unikalny kształt, ogranicza zapychanie się zębów, zapewnia płynną, efektywną i komfortową pracę. Szerokość głowicy: 525 / 430 mm.

PRODUKT POLSKI

Więcej na: **www.cellfast.com.pl**

cellfast®

eprasa.pl 0460f9ce62

Prenumerata

Gardeners` World. Edycja Polska to wydanie licencyjne największego brytyjskiego magazynu ogrodniczego BBC Gardeners' World Magazine. Raz na dwa miesiące dzielimy się z wami naszymi inspirującymi odkryciami – od inspirujących ogrodów i zachwycających roślin, po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, by ogród był zawsze w kwitnącej formie.

Magazyn Gardeners` World. Edycja Polska to dwumiesięcznik (6 numerów w roku).

- **Prenumerata roczna**
  74,50 zł– płacisz za 5 numerów
  + 1 numer gratis.
- **Prenumerata dwuletnia**
  134,10 zł – płacisz za 9 numerów
  + 3 numery gratis.

Inne opcje:
- e-prenumerata roczna (PDF) – 59,50 zł
- e-prenumerata dwuletnia (PDF) – 107,10 zł

Zamów bezpiecznie, bez wychodzenia z domu na: **www.avt.pl/prenumerata**
Dostawa wprost do skrzynki pocztowej.
Przesyłka gratis!
Jeśli masz pytania, wyślij e-mail na prenumerata@avt.pl.

Bieżące i archiwalne numery magazynu zamówisz na:
www.ulubionykiosk.pl

Welcome

Lato dobiega końca, a przyroda łagodnie zmierza ku jesieni. Choć dni stają się coraz krótsze, a noce chłodniejsze, wcale nie rozpaczam z tego powodu. Czekam z rumieńcem na policzkach na barwny spektakl końca sezonu i odliczam dni do pierwszego dnia jesieni! Wiele roślin dopiero teraz pokaże pełnię swojej urody, gdy w blasku jesiennego słońca ich liście i kwiaty zapłoną w różnych odcieniach ognia. Ciepłe żółcie i ogniste czerwienie łagodnie cieszą oczy i rozpalają wyobraźnię. Jeśli nie czujesz tego żaru, to znaczy, że w Twoim ogrodzie nie ma w nim odpowiednich roślin! O nic się nie martw, łatwo możesz to zmienić. Właśnie teraz jest idealny moment na wizytę w centrum ogrodniczym, bo przecież jesień to czas sadzenia – nowo zakupionych lub samodzielnie rozmnożonych roślin oraz wysiewania nasion – najlepiej za darmo, pozyskanych z własnych upraw (str. 108). Wysiewanie, sadzenie i rozmnażanie daje ogromną przyjemność dzisiaj i jeszcze większą jutro!

Jak zawsze mamy dla Ciebie garść inspiracji, których nie znajdziesz nigdzie indziej i ogrodową listę zakupów „must have", a wśród nich jesienne perełki (str. 6-21), które warto posadzić, by ogród zapłonął kolejnej jesieni; wiosenne cebule w niezwykle szerokiej gamie kształtów i kolorów (str. 42), by wiosna w kolejnym roku tryskała kolorami oraz praktyczny przewodnik sadzenia, dzięki któremu unikniesz błędów (str. 68). A jeśli dobrze rozplanujesz nasadzenia, Twój ogród będzie interesujący i ekscytujący o każdej porze roku (str. 62). Delektuj się tegoroczną jesienią (oby złotą!), zrywając rumiane jabłka z własnego sadu (str. 98), a długie wieczory spędź ze smakiem, korzystając z pysznych przepisów z własnej grządki (str. 102). Jeśli nie masz ogrodu, wprowadź do domu więcej koloru z naszym przewodnikiem o pielęgnacji i aranżowaniu roślin doniczkowych (str. 56).

Pięknej jesieni!

Paweł Romanowski
Redaktor naczelny
pawel.romanowski@avt.pl

Zdjęcie jesieni!

Zobacz, jak pięknie wygląda Arboretum w Wojsławicach w jesiennej odsłonie (i nie tylko). Dla takich widoków warto przejechać setki kilometrów!

Zdjęcie otwierające wykonane przez Bożkę Piotrowską, fotografkę i autorkę bloga ogrodniczego "Zielona Bombonierka", zdobyło II miejsce w międzynarodowym konkursie fotografii ogrodniczej IGPOTY 14 w kategorii „Beautiful Gardens".

Brawo, Bożka!
Cieszymy się, że dołączyłaś do naszej redakcji.

W tym numerze znajdziesz więcej zdjęć Bożki: na okładce oraz na str. 20-29.

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners` World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Joe Swift
Nagradzany projektant ogrodów, prowadzi pracownię w Londynie. Pisze o wszystkich aspektach ogrodnictwa, dla nas projektuje kwiatowe rabaty.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl 0460f9ce62

SPIS TREŚCI

wrzesień–październik 2021

LUBIMY

6 Gwiazdy jesieni
16 Pojedyncze dalie
18 Rdesty
20 Jesienne stokrotki

INSPIRACJE

24 Arboretum Wojsławice
Warto zobaczyć
30 Słodki sukces
Monty uprawia groszki
36 Kolor od ręki
Rabaty na przyszły rok
42 Cebule gwarantujące kolor
50 najciekawszych odmian
48 Tulipany w doniczkach
Gotowe kompozycje
56 Barwy jesieni
Patenty na jesienne donice
62 Ogród na wszystkie pory roku
Ulubione rośliny Carol
68 Techniki sadzenia
Poradnik Adama dla początkujących
74 Mądre wykorzystanie wody
10 sposobów Alana
80 Zieleń z natury
Naturalny trawnik Alana
90 Zadrzewnie
Krzewy z żelaza
94 Jesienne cięcie
Techniki, narzędzia, gatunki
111 Alokazja
114 Anturium

FAUNA W OGRODZIE

84 Kowalik
86 Ptaki obok nas
89 Autostrada dla jeży

FELIETONY

22 Cały Monty
23 Przy płocie
128 Opowieści Titchmarsha

24
Łukasz Skop odwiedza Arboretum Wojsławice w poszukiwaniu najpiękniejszych jesiennych inspiracji, o których opowiada dyrektor Tomasz Dymny

30
Jeśli chcesz w przyszłym roku cieszyć się kwiatami groszku pachnącego naprawdę wcześnie, zasiej go już teraz, radzi Monty

56
Podaruj swojemu ogrodowi sezonowe odświeżenie dzięki kompozycjom Nicka w pojemnikach

eprasa.pl 0460f9ce62

TEMATY Z OKŁADKI

62
106
98, 102

6
42
94
36
56

Zdjęcie: Bożka Piotrowska

DODATEK SPECJALNY: Smaki jesieni

98 Najpyszniejsze jabłka
102 Prosto z grządki
106 Jadalne kwiaty Aksamitki
108 Zbiór nasion warzyw

80
Wspaniały trawnik bez użycia środków chemicznych? Tak, to możliwe!

42
Najwyższy czas, by zamówić wiosenne cebule; wybraliśmy 50 kwiatowych klejnotów

68
Czuję, że się uśmiecham, mówiąc o tym etapie tworzenia ogrodu. Sadzenie to wielka szansa na ożywienie przestrzeni, mówi Adam

62
Carol Klein opowiada o swoich ulubionych roślinach, dzięki którym ogród – bez względu na swoją wielkość – może być interesujący przez cały rok

Plan działań jesienią

SPRAWY DO ZROBIENIA

117 Posadź róże
118 Przygotuj sadzonki
119-120 Zadbaj o trawnik
121 Posadź hippeastrum
122 Posadź krokusy
123 Wysiej zioła
124 Zbierz warzywa
125 Przechowaj marchew
126 Przytnij szparagi
127 Zrób sadzonki cisów

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM, ŁUKASZ SKOP, BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl 0460f9ce62

“Witajcie, wrześniowe dni, pełne letniej pogody i jesiennej radości”

Helen Hunt Jackson

eprasa.pl 0460f9ce62

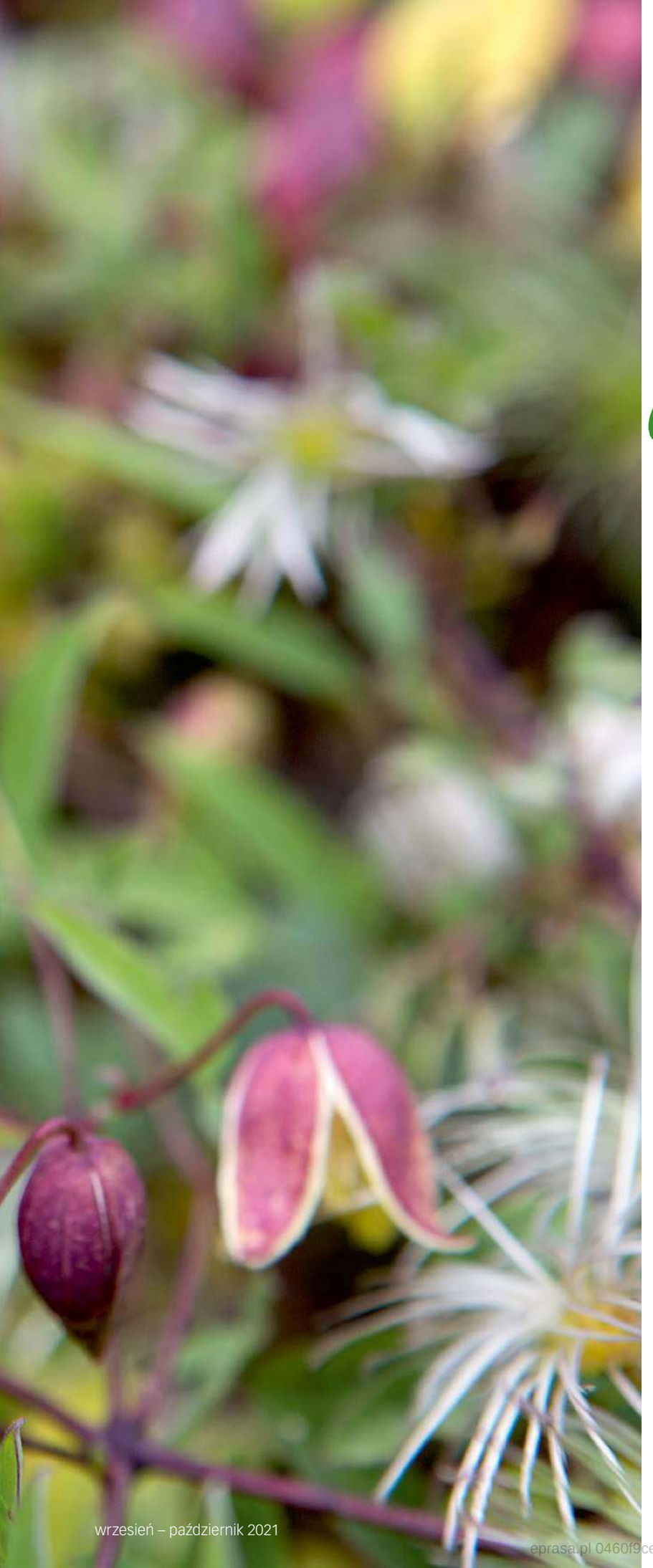

Lubimy jesień

Wrzesień to zawsze wyjątkowy miesiąc: czas miękkiego światła i ostatnich błogich dni z upalnym słońcem. Tego września doceniamy to tym bardziej, ponieważ w całym kraju można usłyszeć zbiorowe westchnienie ulgi milionów rodziców, którzy po raz pierwszy od miesięcy machają na do widzenia swoim pociechom udającym się do szkoły.
Stoły kuchenne zostały zwolnione z funkcji szkolnych ławek, a obowiązek nauki sumowania i ortografii przejmują z powrotem nauczyciele. Nasze ogrody odpoczywają nieco od piłki nożnej i szalejących dzieci (lub wnuków), osiągając w końcu upragniony spokój, bo przecież zmierzamy już łagodnie w kierunku jesieni.

TEKST JAMES ALEXANDER-SINCLAIR

GWIAZDA MIESIĄCA

Powojnik (*Clematis*) 'My Angel'

Każdy, kto ma choć trochę miejsca, powinien posadzić przynajmniej jeden powojnik – są dość łatwe w uprawie i występują w każdym kolorze i rozmiarze. Ta fotografia pięknie przedstawia trzy oblicza powojnika. Pulchny i ponętny pączek jest jak małe dziecko pierwszego dnia w szkole (te śliwkowe płatki to doskonały kolor na marynarki). Następnie mamy błyszczący i wspaniały aksamitny kwiat w całej okazałości, z wyrazistymi pylnikami i soczystymi działkami. Wreszcie mamy główkę z nasionami, która w tym przypadku jest puszysta i srebrzysta jak ukochana babcia szydełkująca koc.

Szybko rośnie, więc potrzebuje miejsca. Sprawdzi się przy ścianie lub pergoli, a także puszczony wolno na krzewy.
Wysokość x Szerokość 3 m x 1,5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 0460f9ce62

DRAMATOPISARZ

To nie jest roślina dla osób o słabych nerwach: wspaniały, ogromny i muskularny karczoch jest doskonałym uosobieniem tego, co projektanci nazywają roślinami strukturalnymi. Ma masywne srebrzyste liście i wysokie kwiatostany, które w trakcie kwitnienia przyciągną wszystkie pszczoły w okolicy oraz każdego małego ptaka, gdy uformują się główki nasion. Jeśli zdołasz go gdzieś zmieścić, nigdy tego nie pożałujesz.

Karczoch hiszpański (*Cynara cardunculus*)

Ma ciężkie kwiaty, więc zapewnij im jakieś podparcie. Jak większość roślin o srebrzystych liściach, najlepiej sprawdza się w pełnym słońcu.
W x S 2 m x 1,2 m

Z JĘZYKIEM NA BRODZIE

Jeśli szukasz pnącza z dużą ilością zwisających kwiatów, to mam coś dla ciebie. Środki przypominają mi serca wyjątkowo pięknych dzwonów. Jest delikatny, więc prawdopodobnie nie przetrwa zimy, ale naprawdę przydaje się do zakrywania kostek innych pnączy – na przykład dół różanych krzewów często jest wyłysiały. Oto rozwiązanie.

Rodochiton purpurowy (*Rhodochiton atrosanguineus*)

Wysiej nasiona jesienią (jeśli masz szklarnię), aby zapewnić roślinom dobry start. Jeśli nie, to wiosenny wysiew też jest w porządku.
W x S 2 m x 50 cm

eprasa.pl 0460f9ce62

IGRANIE Z OGNIEM

Koper włoski jest jedną z tych roślin, które wypełnią lukę między ogrodem kwiatowym a ogrodem kuchennym. Można go używać jako zioła, ale też na rabatach – sztywne łodygi są szczególnie przydatne jako luźne wsparcie dla bardziej giętkich bylin, takich jak ten wspaniały dzielżan. Obie rośliny trzymają też doskonałe sylwetki w okresie zimowym.

Fenkuł włoski (*Foeniculum vulgare*)

Rozmnażaj z nasion wiosną lub jesienią. Podatny na mszyce – łatwo usuniesz je strumieniem wody. Uważaj, bo może być inwazyjny.
W x S 1,8 m x 40 cm

Dzielżan (*Helenium*) 'Sahin's Early Flowerer'

Na każdą glebę, ale potrzebuje pełnego słońca. Podziel rośliny wiosną lub jesienią, albo wiosną pobierz sadzonki u podstawy.
W x S 100 cm x 50 cm

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

GŁOWA, RAMIONA...

Chociaż każda jeżówka na pierwszym planie jest cholernie efektowna, to szałwia jest prawdziwą gwiazdą w tym zestawieniu. To dlatego, że szałwia ma jeden z najdłuższych okresów kwitnienia spośród wszystkich roślin ogrodowych – kwitnie od około czerwca do pierwszych przymrozków. I łatwo odrasta z sadzonek.

Jeżówka (*Echinacea*) 'Powwow Wild Berry'

Wyjątkowo intensywnie wybarwiona odmiana. Dobra do dzikich ogrodów. Przyjazna dla pszczół i motyli.
W x S 60 cm x 45 cm

Szałwia (*Salvia*) 'Amistad'

Może wymagać okrycia podczas surowych zim lub w chłodniejszych rejonach kraju. Na wszelki wypadek późnym latem pobierz sadzonki. Regularnie usuwaj przekwitnięte kwiaty.
W x S 1,2 m x 40 cm

VIVA ESPAÑA

To bardzo radosne jednoroczne pnącze, znane również pod nazwą mina. Kolory jego kwiatów naśladują czerwono-żółte paski hiszpańskiej flagi, Bandera de España. Kwiaty są ciekawie przekrzywione, a ich kolor z czasem blednie. Jest blisko spokrewnione z wilcem o niebieskich kwiatach i absolutnie idealnie ożywi ponure panele ogrodzenia lub matowej ściany – o ile dostanie dużo słońca.

Wilec klapowany (*Ipomoea lobata*)

Wysiej pod osłonami w marcu lub na zewnątrz po przejściu mrozów. Od wysiewu do kwitnienia mija około 12 tygodni, więc lepiej siać wcześniej.
W x S 2 m x 50 cm

eprasa.pl 0460f9ce62

ŁĄKIŁAN

Miskanty są cennymi dodatkami do jesiennych rabat – nawet, gdy ostatnia kropla koloru została wyciśnięta z liści, one nadal stoją prosto i dumnie. Ponadto, mimo że są giętkie i trawiaste, mogą być dobrymi roślinami strukturalnymi, ponieważ stoją długo i są doskonałym kontrastem dla późnych kwiatów – jeśli zmrużysz oczy, to w tle na tym zdjęciu zobaczysz werbenę patagońską. Ten gatunek ma coś w rodzaju luźno nastroszonej grzywki, która przypomina mi Bobby'ego Charltona, a nawet prezydenta USA, którego włosy zmierzwił nagły podmuch wiatru.

Miskant nepalski
(*Miscanthus nepalensis*)
Najlepiej rośnie w pełnym słońcu i w podłożu z dobrym drenażem na zimę. Wiosną wytnij suche liście i łodygi.
Wysokość x Szerokość 1,2 m x 50 cm

ZDJĘCIA: JASON INGRAM/DESIGNED BY HELEN GARDENS – UNSPLASHED

REKLAMA

eprasa.pl 0460f9ce62

UŚMIECHNIJ SIĘ

Słoneczniki nie zawsze są żółte, ale zawsze wywołują uśmiech. Co prawda ich podstawowa wersja – ta uwielbiana przez dzieci z podstawówki – jest słonecznożółta, ale jest też wiele innych odmian, takich jak ta, w zmysłowych odcieniach rdzy lub bordo. W XVI wieku zostały sprowadzone do Europy z Ameryki Północnej i Środkowej, gdzie rdzenni mieszkańcy uprawiali je od około 2000 lat.

Słonecznik (*Helianthus annuus*) 'Earthwalker'

Wysiej nasiona wiosną lub wczesnym latem, uważając na grasujące ślimaki. Wysusz całe kwiatostany na karmę dla ptaków.

W x S 2,4 m x 50 cm

RÓŻOWAWE WIDOWISKO

Październik jest dość pracowitym miesiącem dla ogrodników. Trzeba posadzić cebulki i uporządkować warzywniki, więc miło jest znaleźć chwilę, aby po prostu coś docenić, na przykład karminowe łodygi derenia i dziarskie kwiatostany rozplenicy, przypominające szczotki do butelek. Proste, ale efektowne.

Dereń świdwa (*Cornus sanguinea*)

Dobry do zagajników lub na mieszane żywopłoty. Kwiaty są raczej nieciekawe, ale pędy świetnie prezentują się zimą.

W x S 2 m x 2 m

Rozplenica japońska (*Pennisetum alopecuroides*) 'Hameln'

Odmiana mrozoodporna. Fioletowo zabarwione pióropusze dobrze utrzymują się jesienią. Wiosną podziel kępy lub wysiej nasiona w pomieszczeniu.

W x S 100 cm x 50 cm

eprasa.pl 0460f9ce62

PODWÓJNA PRZYJEMNOŚĆ

Liście niestety przygotowują się do opadnięcia – na drzewach widać charakterystyczne oznaki zmiany koloru. Jednymi z najlepiej wybarwiających się jesienią gatunków są klony, czego mamy tutaj doskonały przykład: klon z papierową korą i wyjątkowo ładnymi trójlistkowymi liśćmi, które ładnie się przebarwiają – dwa w cenie jednego to coś dla każdego!

Klon strzępiastokory (*Acer griseum*)

Dobre drzewo do średniej wielkości ogrodu. Łatwy w pielęgnacji, ale dbaj o jego dobre nawodnienie, szczególnie gdy jest młody.
W x S 8 m x 3 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE (WAKEHURST, W SUSSEX); JASON INGRAM

REKLAMA

TAŃCZĄCY DUET

Z roślinami o takich nazwach natychmiast przenosimy się do świata gorących nocy i zapoconych sal tanecznych. Namiętnie pomarańczowa, nastrojowa 'Salsa' i (niczym tancerz w przyciasnych spodniach) wąskolistna libercja 'Taupo Sunset' – pod względem botanicznym żadna roślina nie pasowałaby do klubu, ale jest październik, więc pozwólmy sobie na marzenia.

Dzielżan jesienny (*Helenium autumnale*) 'Salsa'

Usuwaj przekwitnięte kwiaty, aby przedłużyć kwitnienie, ale nie martw się jeśli o tym zapomnisz, ponieważ suszki dobrze wyglądają zimą.

W x S 50 cm x 60 cm

Libercja (*Libertia ixioides*) 'Taupo Sunset'

Zimozielone liście (choć tylko w ciepłych, bardzo osłoniętych miejscach). Bezproblemowa na słonecznych stanowiskach. Rozmnażaj przez podział wiosną.

W x S 60 cm x 50 cm

SUPERBOHATERKA

O werbenie patagońskiej pisałem wcześniej. Kilka miesięcy później wciąż daje z siebie wszystko i dlatego zawsze będzie bohaterką ogrodu. Tutaj popisuje się przed płaskogłowym rozchodnikowcem – znanym poprzednio pod nazwą rozchodnik, dla mniej wtajemniczonych.

Werbena patagońska (*Verbena bonariensis*)

W cieplejszych częściach kraju daje samosiejki, poza tym łatwo rozmnaża się z sadzonek i nasion.

W x S 2 m x 30 cm

Rozchodnikowiec (*Hylotelephium*) 'Herbstfreude'

Doskonała roślina dla pszczół i motyli. Podziel kępy wiosną lub jesienią. Zastosuj na nim cięcie „Chelsea chop" w maju, które skraca łodygi, aby zapobiec ich późniejszemu łamaniu się.

W x S 70 cm x 30 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE (COACH HOUSE, CHIDDINGFOLD, SURREY)

eprasa.pl 0460f9ce62

KLUB TROPICANA

O tej porze roku nasze ogrody mogą nabrać trochę egzotyki, bo gorące (miejmy nadzieję) letnie miesiące zadziałały magicznie na dżunglowe rośliny, takie jak paciorecznik. Te pochodzące z Ameryki Środkowej rośliny o okazałych liściach obecnie są żelaznym punktem letnich nasadzeń, wnoszącym do naszych parków i ogrodów odrobinę radości. Dobrze wyglądają w zestawieniu z frywolnymi daliami i z kontrastowymi trawami, szczególnie miskantami i prosami.

Paciorecznik (*Canna*) 'Phasion'
Wykop jesienią kłącza i zimą przechowuj je w chłodni (ja trzymam je w skrzynkach wypełnionych trocinami). Podziel wiosną.
W x S 1,6 m x 50 cm

BŁĘDNE OGNIKI

W mojej opinii krzewiaste szałwie nigdy nie zawodzą. Mają mnóstwo kolorów, od jasnego szkarłatu do brudnego różu i doskonale rosną w pojemnikach i na rabatach. Kwitną przez (dosłownie) całe miesiące, łatwo się je rozmnaża i pięknie wyglądają w delikatnych aranżacjach z trawami – takimi jak tutaj, z rozplenicą, ale równie widowiskowo z ostnicami czy trzcinnikami.

Szałwia (*Salvia greggii*) 'Stormy Pink'
Odkryta przez legendarną szkółkarkę Derry Watkins około 20 lat temu. Zimozielona, szczególnie na łagodniejszych obszarach. Sadzonki pobierz wiosną lub jesienią. Usuń suszki po przekwitnięciu.
W x S 75 cm x 50 cm

Rozplenica (*Pennisetum*) 'Red Buttons'
Wieloletnia trawa zamierająca na zimę. Kwiatostany zmieniają barwę z ciemnoczerwonego na puszysty beż. Nasiona wysiej wiosną pod szkłem. W zimnych miejscach osłoń przed zimą.
W x S 100 cm x 100 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS
PODZIĘKOWANIA DLA RHS WISLEY

eprasa.pl 0460f9ce62

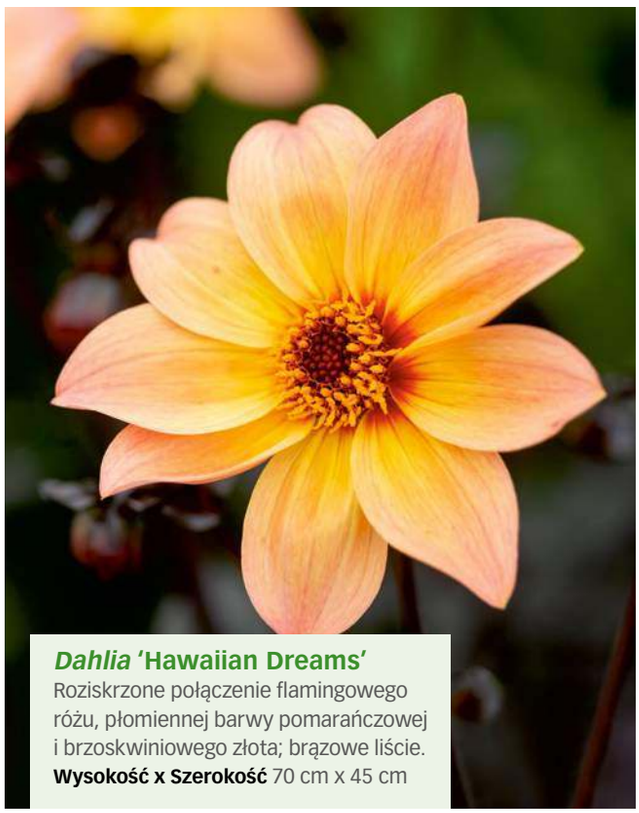

***Dahlia* 'Hawaiian Dreams'**
Roziskrzone połączenie flamingowego różu, płomiennej barwy pomarańczowej i brzoskwiniowego złota; brązowe liście. **Wysokość x Szerokość** 70 cm x 45 cm

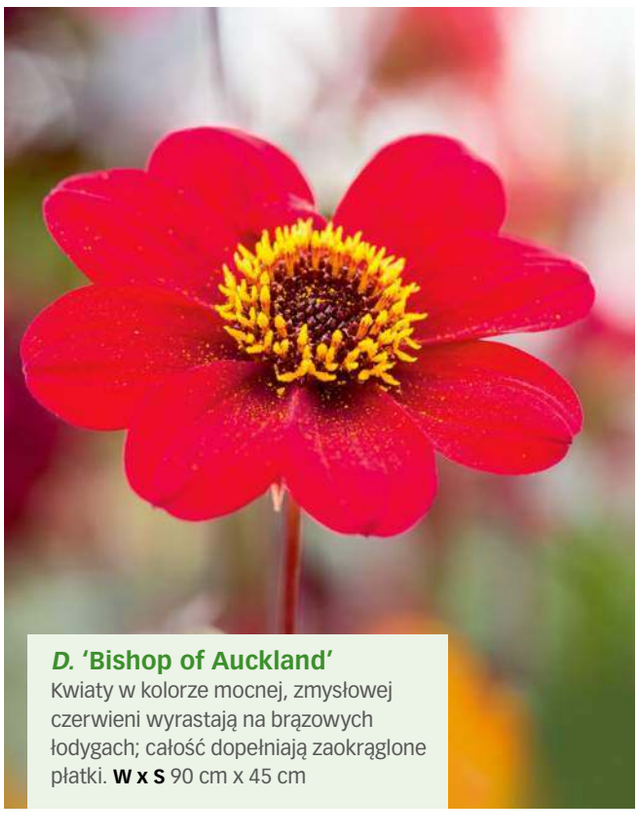

***D.* 'Bishop of Auckland'**
Kwiaty w kolorze mocnej, zmysłowej czerwieni wyrastają na brązowych łodygach; całość dopełniają zaokrąglone płatki. **W x S** 90 cm x 45 cm

***D.* 'Happy Single Wink'**
Jaskraworóżowe kwiaty z ciemnoczerwoną obwódką wokół środka, podkreślone przez brązowawo-zielonkawe liście. **W x S** 60 cm x 40 cm

***D.* 'Yellow Hammer'**
Szerokie, kanarkowożółte płatki o pomarańczowych żyłkach odchylają się zmysłowo, tworząc piękny kwiat. **W x S** 75 cm x 45 cm

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

Dalie pojedyncze

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Sadzenie												
Kwitnienie												
Wykopywanie												

eprasa.pl 0460f9ce62

Eksperci polecają

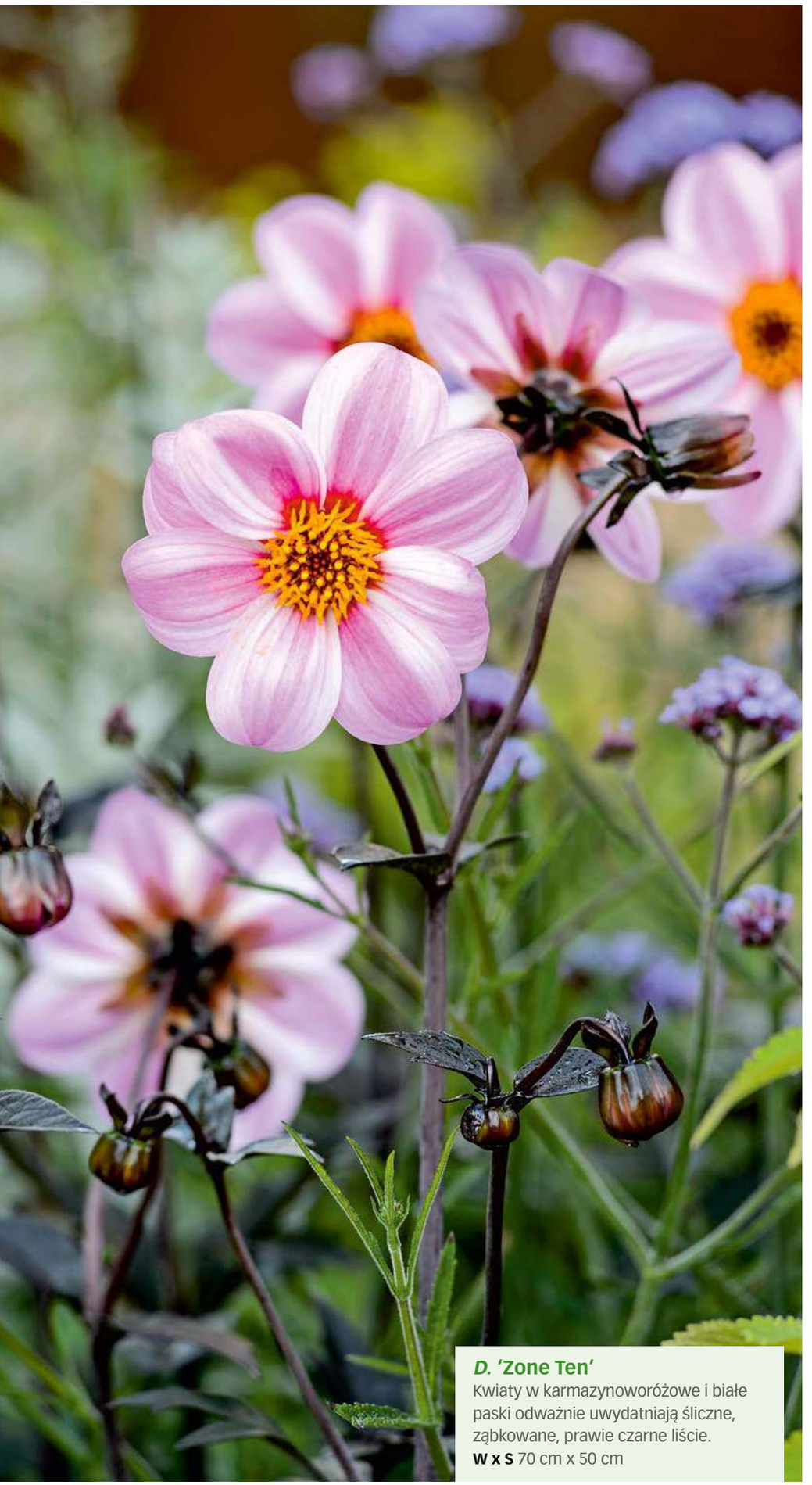

D. **'Zone Ten'**
Kwiaty w karmazynoworóżowe i białe paski odważnie uwydatniają śliczne, ząbkowane, prawie czarne liście.
W x S 70 cm x 50 cm

Pojedyncze dalie

Te popularne rezydentki wiejskich ogrodów są dostępne w niezwykle szerokiej gamie kształtów i kolorów – opowiada **Graham Rice**

Od momentu, gdy po raz pierwszy zrywamy kwiaty, raczkując po pełnym chwastów trawniku, astrowate przykuwają naszą uwagę. Rodzina ta, do której należy ponad 32 tysiące gatunków, konkuruje ze storczykowatymi o miano największej rodziny roślin na świecie, zaś jej przedstawicielkę – klasyczną stokrotkę o złotym środku i płatkach przypominających promienie – potrafimy rozpoznać, zanim jeszcze nauczymy się chodzić.

W przypadku dalii większość uprawianych przez nas odmian porzuciła tę prostotę na rzecz kwiatów pełnych, które robią większe wrażenie, ale zwykle są mniej eleganckie, a także mniej atrakcyjne dla pszczół – zbieranie pyłku to ciężka praca, gdy kwiaty są pełne płatków.

I jeszcze jedno: kwiaty pełne są, no cóż, ciężkie od mnóstwa płatków i zbierają wodę, dlatego po deszczu łodygi dalii wyginają się pod ciężarem, co rujnuje wdzięk kompozycji.

Jakie zatem zalety mają dalie pojedyncze? Mają styl, świetnie rosną w ogrodzie, coraz więcej odmian ma brązowe liście, a owady zapylające je uwielbiają. Ponadto w Niderlandach, Nowej Zelandii i Wielkiej Brytanii powstają nowe pojedyncze odmiany, które dołączają do tych, które są lubiane i sprawdzone. Oprócz tego stwierdziłem, że jeśli rosną w słonecznym miejscu, w przepuszczalnym podłożu, często nie trzeba ich wykopywać na zimę – wiosną po prostu zaczynają rosnąć [w Polsce wszystkie należy wykopywać – red.]. Czegóż chcieć więcej? Zapachu? Nie bądźmy zachłanni.

- **Stanowisko** Najlepiej w pełnym słońcu, w żyznej, przepuszczalnej ziemi. Świetnie rosną w pojemnikach, ale większość wymaga dużych donic i dosadzenia u podstawy czegoś krzaczastego – np. kocanek o srebrzystych czy limonkowych liściach.
- **Odporne** w wielu lokalizacjach, ale w chłodniejszych regionach wykop kłącza z ziemi przed zimą, aby zabezpieczyć je przed mrozem.
- **Pielęgnacja** Wiosną chroń przed ślimakami, często ogławiaj, aby rośliny dalej kwitły i jeśli mieszkasz w wietrznej okolicy, podpieraj wyższe odmiany.
- **Gdzie kupić** www.hallsofheddon.com; www.pheasantacreplants.co.uk; www.sarahraven.com

eprasa.pl 0460f9ce62

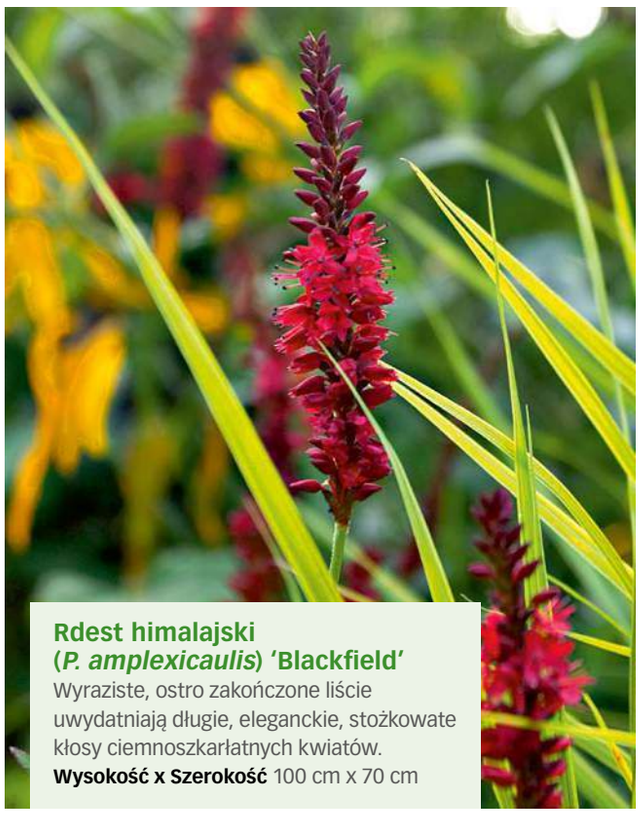

Rdest himalajski (*P. amplexicaulis*) 'Blackfield'
Wyraziste, ostro zakończone liście uwydatniają długie, eleganckie, stożkowate kłosy ciemnoszkarłatnych kwiatów.
Wysokość x Szerokość 100 cm x 70 cm

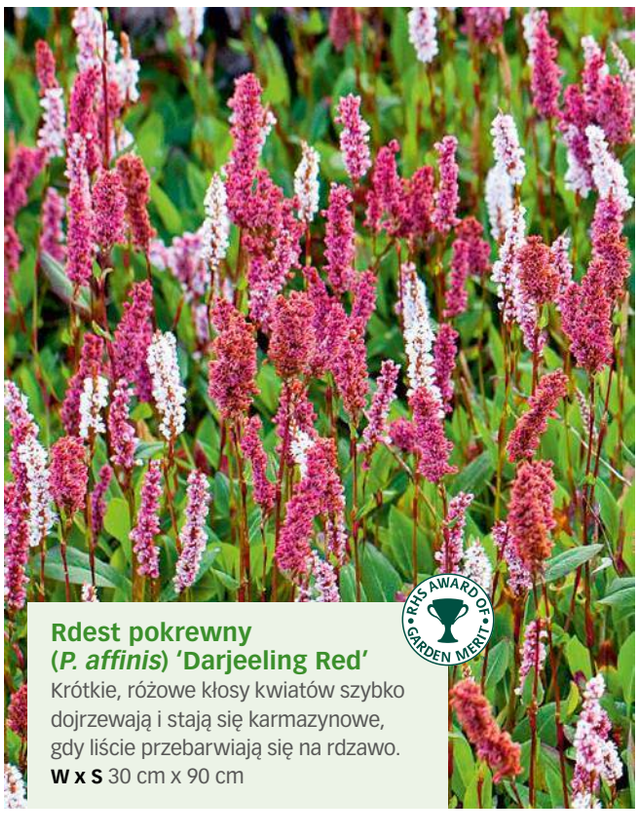

Rdest pokrewny (*P. affinis*) 'Darjeeling Red'
Krótkie, różowe kłosy kwiatów szybko dojrzewają i stają się karmazynowe, gdy liście przebarwiają się na rdzawo.
W x S 30 cm x 90 cm

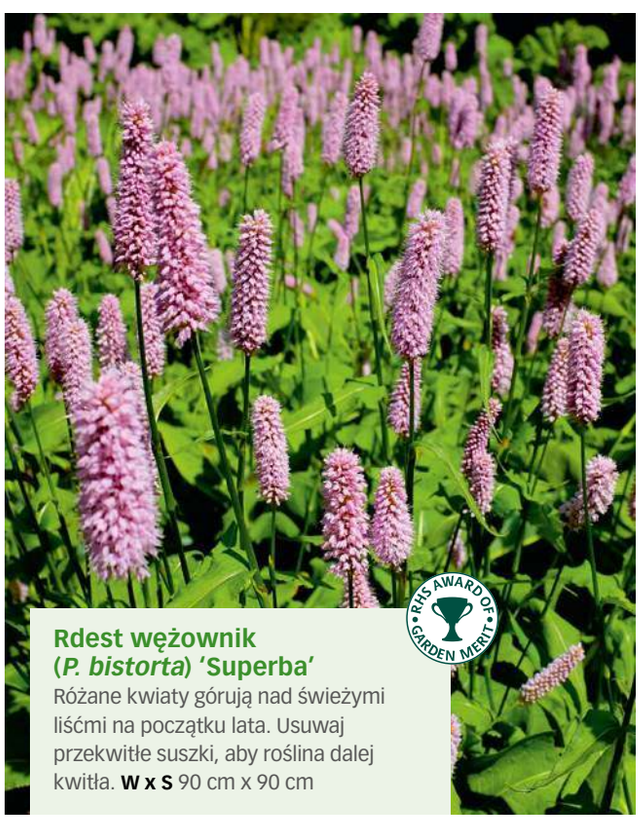

Rdest wężownik (*P. bistorta*) 'Superba'
Różane kwiaty górują nad świeżymi liśćmi na początku lata. Usuwaj przekwitłe suszki, aby roślina dalej kwitła. **W x S** 90 cm x 90 cm

Rdest główkowaty (*P. capitata*) 'Pink Bubbles'
Pokładające się łodygi porastają zwarte, wzorzyste liście o zaokrąglonych, różowych kwiatostanach na czerwonawych pędach. **W x S** 15 cm x 45 cm

Rdesty

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Sadzenie												
Kwitnienie												
Wykopanie z ziemi/podział												

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/FRANCOIS DE HEEL, RON EVANS, ALASTAIR JAMES, IVA VAGNEROVA

eprasa.pl 0460f9ce62

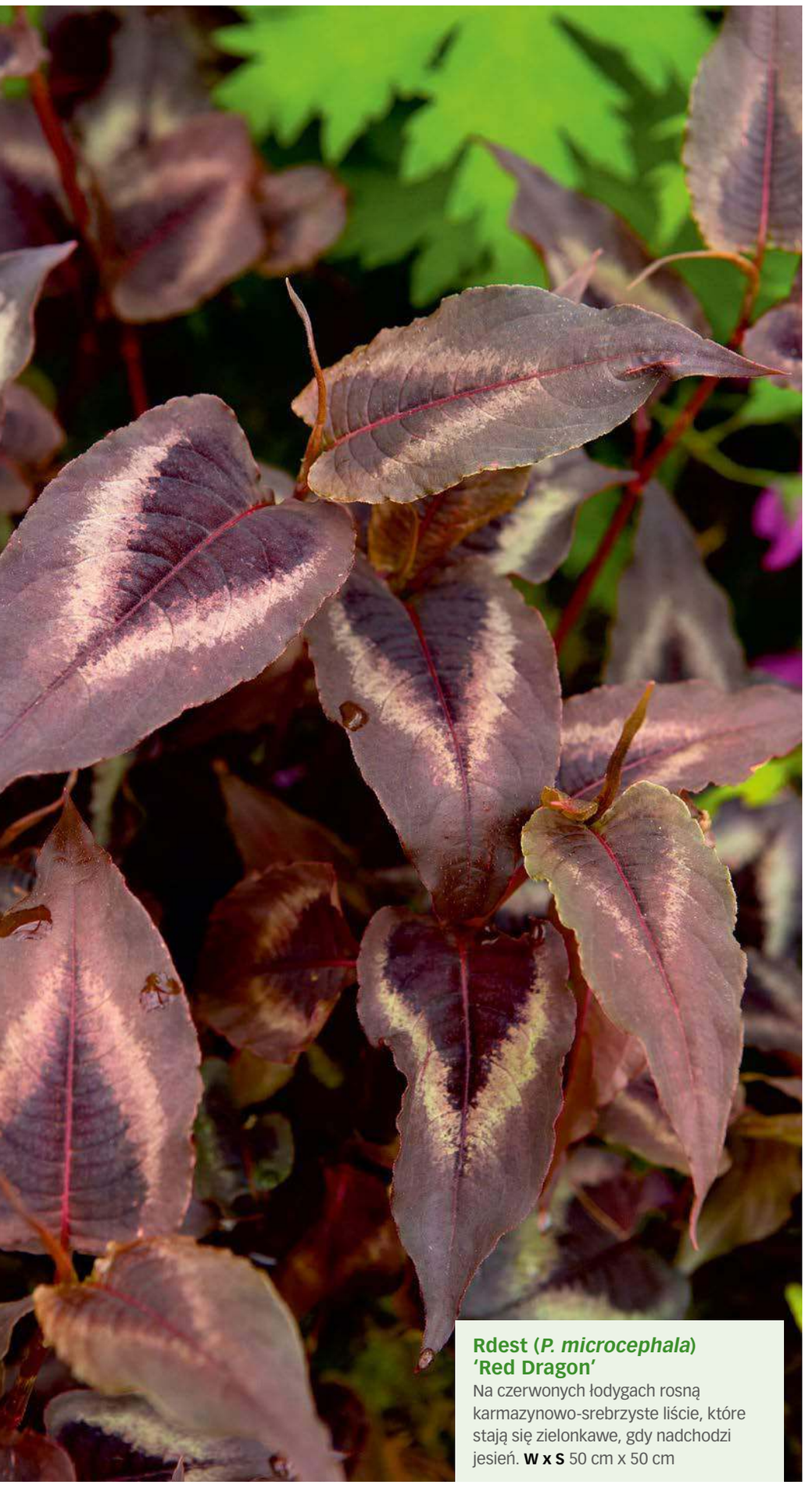

Rdest (*P. microcephala*) 'Red Dragon'
Na czerwonych łodygach rosną karmazynowo-srebrzyste liście, które stają się zielonkawe, gdy nadchodzi jesień. **W x S** 50 cm x 50 cm

Eksperci polecają

Rdesty

Te niskie rośliny przepięknie okrywają grunt od lata do jesieni – zachwyca się **Graham Rice**

Nieznajomość rdestów da się wybaczyć. Botanicy od lat żonglują nazwami na określenie tych roślin – wolałbym nie musieć podawać całej listy tych zmian – ale nawet, jeśli samo słowo nie brzmi znajomo, pewnie znasz te rośliny z widzenia.

Rośliny, które w tej chwili określa się mianem rdest (*Persicaria*), to nadzwyczaj zróżnicowana grupa, w skład której wchodzą jaskrawe byliny rabatowe i rośliny nadające się na skalniaki, a nawet jeden gatunek, który najlepiej wygląda w kompozycjach letnich w donicach. I choć wiele z nich uprawia się dla zwykle różowych bądź czerwonych kłosów pojawiających się latem i jesienią, niektóre uprawia się dla liści.

Nawet te z nich, które dobrze czują się na skalniakach, kwitną przyjemnie późno, zapewniając świeży widok w czasie, gdy inne rośliny alpejskie dawno już poprzekwitały. Większość z nich to jednak mrozoodporne byliny uatrakcyjniające wygląd ogrodu od połowy lata aż po środek jesieni. Kwitną razem z gwiazdami rabat letnich i jesiennych, stanowiąc element łączący pory roku. Te z nich, które mogą pochwalić się dobrymi liśćmi, często robią wrażenie od momentu, gdy pojawiają się na wiosnę, aż po jesień i wyglądają spektakularnie za złocistymi turzycami.

Większość tych roślin lubi gleby, które nie wysychają i prawdą jest, że niektóre rosną jakby nieco za szybko. Ale nie jest trudno co parę lat wydobyć je z ziemi i posadzić na nowo w wybranym miejscu – a ponadto można wtedy podzielić się nadmiarowymi egzemplarzami z przyjaciółmi, którzy z takim entuzjazmem chwalą nasze rośliny.

- **Stanowisko** Większość odmian lubi pełne słońce lub częściowy cień i podłoże, które nigdy do końca nie wysycha.
- **Pielęgnacja** Niektóre szybko rosną, ale łatwo je kontrolować. Większość najlepiej jest dzielić, po czym sadzić na nowo co trzy-cztery lata. Szkodniki i choroby atakują je rzadko. Zanim zaczną kwitnąć, często dają robiące wrażenie liście. Wiele z nich to przydatne, długo kwitnące rośliny okrywowe.
- **Gdzie kupić** www.avondalenursery.co.uk; www.bethchatto.co.uk; www.exclusiveplants.co.uk

eprasa.pl 0460f9ce62

Jeżówka purpurowa (*Echinacea purpurea*)

Czy można nie pokochać od pierwszego wejrzenia delikatnej purpury jeżówki? To niesłychane, ale najwyraźniej można, skoro mamy takie zatrzęsienie różnych odmian jeżówek, z płatkami w niemal każdym kolorze. Niektóre mają nawet zabawne czuprynki z krótszych płatków wypełniających ich środki. Mnie najbardziej podobają się jednak te zwyczajne, klasyczne jeżówki. Tak jak tutaj, można pomieszać je z nieco bledszymi odmianami dla uzyskania rabaty ombré.

Przekwitnięte jeżówki wciąż wyglądają fantastycznie, więc zostaw suszki na zimę, dopóki nie zniszczą ich ulewy. Ptaki też będą zachwycone.

Wysokość x Szerokość 75-120 cm x 45-60 cm

Dzielżan (*Helenium* x *hybridum*) 'Baudirektor Linne'

Już wiem, co trzeba zrobić, żeby w pełni docenić dzielżany: trzeba zajrzeć głęboko w ich bursztynowe oczy. Początkowo mają czarne źrenice, które z czasem zaczynają się zwężać, jakby uważnie cię obserwowały. Ten ma płatki z piekła rodem, diabelnie urokliwe.

Posadź dzielżany w towarzystwie jesiennych astrów, które będą od nich o połowę niższe. Zapewnią dzielżanom naturalne oparcie.

W x S 130-150 cm x 10-50 cm

Aster sercolistny (*Symphyotrichum cordifolium*) 'Little Carlow'

Ten aster-marcinek jest jednym z mniej ekstrawaganckich astrów kwitnących jesienią. Drobne kwiaty zebrane w gęste wiechy wypełniają jednak rabaty w nienarzucającym się stylu, a do tego świetnie wyglądają w jesiennych bukietach. Jest nawet wisienka na torcie – środki jego kwiatów zmieniają kolor w trakcie kwitnienia.

Ten wytrzymały bylinowy aster dobrze wygląda nie tylko na wypielęgnowanych rabatkach kwiatowych – pasuje też do bardziej nieformalnych nasadzeń.

W x S 70-120 cm x 10-50 cm

eprasa.pl 0460f9ce62

Kosmos podwójnie pierzasty (*Cosmos bipinnatus*) 'Candy Stripe'
Kosmosami możemy się cieszyć nawet bardzo późną jesienią – wystarczy wysiać je trochę później. Rośliny z siewu kwietniowego rzadko dotrwają w dobrej formie do października, ale te z siewu czerwcowego – jak najbardziej. Ta odmiana ma plisowane płatki podkreślone ciemniejszymi obwódkami. Cukierek dla oka!

Kosmosy tworzą luźne i okazałe, ale często mało stabilne krzaczki. Podeprzyj je gałązkami zanim jeszcze zaczną kwitnąć.
W x S 100-150 cm x 50-100 cm

Wybór redakcji

Jesienne stokrotki

Legenda głosi, że jesienią pewna stokrotka wybrała się na zakupy po nową spódniczkę, weszła do sklepu odzieżowego, spojrzała na nową kolekcję i powiedziała „poproszę po jednej w każdym kolorze" – i tak powstały astry, jeżówki, rudbekie i wszystkie inne jesienne stokrotki…

No dobrze, zmyśliłem tę historię, ale tylko dlatego, żeby zwrócić szczególną uwagę na piękno, jakie tkwi w prostocie kwiatów astrowatych. Wszystkie są przecież do siebie tak podobne (wypukły środek i spódniczka płatków), a jednocześnie tak różne. To właśnie jesienne stokrotki dodadzą rabatom i obwódkom najbardziej wyrazistych barw w czasie, kiedy inne kwiaty płowieją i bledną zmęczone upalnym latem. Tym samym sezon kwiatowej obfitości nawiązuje zakończeniem do swoich początków (kiedy w kwietniu szukaliśmy w trawie pierwszych stokrotek), mamy piękną klamrę kompozycyjną i utwór „Lato" możemy z uśmiechem odłożyć na półkę. Ale tylko na kilka miesięcy!

Tekst **Łukasz Skop** Zdjęcia **Bożka Piotrowska**

Gdzie kupić

- **Świat roślin liściastych** www.funkie.pl (jeżówki)
- **Szkółka Bergenia** www.kwietnik.com.pl (astry, rudbekie, dzielżany)
- **Sarah Raven** www.sarahraven.com (kosmosy)

Rudbekia trójklapowa (*Rudbeckia triloba*)
Kiedy drzewa zawiodą w dostarczeniu nam prawdziwej Polskiej Złotej Jesieni, w zamian zrobią to rudbekie. Jest w nich coś żwawego, radosnego i energetycznego, jakby nie mogły usiedzieć w miejscu. Rudbekia trójklapowa daje mnóstwo niewielkich, ale licznych kwiatów z dużymi czarnymi środkami, które wyglądają jak rój ruchliwych trzmieli.

Rudbekie przyjemnie mieszają się z płowiejącymi jesiennymi trawami, które zmiękczają ich kontrastowe barwy i rozmywają łodygi kwiatostanów.
W x S 50-100 cm x 50-100 cm

Największy efekt!

eprasa.pl 0460f9ce62

Felieton

Cały Monty

Wśród wszystkich trudności związanych z pandemią można znaleźć też coś dobrego: między innymi naród ogrodników, którzy stali się początkującymi filmowcami – przekonuje **Monty**

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD

Pandemia Covid-19 ogromnie zmieniła sposób przygotowywania materiałów filmowych do programów *Gardeners' World*. Mam wielką nadzieję, że jedynie tymczasowo i że w przyszłym roku będziemy mogli mniej więcej wrócić do normy. Ale jestem pewien, że bez względu na to, co się stanie, będziemy nadal prezentować przygotowane przez naszych widzów filmiki pokazujące ich ogrody.

To bezpośredni skutek wirusa: nie można było sprowadzać do ogrodów ekipy filmowej, dlatego zaczęło brakować materiału filmowego. Interesowało nas też bardzo, jak ludzie radzą sobie z lockdownem i jak korzystają ze swoich ogrodów.

Ale bardzo szybko rezultaty zaczęły przekraczać nasze najśmielsze oczekiwania. Zamiast być po prostu substytutem naszych materiałów, te krótkie filmiki nadsyłane przez widzów zaczęły żyć własnym życiem. Idea ogrodu jako tymczasowego ukojenia w czasie wymuszonego pobytu w domu wkrótce przerodziła się w celebrację ogrodów jako takich.

Filmy zaczęły napływać lawinowo. Na każdy pokazany przez nas film przypadało co najmniej sto innych, dla których nie mieliśmy już miejsca w programie. Poprzeczka została ustawiona niezwykle wysoko i choć niektóre propozycje miały wdzięk filmów kręconych kamerą z ręki, jakie mój ojciec robił z taką dumą w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych ubiegłego wieku, zdecydowana większość odzwierciedlała prawdziwe umiejętności i techniczną wiedzę autorów, którzy wykorzystywali wymyślne cięcia, kadrowanie, zbliżenia i subtelne ruchy kamery. Naturalnie to, co było niemożliwe jeszcze 10 lat temu jest obecnie w naszym zasięgu dzięki rozwojowi technologii, a szczególnie smartfonom, ale myślę, że chodzi o coś jeszcze.

> *„Gdy oglądam te napływające radosne materiały filmowe, czuję przypływ zachwytu ich beztroskim charakterem."*

Harmonizuje to z dostrzeganym przeze mnie w mediach społecznościowych pragnieniem pokazywania naszych ogrodów i dzielenia się nimi. Jako naród jesteśmy wręcz maniakami zwiedzania ogrodów: zaliczamy najsłynniejsze wielkie ogrody znajdujące się pod opieką *The National Trust* i korzystamy z możliwości obejrzenia wielu mniejszych w ramach programu National Garden Scheme [prywatne ogrody otwierane są dla zwiedzających w określonych terminach w celach charytatywnych – przyp. tłum.]. Tymczasem bardzo niewielu z nas ma szansę pochwalić się własnym ogrodem. Większość ogrodników ma zbyt skromną opinię o swoich umiejętnościach i ambicjach ogrodniczych, aby nawet rozważać „otwarcie" swojego ogrodu „dla publiczności" i podejrzewam, że niewiele osób wiedziałoby, jak się za to zabrać. My zwiedzamy, ale nasze ogrody nie są zwiedzane.

Tymczasem te krótkie filmiki (większość z nich nie trwa nawet dwóch minut) są pełne gościnności – witają nas z otwartymi ramionami. Mają w sobie coś radosnego, pozbawionego kompleksów, skorego do zabawy, co usuwa wszystkie formalne niezręczności związane z otwieraniem ogrodu dla zwiedzających i znacznie bardziej przypomina odwiedziny rodziny czy przyjaciół. Niedawno przyjechał do nas mój brat z żoną i pokazując im ogród pomyślałem, że czuję się jak autorzy tych filmów, a nie jak ktoś, kto reprezentuje widzenie typowe dla programu *Gardeners' World:* nieco bardziej formalne, choć profesjonalne i obejmujące przepięknie sfilmowane i przygotowane materiały.

Często spotykam się z pytaniem, czy do Longmeadow można przyjechać i zawsze odpowiadam, że nie. Pragniemy zachować naszą prywatność i cieszyć się nią, ale nawet, gdybyśmy chcieli, wizyty gości byłyby niemożliwe. Rzeczywistym powodem jest całkowity brak miejsc parkingowych i fakt, że szerokość drogi dojazdowej umożliwia przejazd zaledwie jednemu pojazdowi i w tych rzadkich przypadkach, gdy spotykamy na niej inny samochód, jedno z aut musi się cofnąć.

Lecz naturalnie każdego piątkowego wieczora dzielę się moim ogrodem z milionami widzów, czemu towarzyszy pewne napięcie i praca mająca na celu pokazanie go z jak najlepszej strony. Longmeadow nie pojawia się znikąd – utrzymanie ogrodu w gotowości do zdjęć wymaga ode mnie, Sary i dwóch pracujących na pełen etat ogrodników mnóstwa wysiłku. Nie mam nic przeciwko temu – w końcu to moja praca – ale gdy oglądam te radosne materiały filmowe, ich beztroski charakter napawa mnie zachwytem i pewną zazdrością. Może jestem naiwny: może każdy z tych krótkich filmików poprzedzały całe dnie przygotowań i muskania – ale naprawdę bym się zdziwił.

Coś zmieniło się zdecydowanie na lepsze. Przygotowanie książki z pięknymi zdjęciami zabiera kilka lat. Realizacja programów telewizyjnych kosztuje wiele milionów funtów i wymaga wielomiesięcznej pracy dużego zespołu. Jestem przekonany, że nadal będzie na te produkcje miejsce i że będą traktowane jak skarb. Ale połączone siły okoliczności i technologii umożliwiły setkom tysięcy ludzi spontaniczne dzielenie się swoimi ogrodami, dzięki czemu możemy w nich gościć w sposób, na który nikt by nie wpadł jeszcze kilka lat temu. I niech to trwa jak najdłużej: filmy naszych widzów na pewno nie znikną szybko z *Gardeners' World.*

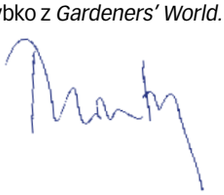

eprasa.pl 0460f9ce62

Rozmowy przy płocie

Kto powinien wieść prym w ograniczaniu plastiku w ogrodzie?

Skoro Monty Don zobowiązał się zmniejszyć ilość plastiku wykorzystywanego podczas prac ogrodowych, pytamy, jaką rolę może odegrać na tym polu każdy ogrodnik-amator i cała branża

Sally Nex pisze o ogrodach i aktywnie próbuje zmniejszyć ilość użytkowanego w domu plastiku

Sue Beesley jest właścicielką szkółki *Bluebell Cottage Gardens & Nursery* i eksperymentuje z pakowaniem roślin bez użycia plastiku

Nasze ogrody toną w plastiku: plastikowych doniczkach, kuwetach, workach po podłożu, osłonach z polietylenu i wężach do podlewania. To wszystko jest nie tylko brzydkie, ale, co gorsza, niszczy planetę – pęknięta doniczka, którą dziś wyrzucisz, za 400 lat będzie nadal istnieć w postaci mikroplastików, zatruwając dziką faunę i florę oraz zmieniając wybrzeża w góry śmieci.

Od dwóch lat stopniowo ograniczam ilość użytkowanego w ogrodzie plastiku i w większości przypadków jest to całkiem proste – trzeba tylko obudzić w sobie swojego wewnętrznego wiktoriańskiego przodka. Sieję nasiona do drewnianych kuwetek oznakowanych patyczkami po lizakach i rozsadzam siewki do doniczek z gazet, a potem do donic z gliny. Korzystam ze szklanych osłon, metalowych konewek i drewnianych koszyczków. Często alternatywne rozwiązania okazują się lepsze od plastików.

Możemy więc usunąć plastik z naszych ogrodów. Trudniejsze jest to, aby go do nich nie dopuścić. Jeśli robisz zakupy w szkółkach, centrach ogrodniczych bądź w sieci, zbierasz plastik. Zakup dowolnej rośliny wiąże się niezmiennie z nabyciem plastikowej doniczki. Młode sadzonki dostarczane są w blistrach; nawet doniczki biodegradowalne są przed wysyłką opatulane w plastikową folię. Cała branża jedzie na kołach z plastiku. Nie jest to do końca jej wina: ludzie chcą dużych ilości tanich roślin. Biodegradowalne pojemniki, które są organiczne i dość delikatne, nie pasują do świata automatycznych maszyn doniczkujących. Są też droższe.

> „Cała branża jedzie na plastikowych kołach”

Ale to właśnie tu my, ogrodnicy, możemy coś zrobić. W końcu branża robi to dla nas. Jeśli poprosimy o dostarczanie roślin w biodegradowalnych pojemnikach i rzeczywiście będziemy je kupować (nawet, jeśli będą droższe) i jeśli porzucimy plastikowe kuwety, znaczniki i doniczki na rzecz produktów z drewna, gliny czy kojry, damy centrom ogrodniczym powód do ograniczania plastiku. A potem, być może, przemysł ogrodniczy będzie również mógł odegrać jakąś rolę na tym polu.

W domu robimy co możemy, aby produkować jak najmniej plastikowych śmieci, ale w pracy czuję, że jestem nimi otoczona. Sally ma rację, plastik jest prawie wszędzie. Większość naszych produktów dostarczana jest w plastikowych workach lub butelkach. Nawet produkty organiczne, takie jak nicienie, dostajemy w plastikowych kuwetach z jednorazowym plastikowym elementem chłodzącym, owinięte folią bąbelkową.

Najbardziej dostrzegalnym problemem są doniczki z czarnego plastiku. Ponieważ większość instalacji segregujących śmieci nie rozpoznaje go, takie doniczki zwykle kończą na wysypisku. Niestety, rośliny zapewniają idealne warunki do rozkładu, zatem biodegradowalne doniczki (a testowałam ich już wiele) często zaczynają się rozkładać już na etapie użytkowania. Podłoże w biodegradowalnych doniczkach wysycha też szybciej niż w pojemnikach z plastiku, przez co stają się one zbyt kruche lub zbyt miękkie, aby można je było przestawiać i wymagają użycia większej ilości wody. Rozkładające się doniczki nie tylko nie nadają się do wykorzystania w automatycznych systemach do sadzenia roślin, ale też są droższe i cięższe lub większe, co zwiększa zużycie paliwa podczas transportu.

Wszystkich nas przerażają materiały filmowe pokazujące plastik w oceanach, ale prawda jest taka, że dla większości konsumentów decydujące znaczenie mają cena i wygoda. Większość kuszących, okazyjnych ofert sprzedaży młodych roślin prowadzi bezpośrednio do plastikowych blistrów w koszach na plastiki do recyklingu.

Ten problem można rozwiązać. Podobnie, jak w przypadku siatek foliowych, będzie to wymagało zmiany przepisów, aby można było kontrolować plastiki nienadające się do recyklingu lub obłożyć je podatkiem. Niezbędne jest też opracowanie przez materiałoznawców lepszych alternatyw. A opinia publiczna powinna głosować na lepsze opcje za pomocą portfeli.

> „Potrzebujemy przepisów, które będą kontrolować plastik nienadający się do recyklingu i nakładać na niego podatki”

W naszej niewielkiej, pozbawionej mechanizacji szkółce wprowadzamy zmiany mające na celu walkę z jednorazowym plastikiem. Właśnie wprowadziliśmy na przykład opcję zamówień z dostawą w opakowaniach z woskowanego papieru – bez użycia plastiku. Niestety na tle tsunami plastiku w przemysłowym ogrodnictwie, nasze mizerne wysiłki są jak maleńka kropla w oceanie.

eprasa.pl 0460f9ce62

jesienne barwy

Arboretum Wojsławice

Dla takich widoków warto przejechać setki kilometrów; podziwiając je trudno opuścić to miejsce. Łukasz Skop odwiedza Arboretum Wojsławice w poszukiwaniu najpiękniejszych jesiennych inspiracji, o których opowiada dyrektor Tomasz Dymny.

ZDJĘCIA BOŻKA PIOTROWSKA

Wśród malowniczych wzgórz niemczańsko-strzelińskich leży jeden z najpiękniejszych ogrodów w Polsce: Arboretum Wojsławice – Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego. Z położonego 50 km dalej Wrocławia jadę najpierw do Niemczy, skąd czeka mnie około dwukilometrowy spacer do Arboretum po krętych, wąskich uliczkach ocienionych baldachimem wiekowych drzew. W Niemczy czas się zatrzymał – tak jak w samym Arboretum, co ogrodowi wyszło akurat na dobre. Przetrwało wojenne zawieruchy ukryte pomiędzy okolicznymi wzgórzami, na których teraz bujnie rozkwita, zwiększając swój areał.

Dziedziniec ogrodu tworzy zabytkowe założenie folwarczne typowe dla XIX-wiecznej dolnośląskiej wsi. To tutaj odbywają się kiermasze rękodzieła i lokalnych przysmaków, ale przede wszystkim – roślin. Perełki wypatrzone w Arboretum można kupić w postaci sadzonek i zabrać do własnego ogrodu.

„GOBELIN”

Wieczorne lipcowe światło utkało niezwykły gobelin na ścianie wysokich drzew iglastych nad rabatami bylinowymi.

Zdjęcie autorstwa Bożki Piotrowskiej wykonane w Arboretum Wojsławice zdobyło II miejsce w międzynarodowym konkursie fotografii ogrodniczej IGPOTY 14 w kategorii „Beautiful Gardens”

eprasa.pl 0456f9ce62

Rabaty bylinowe skąpane w ostatnich promieniach zachodzącego słońca

Czereśniowy sad w pełni kwitnienia

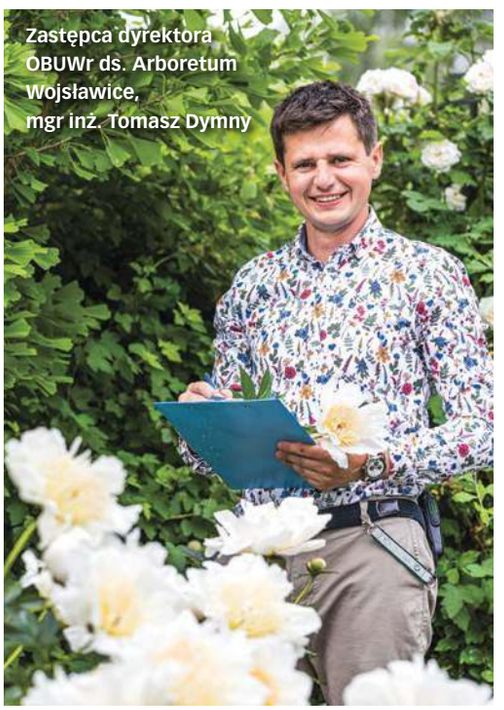

Zastępca dyrektora OBUWr ds. Arboretum Wojsławice, mgr inż. Tomasz Dymny

Aleja liliowców z widokiem na Pogórze Sudeckie

Z dziedzińca przechodzę do najstarszej części ogrodu mijając po drodze rozłożysty buk, nazywany „sercem ogrodu". Serce zachorowało – ale jest w trakcie intensywnego leczenia. Wierzę, że w powrocie do zdrowia, oprócz pracowników, pomagają mu też okoliczne drzewa poprzez sieć oplatającej ich korzenie grzybni. W najstarszej części parku odczyn gleby jest kwaśny, powietrze – wilgotne i panuje przyjemny półmrok. Żeby objąć spojrzeniem rosnące tu różaneczniki, trzeba zadrzeć głowę do góry. Pamiętam, jak intensywnie kwitły w maju, zamieniając to miejsce w królestwo kolorów.

Wszystkich bajecznych widoków tego ogrodu nie sposób jednak docenić słowami – najlepiej się w nich rozsmakować. W kwietniu śnieżną bielą obsypują się setki historycznych odmian czereśni rosnących w dziesięciohektarowym sadzie, aby od maja do sierpnia każdy z gości ogrodu mógł się nimi w pełni rozkoszować. Teraz, jesienią, u podnóża sadu poszukam dojrzewających właśnie dereni – kwaśnych jak porzeczki, ale rozgrzanych i osłodzonych uciekającym latem. Na szczycie czereśniowego wzgórza znajduje się horoskop botaniczny oparty na wierzeniach Celtów żyjących na tym terenie. Moją patronką okazuje się być wygodna i leniwa lipa – niewiele z opisanych cech charakteru zdaje się pokrywać z moimi, ale... moje myśli biegną już ku rozstawionym na wzgórzu leżakom, z których z widokiem na oddalony o 25 km szczyt Ślęży konkuruje tylko monumentalny mamutowiec olbrzymi. Bo w Wojsławicach wszystko jest wielkie: olbrzymia powierzchnia ogrodu (62 hektary!), mnóstwo gatunków i odmian roślin (ponad 15 000!) i bogata historia, ale przede wszystkim wielka troska i miłość gospodarzy Arboretum do kultywowania tradycji tego miejsca oraz inwestycji w jego przyszłość. Z czereśniowego sadu zbiegam z górki autostradą liliowców i znów wspinam się na wzgórze – na rabaty bylinowe skąpane w pióropuszach traw ozdobnych i wszędobylskich jesiennych żółciach, głównie za sprawką niezawodnych o tej porze rudbekii. Nieopodal, na stromym zboczu, wyrasta zupełnie nowa część Arboretum – Ogród Milenijny z ponad dwoma tysiącami odmian roślin ozdobnych i użytkowych polskiej hodowli. W jednej z przygotowanych do odpoczynku altanek zapytam zastępcę dyrektora OBUWr ds. Arboretum Wojsławice, Pana mgra inż. Tomasza Dymnego, o serce ogrodu i uroki, którymi Arboretum oczaruje odwiedzających o tej porze roku. Ale najpierw – jeszcze kilka chwil sam na sam z widokiem na tą jesienną pocztówkę.

Panie dyrektorze, od czego najlepiej rozpocząć zwiedzanie Arboretum?
Proponuję zacząć od zapoznania się z planem Arboretum. Nasz ogród jest atrak-

eprasa.pl 0460f9ce62

cyjny o każdej porze roku, warto więc przyjrzeć się uważnie wszystkim zgromadzonym u nas roślinom. Wczesną wiosną zachwyca aleja magnoliowa (ponad 120 gatunków i odmian), kwitnący czereśniowy sad – bank genów historycznych odmian czereśni oraz okazała kolekcja barwinków. Arboretum najbardziej znane jest jednak z kwitnącej w maju kolekcji różaneczników i azalii obejmującej także ponad stuletnie okazy rosnące w zabytkowym parku. W czerwcu warto zobaczyć niezwykłą kolekcję piwonii bylinowych oraz krzewiastych. Obficie kwitną także powojniki, kosaćce, róże, a na stawach – grzybienie. W lipcu koniecznie trzeba zobaczyć wielobarwne łany liliowców. Bogactwo barw i kształtów ich kwiatów każdego wprawi w zachwyt. Sierpień to miesiąc, w którym niezwykle pięknie prezentują się kolekcje hortensji i jeżówek. We wrześniu z kolei urzeka bogactwo falujących na wietrze traw i barwnych astrów. W październiku budzą zachwyt przebarwiające się liście klonów palmowych i owoce na wielu mało znanych drzewach i krzewach. Oprócz roślin w Arboretum spotkać można przebiegającą po ścieżce wiewiórkę, kicające po trawnikach zające, kryjące się wśród kamieni jaszczurki i umilające pobyt w ogrodzie śpiewem ptaki.

Staw otoczony kolekcją hortensji

Czym o tej porze roku Arboretum najbardziej urzeknie odwiedzających?
Jesień, zaraz po wiośnie, zaliczyć możemy do najbardziej barwnych pór roku. Ogród jesienią może zadziwiać nieprawdopodobną paletą barw. Przebarwiające się liście drzew i krzewów, kolorowe owoce pojawiające się na pędach czy piękne kwiaty bylin. Przy odpowiednio zaplanowanych nasadzeniach dominujący żółty i brązowy kolor zostanie uzupełniony przez czerwień, pomarańcz, bordo, a nawet fiolet. W uniwersyteckim Arboretum jesienią zjawiskowo prezentują się rabaty bylinowe, na których dominują różnobarwne trawy, rozchodniki, astry, nachyłki i jeżówki. Dojrzewają również owoce egzotycznych drzew, krzewów i pnączy, m.in.: dereń Kousa (*Cornus kousa*), palecznik chiński (*Decaisnea insignis*), pięknotki, mało znane

REKLAMA

eprasa.pl 0460f9ce62

Juki, lawendy i róże z górującym nad ogrodem mamutowcem olbrzymim w tle

Stylowe ławeczki zachęcają do odpoczynku i podziwiania widoków

jarzęby o białych i różowych owocach, a także winnik zmienny (*Ampelopsis glandulosa*). Niewątpliwym i unikatowym zjawiskiem jest jesienne kwitnienie roślin zagrożonym wyginięciem (na całym świecie), tj. franklinii amerykańskiej (*Franklinia alatamaha*) oraz heptakodium chińskiego (*Heptacodium miconioides*). Do najbardziej dekoracyjnych drzew w okresie jesiennym należą klony, a także odmiany trzmieliny oskrzydlonej (*Euonymus alatus*), berberysu, ambrowca, błotni, miłorzębu, sumaka, a także liczne oczary i parocje.

Jak widzę jesienią już sama przyroda oferuje tutaj niezapomniane widowisko, a które wydarzenia z bogatego kalendarium szczególnie Pan poleca?
Nasz kalendarz imprez jest bardzo bogaty w różnorodne ogrodnicze wydarzenia, tj. wykłady, porady ogrodnicze, warsztaty, wystawy fotograficzne i malarskie, a także w spacery z przewodnikiem i koncerty. Wśród tak szerokiej oferty są imprezy, których nasi goście często nie mogą się doczekać. Do takich wydarzeń należy m.in. majowa RODOmania – spotkanie miłośników roślin wrzosowatych, czerwcowe Święto Piwonii, lipcowa HEMEROmania czyli spotkanie entuzjastów liliowców oraz wrześniowy Festiwal Traw i Kwiatów Jesieni. Stosunkowo nowym wydarzeniem w wojsławickim Arboretum jest Piknik Ogrodowe Smaki – przyciągający osoby interesujące się zdrową żywnością w tym m.in. jadalnymi kwiatami, ziołami i chwastami. Każdemu wydarzeniu towarzyszy specjalistyczny kiermasz, na którym istnieje możliwość nabycia unikatowych roślin ozdobnych i sadowniczych, a także akcesoriów ogrodniczych; ciekawa oferta rękodzieła

> Zapach lilaków i piwonii przywołuje ciepłe wspomnienia słonecznych dni w ogrodzie

lokalnych artystów i naturalnych produktów dolnośląskich wytwórców.

W Arboretum rośnie mnóstwo pięknych roślin, a każda z nich jest atrakcyjna na swój własny sposób. Czy mimo to ma Pan swoich ulubieńców?
To prawda, każda roślina jest atrakcyjna na swój sposób oraz w swoim czasie. Piękno to pojęcie względne. Ja kocham je wszystkie! Jednak jeśli mam wybrać, to bez wahania będą to lilaki, piwonie, miłorząb i parzeplin. Lilak i piwonia to zapach mojego beztroskiego dzieciństwa. Odpręża i przywołuje ciepłe wspomnienia słonecznych dni w ogrodzie.

Z sentymentem wspominam wiejski ogród mojej babci pełen pięknych kolorowych kwiatów. Nie rosły one według żadnego ściśle określonego porządku, często same się rozsiewały i to było piękne! Rosły w nim, m.in. pięknie pachnące lilaki (żywopłoty okalające budynek mieszkalny i gospodarczy, w których jako dzieci mieliśmy bazę). Z kolei piwonie to kwiaty na które z niecierpliwością czekam całą zimę. Ich mięsiste pąki eksplodują w słońcu i uwodzą słodkim zapachem, który jest zwiastunem początku lata.

Miłorząb dwuklapowy (*Ginkgo biloba*) i parzeplin olbrzymi (*Gunnera manicata*) to rośliny, które poznałem nieco później. Miłorząb to prawdziwy fenomen natury, „żywa skamieniałość". Może żyć nawet kilka tysięcy lat, osiąga imponujące rozmiary, jego przodkowie pamiętają czasy dinozaurów, a do tego liście miłorzębu mają leczniczą moc. Piękny wiersz poświęcił mu nawet

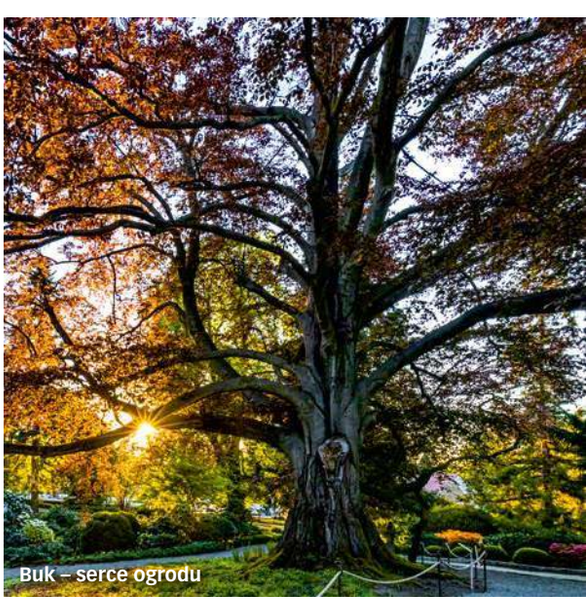

Buk – serce ogrodu

eprasa.pl 0460f9ce62

Johann Wolfgang Goethe, który w rozdwojonym liściu dostrzegł symbol relacji między kobietą i mężczyzną. W Arboretum do tej pory zgromadziliśmy ponad 130 odmian tego niezwykłego drzewa.

Moją ostatnią ulubioną rośliną, która oczarowała mnie w pierwszym dniu mojej pracy w Arboretum Wojsławice była gigantyczna bylina – parzeplin. Pochodzi z Brazylii, gdzie rośnie w wilgotnych górskich lasach, nad brzegami rzek i strumieni. Ze względu na fizyczne podobieństwo do rabarbaru potocznie nazywana jest olbrzymim rabarbarem, jednak te dwie rośliny nie są ze sobą spokrewnione. *Gunnera* tworzy ogromne liście osiągające nawet do ok. 3 m średnicy!

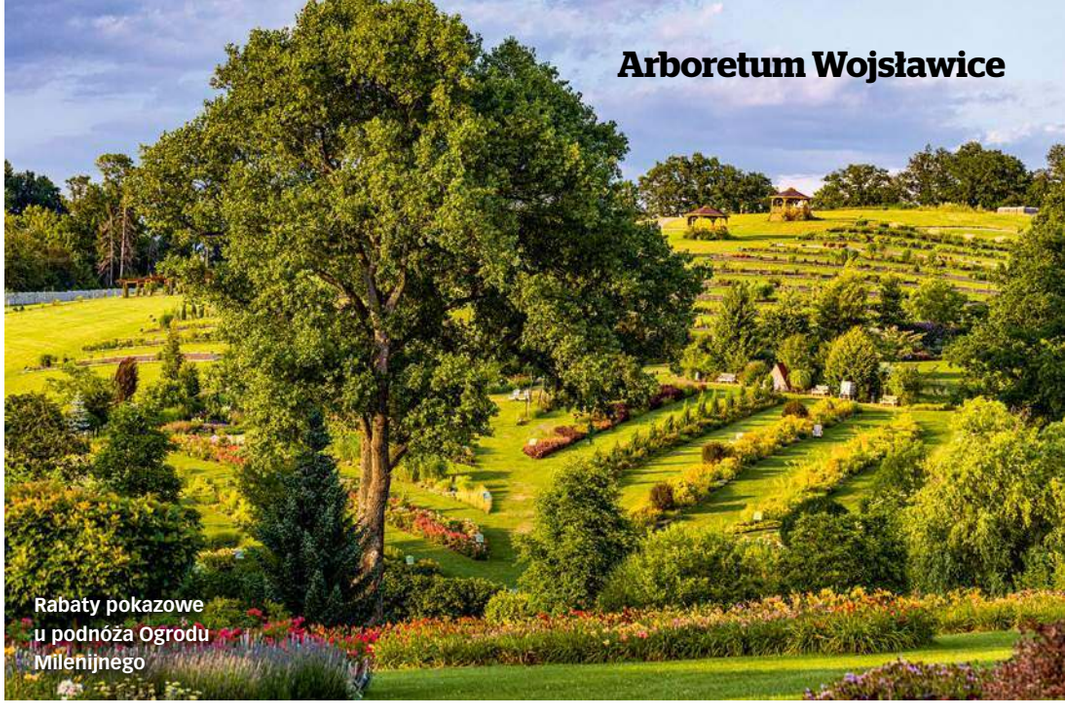

Rabaty pokazowe u podnóża Ogrodu Milenijnego

Od maja 2019 roku można podziwiać Ogród Milenijny z tysiącem polskich odmian roślin; czy w najbliższym czasie kolekcja Arboretum nadal będzie tak intensywnie rozbudowywana?

Ogród Milenijny to nowy dział zajmujący niemal 10 ha, który nadal będzie rozwijany. W przeciągu dwóch ostatnich lat liczba zgromadzonych polskich odmian już powiększyła się dwukrotnie. Na tym terenie znajdują się również uprawy zachowawcze roślin ginących i zagrożonych wyginięciem. Co ciekawe, wśród tych upraw można również zobaczyć ginące chwasty np. kąkola polnego (*Agrostemma githago*) – niegdyś bardzo pospolitego, obecnie zagrożonego wyginięciem. Jesteśmy w trakcie przygotowywania odpowiednich stanowisk pod nowe gatunki.

Plan na kolejne lata to przede wszystkim rozwój kolekcji piwonii, która obecnie liczy ponad 500 odmian i gatunków. W jej skład wchodzą zarówno piwonie bylinowe jak i krzewiaste, a także jeszcze mało znane piwonie z grupy ITOH. Naturalnie nie zapominamy o naszych kolekcjach narodowych, czyli tych najbogatszych – kolekcjach roślinnych rodzaju liliowiec (*Hemerocallis*), bukszpan (*Buxus*) oraz kolekcji odmian z rodzaju *Rhododendron* historycznej rasy łużyckiej (odmiany Seidla).

Rozległa powierzchnia ogrodu umożliwia wielogodzinne spacery

Wiekowy buk rosnący w sercu ogrodu nie wyglądał ostatnio najlepiej. W jakiej jest obecnie formie i co mu dolega?

Sędziwy i monumentalny buk zwyczajny, forma czerwonolistna (*Fagus sylvatica* fo. *purpurea*) to prawdziwe serce naszego ogrodu. Niestety od kilku lat obserwujemy spadek jego witalności. Drzewo jest pod stałą obserwacją i opieką dendrologów, arborystów, a także fitopatologa. Tak jak w przypadku ludzi, tak i w przypadku drzew widać po nich upływający czas. Jak mówi przysłowie: „Na pochyłe drzewo wszystkie kozy skaczą" – tak samo jest w przypadku naszego buka. Obecnie wiemy już, że jest zasiedlony przez grzyby saprotroficzne i pasożytnicze, rozwijające się zarówno na martwym drewnie, jak i na żywych drzewach. Jedną z ważniejszych form ratowania naszego buka jest opieka i ochrona jego systemu korzeniowego oraz cięcia sanitarne, polegające na usuwaniu pędów, gałęzi i konarów chorych, martwych lub nadłamanych. System korzeniowy u drzew spełnia przede wszystkim dwie bardzo ważne funkcje: mechaniczną i fizjologiczną. Pierwsza polega na zakotwiczeniu rośliny w podłożu, co pozwala na utrzymanie pionowej postawy, druga na dostarczaniu liściom, pędom, konarom, itd. wody oraz składników mineralnych. Ponadto korzenie magazynują substancje zapasowe (głównie skrobię) i umożliwiają symbiozę drzewa z określonymi gatunkami grzybów lub bakterii.

Mam nadzieję, że buk długo jeszcze będzie witał gości ogrodu i życzę mu zdrowia. Do kiedy w tym roku można zwiedzać Arboretum i odwiedzić sędziwego buka?

W tym roku Arboretum Wojsławice jest czynne do 24 października. W tym dniu o godz. 13:00 zapraszamy na ostatni spacer z przewodnikiem. Podczas spaceru będziemy podziwiać uroki jesieni w całej okazałości. Warto pamiętać, że jesienne spacery na świeżym powietrzu wzmacniają naszą kondycję, pomagają obniżyć poziom stresu i dodają nam energii, której brak wiele osób odczuwa najdotkliwiej właśnie podczas jesieni. Wszystkich, którzy nie zdążą nas odwiedzić jesienią już teraz zapraszam od 17 kwietnia 2022 r. bowiem właśnie wtedy planujemy wiosenne otwarcie Arboretum.

eprasa.pl 0460f9ce62

“Zawsze sieję groszek pachnący mniej więcej w połowie października w nadziei, że wcześnie zakwitnie – w tym roku uzyskałem piękne kwiaty już w trzecim tygodniu maja”

Słodki sukces

Jeśli chcesz w przyszłym roku cieszyć się wonnymi i kolorowymi kwiatami groszku pachnącego naprawdę wcześnie, zasiej go już teraz – wystarczy, że będziesz postępować zgodnie z prostymi wskazówkami **Monty’ego**

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Monty zrywa wszystkie groszki pachnące co 7-10 dni, aby rośliny nadal kwitły i nie zawiązywały nasion

eprasa.pl 0460f9ce62

W ubiegłym roku o tej porze moje groszki nadal kwitły. Może nie mają jakości konkursowej – choć nawet ostatni kwiatek groszku jest przeuroczy – ale, jak jaskółki, większość kwitnących groszków znika w połowie września, a najlepszy czas przeżywają na początku i w połowie lata, przy czym zależy to od pogody i terminu siewu.

W tym roku mieliśmy bardzo suchą wiosnę i lato, co nie zapewniło idealnych warunków do uprawy groszku pachnącego [dotyczy 2020 r. – red.]. Roślina kwitnie najlepiej, gdy jest chłodno i wilgotno. Jeśli trawa dobrze rośnie, dobrze rosną i groszki. Jeśli chodzi o termin siewu, zawodowi hodowcy i uczestnicy kwiatowych konkursów sieją je w październiku – z dwóch powodów. Po pierwsze dlatego, że kwiaty muszą być gotowe na wystawy i konkursy dość wcześnie w sezonie. Ponieważ piękne groszki pokazywane są na wystawie w Malvern, która odbywa się (w normalnych latach) na początku maja oraz – zaledwie tydzień czy dwa później – na wystawie w Chelsea, groszki muszą porządnie rosnąć już w kwietniu, a nawet jeszcze wcześniej. Po drugie groszki pachnące wysiane jesienią mają więcej czasu, aby urosnąć i rozwinąć lepszy system korzeniowy w doniczce, zanim trafią do ogrodu – co w Longmeadow ma miejsce w połowie kwietnia lub na początku maja. Im rośliny są większe i silniejsze, tym szybciej zakwitną i tym dłużej będą produkować kwiaty.

Właśnie dlatego zawsze sieję część groszku pachnącego gdzieś w połowie października, przesadzam rośliny do większych doniczek w listopadzie i sadzę je w ogrodzie w kwietniu w nadziei, że wcześnie zakwitną – w tym roku uzyskałem piękne kwiaty już w trzecim tygodniu maja. Niestety, ten harmonogram ma jedną istotną wadę: wszystkie przesadzone do doniczek rośliny trzeba chronić przed zimową aurą, co wymaga sporej ilości miejsca w zimnym inspekcie. Jeśli trafi się chłodna wiosna, dobrze rosną pod osłoną zimnego inspektu, ale nie można ich zasadzić w ogrodzie w obawie przed większymi przymrozkami. W związku z tym uzyskujemy gąszcz roślin, który zabiera miejsce w czasie, gdy liczy się każdy centymetr wolnej przestrzeni.

Im późniejszy siew, tym późniejsze kwitnienie

Alternatywą jest siew wczesną wiosną – mniej więcej od połowy lutego do połowy marca [w Polsce od marca do kwietnia – red.] – a następnie dbanie o to, aby sadzonki podrosły na tyle, żeby dać sobie radę samodzielnie, gdy pogoda złagodnieje. Wymaga to o wiele mniej pracy, ale uzyskujemy mniejsze, mniej dojrzałe rośliny, które zakwitną później i potencjalnie słabiej. Kiedyś spróbowałem zasiać groszki bezpośrednio do gruntu pod koniec kwietnia – w naszej ziemi skutki były opłakane. Nie polecam.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; JASON INGRAM

Jeśli posiejesz groszki w październiku, powinny zakwitnąć już w maju

“Groszek pachnący musi mieć stały dostęp do wody i składników odżywczych, jeśli ma pokazać cały swój potencjał”

‘Cupani’ to wspaniała, od dawna lubiana, bardzo wonna odmiana przywieziona do Wielkiej Brytanii z Sycylii w roku 1699

eprasa.pl 0460193002

'Annie B. Gilroy' produkuje mnóstwo mniejszych kwiatów

'Painted Lady' pasuje do romantycznego stylu Ogrodu Wiejskiego w Longmeadow

W roku 2017 Monty wyhodował na ślub syna 200 sadzonek groszków pachnących kwitnących na biało

Najlepiej zabezpieczyć się i zrealizować siew zarówno jesienią, jak i, co najmniej raz, wczesną wiosną. Ale jeśli nie masz miejsca na przechowywanie jesiennych sadzonek, powiedziałbym, że jedyną wadą siewu lutowego jest pojawienie się pierwszych kwiatów o jakiś tydzień później.

Groszek pachnący dobrze rośnie w Longmeadow. Lubi naszą ciężką, zatrzymującą wodę ziemię i zwykle nieco mokre, chłodnawe lata. Dzięki temu możemy dość łatwo zapewnić sobie trochę koloru i zapachu. Ale jeśli masz cienką warstwę ziemi lub mieszkasz w bardziej suchych, wschodnich regionach kraju, będzie mu trudniej pokazać całą swoją urodę. W takim przypadku niezbędne jest dobre przygotowanie miejsca wysiewu. Jeśli chcesz uprawiać groszek przy podpórkach w kształcie wigwamu, mocno namawiam, abyś najpierw wykopał duży dołek, wypełnił go kompostem ogrodowym i dopiero później wstawił podpórki, aby groszki rosły w naprawdę żyznym podłożu.

Warto pamiętać, że groszki uwielbiają jeść i pić. Muszą mieć dobrze rozwinięte korzenie, aby mieć stały dostęp do wody i składników odżywczych, jeśli mają pokazać cały swój potencjał. To dlatego groszek pachnący uprawiany przez nas z nasion zawsze będzie kwitł lepiej, niż roślinka kupiona w doniczce. Nie chodzi o to, że jakość tej ostatniej będzie marna, ale że niezmiennie w doniczkach jest za dużo sadzonek, które muszą ze sobą konkurować o składniki odżywcze.

Siewki uzyskane z październikowego siewu trzeba przesadzić do doniczek w listopadzie i zasadzić w ogrodzie wiosną

W sytuacji idealnej należy zasiać jedno nasiono w jednej komorze wielodoniczki (czy nawet tutce po papierze toaletowym) lub trzy nasiona w doniczce o średnicy 7 cm. Ale nie więcej. Jeśli któreś z nasion w doniczce nie wzejdzie, po prostu pozwalam, aby sadzonka, której udało się wyrosnąć sama korzystała z dostępnych składników – wiem, że wyprodukuje jeszcze więcej kwiatów, niż w zwykłych warunkach. Jeśli zdecydujesz się na zakup groszków w doniczkach, wyrwij

eprasa.pl 0460f9ce62

Monty lubi wypełniać dom kwiatami, w tym silnie pachnącymi groszkami

"Stwierdziliśmy, że gdy zrywamy wszystkie kwiaty co 7-10 dni, groszki kwitną najintensywniej i najdłużej"

jakąś połowę sadzonek, uważając, aby nie naruszyć pozostałych. W nagrodę zapewnią ci znacznie lepsze kwiaty.

Jeśli chcesz samodzielnie uprawiać groszek pachnący, znajdziesz nasiona mnóstwa odmian o kwiatach o różnej intensywności zapachu i w każdym odcieniu. Kupując sadzonki nawet w najlepszym centrum ogrodniczym, będziesz mieć znacznie mniejszy wybór.

Groszki pachnące są stosunkowo odporne i choć zimno niekoniecznie je zabija, to ogranicza ich rozwój, przez co są bardziej podatne na ataki ślimaków. Dlatego zanim zasadzę je pod chmurką czekam, aż zrobi się cieplej. Chodzi o to, aby pobudzić je do szybkiego wzrostu i nabrania krzepy – choć przyzwyczajenie się do szokujących warunków panujących na zewnątrz zajmie im z tydzień. Lubię uprawiać groszki przy podpórkach w kształcie wigwamu, choć kilka lat temu, gdy potrzebowałem ich na ślub syna, zasadziłem 200 sadzonek kwitnącej na biało odmiany w rzędzie przy pionowych tyczkach, czyli tak, jak uprawiają je ambitni hodowcy.

Sadzę zawartość każdej doniczki z trzema roślinami przy jednej tyczce, jednak najpierw wkopuję w ziemię dużo własnego kompostu ogrodowego, co świetnie poprawia jej zdolność do zatrzymywania wilgoci. Groszki pachnące najbardziej nie lubią upałów i wysychania – dobrze im robi porządne podlanie raz w tygodniu.

Zadbaj o ciągłość kwitnienia

Niechęć groszku do upałów i suszy może wydawać się dziwna, biorąc pod uwagę ich śródziemnomorski rodowód, ale gorąco przyspiesza tworzenie się strączków z nasionami i groszek, który jest rośliną jednoroczną i ma niewiele czasu na wzrost, kwitnienie i zapewnienie sobie dalszego przetrwania, jest znacznie bardziej zainteresowany wydaniem nasion niż długim kwitnieniem. Dlatego aby w naszym ogrodzie dał z siebie wszystko, oszukujemy go nieco, aby produkował dodatkowe kwiaty, których nie potrzebuje – co przypomina zabieranie jajek kurze, która chce mieć kurczaki.

Chociaż usuwanie strączków, kiedy tylko się pojawią, to dobry pomysł, aby zapewnić sobie dalsze kwitnienie, gdzieś w połowie sierpnia przestaje to mieć sens – szczególnie, jeśli lato było gorące. Dlatego wtedy zostawiam strączki i pozwalam nasionom dojrzeć i wyschnąć, a następnie zbieram je, aby zapewnić sobie nasiona na następny rok. Przechowujemy je w strączkach w papierowych torebkach lub kopertach w chłodnym, suchym i ciemnym miejscu – u nas sprawdza się róg sadzonkarni. Nasiona będą gotowe do siewu w październiku lub na początku kolejnego roku.

Po zasadzeniu w ogrodzie sadzonki groszków trzeba mniej więcej przez pierwszy miesiąc mocować do podpórek – potem produkują wąsy czepne, które świetnie sobie radzą same. Od tego momentu naszym głównym zadaniem, poza podlewaniem, jest zbieranie kwiatów! Sporo eksperymentowaliśmy, szukając optymalnego rozwiązania w tym zakresie – jest to tym istotniejsze, im więcej roślin uprawiamy. Jeśli masz ich tylko kilka, po prostu zrywaj kwiaty, gdy je zobaczysz, ale jeśli kwiatów są setki, jest bardzo ważne, aby zbierać ich jak najwięcej, aby nie zawiązały nasion. Stwierdziliśmy, że gdy co 7-10 dni (w zależności od pogody) zrywamy wszystkie kwiaty z łodygami na tyle długimi, aby można je było wstawić do wazonu, groszki kwitną najintensywniej i najdłużej. Dzięki temu otrzymujemy całe mnóstwo pięknych kwiatów i możemy przez całe lato cieszyć się dziesiątkami wypełnionych nimi wazonów i słoików na każdej dostępnej powierzchni w każdym pomieszczeniu.

Monty radzi: jak siać

Lubię siać groszki do nieco bardziej żyznej ziemi, niż inne rośliny, dlatego mieszam podłoże z dodatkową ilością ziemi liściowej – ale sprawdzi się każde beztorfowe podłoże do wysiewów. Aby poprawić przepuszczalność ziemi, dodaję trochę perlitu.

Posiej trzy nasiona – w jak największych odstępach – do wysokich doniczek o średnicy 7 cm. Jeśli używasz głębokich wielodoniczek, posiej w każdej jedno nasiono.

Delikatnie wciśnij palcem każde nasiono w podłoże i przykryj je cienką warstwą przesianego podłoża.

Dociśnij ziemię i wstaw doniczki do kuwety z wodą, aby zrobiła się odpowiednio wilgotna. Wstaw do zimnego inspektu lub szklarni, aby nasiona wykiełkowały.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

2·3·4 września 2021

ZIELEŃ TO ŻYCIE

Spotkajmy się!

na Międzynarodowej Wystawie Roślin i Ogrodów

moc ogrodowych inspiracji

Z katalogami wybierzesz do ogrodu:
drzewa, krzewy liściaste i iglaste,
byliny, róże, pnącza,
rośliny wrzosowate
i sadownicze.

www.katalogiroslin.pl

eprasa.pl 0460f9ce62

Kolor od ręki

Monty opowiada, co teraz posadzić, aby cieszyć się olśniewającymi kwiatami, które rozbłysną w trawie, ozdobią rabaty i stworzą korowód kolorowych doniczek

epresa.pl 0460f9ce62

Czosnek 'Purple Sensation' radośnie rozsiał się w Ogrodzie Klejnotów w Longmeadow

„Wiosenne kwiaty cebulowe są częścią kwiatowej narracji, którą staramy się objąć nasze rabaty od stycznia do listopada"

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

prasa.pl 0460f9ee62

Wrzesień zawsze wydaje mi się zbyt wczesną porą sadzenia na przyszłą wiosnę. Nie dlatego, że wiąże się to z planowaniem na przyszłość – całe ogrodnictwo na tym polega – ale dlatego, że przywoływanie duchów marca i kwietnia, gdy lato ogrzewa swoje zmęczone kości wokół dogasających wrześniowych ognisk, to dla mnie złe czary. Wiosna z perspektywy września wydaje się odległą krainą. To trochę jak ozdoby świąteczne w październiku czy pisanki sprzedawane w lutym.

Ale na tym polega dobre ogrodnictwo i zdrowy rozsądek. Czas przezwyciężyć te sezonowe przywary. Można przynajmniej sprawdzić katalogi i pooglądać zdjęcia online wszystkich dostępnych możliwości, bo centra ogrodnicze w całym kraju są teraz dobrze zaopatrzone, a jeśli zostawisz to do października – jak wielu z nas robi – wybór nieuchronnie będzie mniejszy. A jeśli mamy taką możliwość i silną wolę, to narcyzy, krokusy, hiacynty, szafirki, ranniki, kamasje, wczesne irysy, cebulice i szachownice najlepiej sadzić właśnie wczesną jesienią.

Nie dotyczy to tulipanów. Tulipany można i należy zamawiać już teraz, ale najlepiej sadzić je w listopadzie i grudniu. Zmniejsza to ryzyko wystąpienia szarej pleśni tulipanów, ponieważ wszelkie zarodniki znajdujące się w ziemi znacznie rzadziej infekują cebulki w chłodniejsze dni.

Wiosenne kwiaty cebulowe mają w Longmeadow do odegrania trzy różne role. Pierwsza jest częścią kwiatowej narracji, którą staramy się objąć nasze rabaty od stycznia do listopada. Przez pierwsze miesiące cebulki grają główną rolę, ale później, gdy wiosna nabiera tempa, są równoważone przez rosnącą liczbę bylin i kwitnących krzewów. Tak więc od maja, kiedy Ogród Klejnotów wypływa na pełne morze i odgrywanie przez nie pierwszych skrzypiec wydaje się niewyobrażalne, często spełniają rolę drugoplanową. Ale w łatwiejszych przestrzeniach Ogrodu Wiosennego i Ogrodu Pisarskiego* lub na obszarach leśnych, jak w Młodniku i Dzikim Ogrodzie, znacznie łatwiej jest zrozumieć efekt, jaki te małe suche cebulki wywołają, kwitnąc w marcu i kwietniu przyszłego roku. Ogród Pisarski rozkwita setkami wspaniałych białych narcyzów 'Thalia', a także śnieżycami letnimi (*Leucojum aestivum*), które dosadzamy każdej jesieni.

Czasami jednak musisz uważać, czego sobie życzysz. 'Thalia' rośnie bujnie i łatwo się rozmnaża, więc lekkie przerzedzenie co kilka lat przywraca równowagę. Ale rozprzestrzenianie się narcyzów jest niczym w porównaniu z zachłannym czosnkiem 'Purple Sensation' w Ogrodzie Klejnotów. Około 20 lat temu posadziliśmy kilkaset cebulek, ale teraz muszą ich być całe tysiące. Za każdym razem, gdy kopiesz dołek, odkrywasz dziesiątki cebul. Co roku wykopujemy i wyrzucamy taczki cebul, a mimo to nadal jest ich mnóstwo. Nie znaczy to, że nie są spektakularne, ale co za dużo, to niezdrowo.

Drugie uderzenie

Druga tura kwitnących cebul to te, które sadzimy w trawie. Z roku na rok jest ich coraz więcej i są teraz równie ważne jak cebulki na rabatach. Zaczęliśmy od posadzenia w Sadzie 100 cebulek dzikich narcyzów trąbkowych (*Narcissus pseudonarcissus*). W pierwszym roku dały tylko dziewięć kwiatów i rozrastały się bardzo wolno, ale teraz są już dobrze zadomowione, a do setek, które delikatnie otulają jabłonie, dołączył *Narcissus poeticus*, czyli narcyz biały i białe kamasje (*C. leichtlinii*) 'Alba' oraz czosnki osobliwe (*Allium nigrum*), wszystkie posadzone we wrześniu ubiegłego roku, razem z tulipanem 'Yellow Spring Green', posadzonym w listopadzie. W tym roku dodam więcej kamasji i czosnków, ponieważ wyjątkowo atrakcyjnie prezentują się w wysokiej trawie.

Boisko do krykieta porastają tysiące krokusów, które w lutym wyglądają spektakularnie – jeśli króliki ich nie zjedzą – ale prawie zawsze kończą kwitnienie, gdy zaczynamy nagrywać program. Posadziliśmy tam również szachownice kostkowate (*Fritillaria meleagris*), więcej dzikich narcyzów, czosnki (*Allium atropurpureum*) i delikatną niebieską kamasję (*Camassia cusickii*).

> *Wrzesień zawsze wydaje się zbyt wczesną porą sadzenia na przyszłą wiosnę, ale na tym polega dobre ogrodnictwo i zdrowy rozsądek*

Większość wiosennych cebulek najlepiej radzi sobie w przepuszczalnym podłożu, ale szachownice, kamasje, przebiśniegi i śnieżyce rosną w wilgotniejszej ziemi i uprawiamy je w pasie między Podmokłym Ogrodem a Przydomowym Ogródkiem. W zeszłym roku przez całe tygodnie stała tam woda, ale żadna z cebulek nie miała nic przeciwko temu i wszystkie dobrze kwitły.

Dla cebulek posadzonych w trawie ważne jest, aby jej nie kosić, dopóki nie zaschną całkowicie ostatnie liście cebulek, w przeciwnym razie w następnym roku kwiatów będzie znacznie mniej i z czasem całkowicie znikną. W praktyce oznacza to zwykle odłożenie koszenia do lipca, a nawet początku sierpnia. Następnie kosimy nisko, co znacznie ułatwia sadzenie nowych cebul we wrześniu – chociaż wrześniowa ziemia może być bardzo sucha i zbita, więc czasami dzień wcześniej zostawiamy wąż z odkręco-

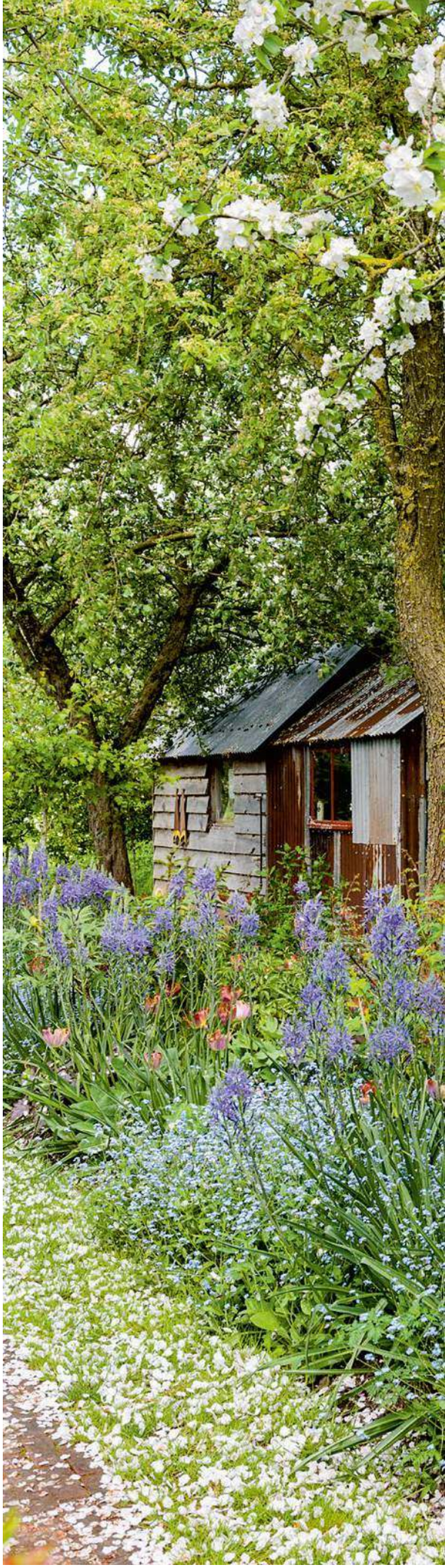

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

POWYŻEJ Cebulki w doniczkach z gliny tworzą przyjemną kompozycję – smukła szachownica perska wznosi się nad narcyzami 'Tête-à-Tête', krokusami i irysami żyłkowanymi
PO LEWEJ Ciepłą pomarańczową tonację tulipana 'Bruine Wimpel' podkreśla w Sadzie błękit niezapominajek i kamasji
PO PRAWEJ Krokusy i narcyzy rozjaśniają trawiaste zbocza Wzgórka

eprasa.pl 0460f9ce62

„Uprawa cebulek jest niezwykle łatwa – robisz dołek w ziemi i sadzisz je, a następnie o nich zapominasz"

ną wodą na kilka godzin, aby ją zmiękczyć.

Sadząc cebulki na rabacie można umieszczać je pojedynczo w ziemi, chociaż często stosujemy system przydziału na metry kwadratowe. Polega on na podzieleniu każdej rabaty na metry kwadratowe, oznaczeniu ich palikami, a następnie przydzieleniu takiej samej liczby cebulek na każdy kwadrat. Są one następnie sadzone wokół tego, co już tam rośnie. W rezultacie uzyskasz równą liczbę cebulek na każdy metr, ale nieregularnie i naturalnie rozlokowanych podczas sadzenia wokół i wśród bylin zielnych i krzewów.

Ale podczas sadzenia w trawie zdecydowanie najlepszą metodą jest po prostu rzucenie garści cebulek na ziemię i posadzenie ich tam, gdzie wylądują, w przeciwnym razie zawsze skończy się na tym, że kwiaty pojawiają się wiosną w uporządkowanym, nienaturalnym ułożeniu. Odkryłem, że zainwestowanie w wysokiej jakości sadzarkę z długim uchwytem pozwala zaoszczędzić dużo czasu i wysiłku. Sadzarka wyciąga korki darni i ziemi, a ty wrzucasz cebulkę. Następnie robisz kolejny otwór, który wypycha z sadzarki korek z pierwszego otworu – którego używasz do jego zatkania – i tak dalej. W ten sposób można stosunkowo szybko, łatwo i głęboko posadzić setki cebul, a efekt końcowy wygląda tak, jakby murawa prawie nie została naruszona. Przy każdym sadzeniu cebulek ważna jest głębokość i z reguły im głębiej, tym lepiej. W praktyce dążenie do głębokości równej dwukrotnej wysokości cebulki to minimum.

Jeśli narcyzy w trawie dają zdrowe i bujne liście, ale niewiele (jeśli w ogóle) kwiatów, jest to zwykle oznaką dwóch problemów. Pierwszym z nich jest nadmierne zagęszczenie, któremu można zaradzić, wykopując cebule późną wiosną i rozsadzając je razem z liśćmi w większych odstępach. W drugim przypadku cebulki mogą być zbyt suche, kiedy rozpoczynają aktywny wzrost pod ziemią. Rozwiązaniem może być podlewanie suchej murawy, na której mają pojawić się cebulki, wczesną jesienią.

Kolorowe doniczki

Ostatnim sposobem wykorzystywania przez nas cebulek są pojemniki. Mamy ich teraz mnóstwo, od glinianych doniczek z przepięknymi, ale malutkimi irysami po gigantyczne donice z trzema warstwami różnych tulipanów po 20 cebul w jednej warstwie – wszystkie zwieńczone lakami. Pomiędzy tymi dwiema skrajnościami mamy wiele małych narcyzów, takich jak 'Tête-à-tête', 'W.P. Milner', 'Minnow' i 'Hawera', a także szachownice, szafirki, cebulice, śnieżniki i hiacynty. Przechowujemy je w zadaszonym inspekcie, aby chronić je przed przemoczeniem przez deszcze, ale z otwartymi bokami i bez ogrzewania, dzięki czemu mają zimno, co pomaga wywołać ich kwitnienie. Gdy pojawiają się kiełki i tworzą się pąki kwiatowe wyciągamy je i ustawiamy masowo na stole na zewnątrz sadzonkarni i w całym ogrodzie, uzyskując wyraziste plamy kolorów od końca stycznia do połowy maja.

Przy uprawie cebul w doniczkach bardzo ważne jest, aby zapewnić im dobry drenaż, a najlepszym sposobem na to jest zakup jednej lub dwóch torebek ogrodniczego żwiru i wymieszanie go pół na pół z podłożem bez torfu. Jedynym wyjątkiem są szachownice, które lubią podłoże lepiej zatrzymujące wilgoć, oraz hiacynty, które uwielbiają luźne, lekkie podłoże – najlepiej w tej roli sprawdzi się mieszanka grubej kory albo dodatek dużej ilości domowej ziemi liściowej.

Ale ostatecznie uprawa cebulek jest niezwykle łatwa. Robisz otwór w ziemi i sadzisz je, najlepiej spiczastym końcem do góry. Następnie zapominasz o nich do czasu, gdy na początku roku nie zaczną wychylać pyszczków na powierzchnię – wtedy wiesz, że niedługo zaczną eksplodować kolorami.

**Szczegółowy plan ogrodu w Longmeadow, którego pokoje wspomina w tym artykule Monty (Ogród Pisarski, Ogród Klejnotów, Młodnik, Sad, etc.) znajdziesz w numerze 3(33)/2020 Gardeners' World Edycja Polska na str. 20-21*

POWYŻEJ *Iris histrioides* 'Lady Beatrix Stanley' (po lewej) i irys 'Blue Note' zapewniają zimą wyrazisty kolor
PO LEWEJ Cebule sadź na głębokości równej co najmniej ich dwukrotnej wysokości w ziarnistym, przepuszczalnym kompoście

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

POWITAJ JESIEŃ
W SWOIM OGRODZIE
SUBSTRAL
MNISZEK
Niszczy Korzenie
TRAWNIK
SUBSTRAL
TRAWA
Samo ZAGĘSZCZAJĄCA
Przed
Po
RENOWACYJNA
wyjątkowo odporna na deptanie
TRAWNIK
SUBSTRAL
do SIEWU TRAW
100
Długo działający
SUBSTRAL

50 Cebule gwarantujące kolor

Nadszedł czas, aby zamówić cebule sadzone jesienią, więc wybraliśmy kwiatowe klejnoty, aby twój ogród w kolejnym roku tryskał kolorami

Wyraziste połączenie tulipanów 'Slawa', 'Cairo' i 'Black Parrot'

Odważne i wyraziste

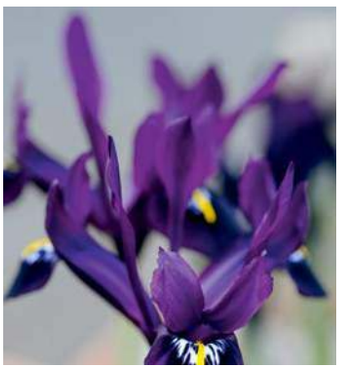

Kosaciec (*Iris*) 'George'

Klasyczny karłowaty irys, piękny niczym klejnot, o głębokim kolorze. Sadź w grupach w doniczkach, w przedniej części rabaty lub w skrzynkach balkonowych. **Kwiaty:** luty-marzec **Wysokość:** 10 cm **Dostawca**: Hayloft

Czosnek główkowaty (*Allium sphaerocephalon*)

Sadź na rabatach lub wśród traw ozdobnych, aby późnym latem uzyskać kształtne kępy przyjaznych pszczołom kwiatów. **K:** lipiec-sierpień **W:** 90 cm **Dostawca:** Crocus

Szachownica perska (*Fritillaria persica*)

Wysoka, elegancka, nietypowa – prawie czarna. Uzupełni blade szarości i odcienie srebra na twoich rabatach. **K:** kwiecień-maj **W:** 1 m **Dostawca:** Crocus

Szachownica kostkowata (*Fritillaria meleagris*)

Idealna do sadzenia w grupach na obszarach trawiastych. **K:** kwiecień-maj **W**: 30 cm **Dostawca:** Peter Nyssen

Hiacynt (*Hyacinthus*) 'Delft Blue'

Ciemnoniebieski i mocno pachnący. Dobrze radzi sobie w pojemnikach, na rabatach i pod drzewami. **K:** marzec-kwiecień **W:** 25 cm **Dostawca:** Crocus

Szafirek szerokolistny (*Muscari latifolium*)

Odporny, dwukolorowy szafirek; nieatrakcyjny dla królików. Ma szerokie liście podobne do tulipanów. Mocno pachnie. Lubi cień. **K:** marzec-kwiecień **W:** 15 cm **Dostawca:** Peter Nyssen

Kosaciec (*Iris*) 'J.S. Dijt'

Roślina rodzicielska kosaćca 'George'. To starsza i rzadziej spotykana karłowata odmiana. Zakwita wczesną wiosną. **K:** luty-marzec **W:** 15 cm **Dostawca:** J. Parker's

Czosnek (*Allium*) 'Purple Sensation'

Klasyczna i niezawodna cebula, którą musisz mieć. Zapewnia strukturę, strzelistość i kolor. **K:** maj-czerwiec **W:** 90 cm **Dostawca:** Avon Bulbs

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/NEIL HOLMES, CLIVE NICHOLS, MINT IMAGES; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl 0460f9ce62

Tulipan (*Tulipa*) ‘Purple Crystal’
Długo kwitnący; w miarę rozkwitania jaśnieje od dołu. Świetnie komponuje się z czerwienią, odcieniami pomarańczowego czy różu. **K:** kwiecień-maj **W:** 40 cm **Dostawca:** Peter Nyssen

Zawilec (*Anemone*) ‘Bordeaux’
Świetny na kwiat cięty, zapewnia też mocny kolor i dużo liści o ciekawym kształcie w doniczkach lub w przedniej części rabaty. **K:** marzec-lipiec **W**: 25 cm **Dostawca:** Sarah Raven

Tulipan ‘Kingsblood’
Przywołaj głęboki kolor późną wiosną. Uprawiaj w doniczce, aby uzyskać spektakularny efekt lub połącz na rabacie z żółciami i pomarańczami. **K:** kwiecień-maj **W:** 60 cm **Dostawca:** J. Parker’s

Cesarska korona (*Fritillaria imperialis*)
Egzotyczna, dostojna i naprawdę olśniewająca. Posadź ją z tyłu rabaty lub pośrodku, jako centralny element. **K:** marzec-maj **W:** 1,2 m **Dostawca:** Farmer Gracy

Trójlist siedzący (*Trillium sessile*)
Kwiaty są jak małe rubiny ukryte w ciemności – uwielbiają cień i półcień. Zaczarują miejsca pod drzewami lub krzewami. **K:** marzec-kwiecień **W:** 40 cm **Dostawca:** Peter Nyssen

Tulipan ‘Black Parrot’
Egzotyczny, ale niezawodny. Zostaw cebulę w ziemi; zakwitnie w kolejnych latach. Sadź obok jasnoróżowych roślin cebulowych dla spektakularnego efektu. **K:** kwiecień-maj **W:** 45 cm **Dostawca:** Sarah Raven

Hiacynt ‘Purple Sensation’
Wytwarza duże kwiaty i ma silny zapach. Kwitnie nieprzerwanie nawet przez sześć wiosennych tygodni. **K:** marzec-maj **W:** 25 cm **Dostawca:** J. Parker’s

Tulipan ‘Cairo’
Wygląda świetnie, gdy jego płatki lśnią w nisko zawieszonym słońcu. Pachnie delikatnie. Pasuje do fioletowych i czerwonych tulipanów. **K:** kwiecień-maj **W:** 40 cm **Dostawca:** Sarah Raven

Tulipan ‘Café Noir’
Charakterystyczne, eleganckie płatki w kolorze ciemnej czekolady odsłaniają niebieskie dno kwiatu w miarę jego otwierania się. **K:** kwiecień-maj **W:** 50 cm **Dostawca:** Bloms Bulbs

Tulipan ‘Queen Of Marvel’
Jego trwałe, pełne kwiaty przypominają piwonie. **K:** kwiecień-maj **W:** 35 cm **Dostawca:** Rose Cottage Plants

Zawilec (*Anemone*) ‘Sylphide’
Jego kwiaty przypominają maki. Wytrzymała i elegancka roślina. Dobrze komponuje się z tulipanami. **K:** marzec-kwiecień **W:** 25 cm **Dostawca:** Farmer Gracy

Jaskier (*Ranunculus*) ‘Aviv Red’
Będzie długo zdobić kwiatami przypominającymi róże, o ile będziesz usuwać te przekwitłe. **K:** maj-czerwiec **W:** 35 cm **Dostawca:** Peter Nyssen

eprasa.pl 0460f9ce62

Tulipan ‘World Friendship’ z narcyzami ‘W.P. Milner’ i ‘Segovia’

Pudrowe pastele

Tulipan ‘First Proud’

Jest wyższy niż większość tulipanów, ma eleganckie i bardzo trwałe kwiaty. Nie łamie się nawet w trudnych warunkach. **K:** kwiecień-maj **W:** 65 cm **Dostawca:** Bloms Bulbs

Narcyz ‘Hawera’

Z nawet pięcioma kwiatami na łodydze i kilkoma łodygami z każdej cebuli ten narcyz jest wart swojej ceny. Na rabaty i do donic. **K:** kwiecień-maj **W:** 20 cm **Dostawca:** Crocus

Krokus ‘Advance’

Idealny do doniczek z wczesnymi, kolorowymi kompozycjami lub do posadzenia w trawniku – co roku będzie go coraz więcej. **K:** luty-marzec **W:** 10 cm **Dostawca:** Crocus

Tulipan ‘City of Vancouver’

Stwórz zwiewną kompozycję z innymi kremowymi kwiatami lub połącz z ciemniejszymi dla kontrastu. **K:** kwiecień-maj **W:** 50 cm **Dostawca:** J. Parker’s

Kosaciec ‘Alida’

Szybko rośnie i kwitnie. To nowa odmiana do sadzenia w grupach – w donicach lub na obwódkach rabat. **K:** styczeń-luty **W:** 15 cm **Dostawca:** Crocus

Szafirek błękitny (*Muscari azureum*)

To mała i delikatna roślina, przydatna do łączenia z innymi wiosennymi kwiatami w doniczkach lub wiszących koszach. **K:** marzec **W:** 12 cm **Dostawca:** Avon Bulbs

Kosaciec ‘Gordon’

Nadaje się na skalniaki, do ogrodów żwirowych, a także do donic i na rabaty. Ma liście wąskie niczym źdźbła trawy. **K:** styczeń-luty **W:** 15 cm **Dostawca:** Kevock Garden Plants

Kamasja Leichtlina (*Camassia leichtlinii*)

Rośliny sadzone w grupach robią wrażenie. Pąki otwierają się od dołu do góry, a kwiaty są trwałe. **K:** kwiecień-maj **W:** 60 cm **Dostawca:** Avon Bulbs

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; JUSTIN LAMBERT; TIM SANDALL

eprasa.pl 0460f9ce62

Czosnek sycylijski (*Nectaroscordum siculum*)
Wzbudza zainteresowanie najpierw delikatnymi dzwonkami kwiatów, potem ciekawymi główkami nasiennymi. **K:** maj-czerwiec **W:** 1,2 m **Dostawca:** Crocus

Czosnek (*Allium decipiens*)
Świetny do uprawy na słonecznych rabatach i w pojemnikach. Wabi pszczoły i motyle. **K:** maj-czerwiec **W:** 90 cm **Dostawca:** Kevock Garden Plants

Psiząb wywinięty (*Erythronium revolutum*)
To leśna, płoworóżowa roślina z rodziny liliowatych, dodająca uroku zacienionym miejscom. **K:** kwiecień **W:** 20 cm **Dostawca:** Avon Bulbs

Tulipan ‘Pink Diamond’
Późno kwitnący tulipan, którego warto posadzić w donicy z roślinami zakwitającymi wcześniej, aby dłużej cieszyć się kolorami. **K:** maj **W:** 40 cm **Dostawca:** Crocus

Tulipan ‘Alabaster’
Klasyczny biały tulipan, który przykuwa uwagę w ogrodzie. Dla najlepszego efektu posadź ich wiele w jednym pojemniku. **K:** kwiecień-maj **W:** 60 cm **Dostawca:** J. Parker’s

Cyklamen dyskowaty (*Cyclamen coum*)
Przypomina motyle, które przycupnęły na łodyżkach. Rozwesela cieniste miejsca kolorem, zanim zakwitną inne rośliny. **K:** grudzień-marzec **W:** 10 cm **Dostawca:** Crocus

Czosnek ‘Jackpot’
Odmiana jednolicie fioletowa do uprawy w pełnym słońcu lub w półcieniu. Będzie ich więcej każdego roku, o ile im nie przeszkodzisz. **K:** maj-czerwiec **W:** 90 cm **Dostawca:** Sarah Raven

Hiacynt ‘Pink Pearl’
Wysokie kwiatostany dobrze wyglądają posadzone w kępach na rabatach lub w donicach przy drzwiach dla zapachu. **K:** styczeń-marzec **W:** 25 cm **Dostawca:** Crocus

Narcyz ‘Minnow’
Na każdej łodydze może wytworzyć do pięciu kremowych kwiatów z płaskim, żółtym przykoronkiem. Kępki rozrastają się, każdego roku zakwitając obficiej. **K:** marzec-kwiecień **W:** 15 cm **Dostawca:** Sarah Raven

Cyklamen dyskowaty ‘Album’
Idealny do sadzenia pod krzewami; zachwyca w połączeniu z różowymi cyklamenami. **K:** grudzień-marzec **W:** 10 cm **Dostawca:** Crocus

Tulipan ‘Cum Laude’
Te ciemnofioletowe piękności kwitną późno – dodaj je do kompozycji, aby przedłużyć jej kwitnienie. **K:** maj **W:** 50 cm **Dostawca:** Jacques Amand

Tulipan ‘Orange Dynasty’
Sadź pasami na rabatach, aby uzyskać świeże, trwałe kwiaty. **K:** kwiecień-maj **W:** 35 cm **Dostawca:** J. Parker’s

eprasa.pl 0460f9ce62

Kremowe płatki zawilca greckiego lśnią na tle wilczomlecza ‘Efanthia’

Chłodne biele

Hiacynt ‘Carnegie’

Wonne kwiaty, które kwitną przez sześć tygodni. Posadź trzy w małej, ozdobnej doniczce, aby stworzyć pachnący prezent. **K:** kwiecień-maj **W:** 25 cm **Dostawca:** Farmer Gracy

Narcyz ‘Thalia’

Ta klasyczna odmiana tworzy dwa lub trzy kwiaty na łodydze. Aby uzyskać najlepszy efekt, posadź cebule pasami w trawie. **K:** marzec-kwiecień **W:** 40 cm **Dostawca:** Farmer Gracy

Tulipan ‘Verona’

Wytrzymałe kwiaty z wieloma kremowo-żółtymi płatkami. Lekko pachną i są doskonałe do bukietów. **K:** kwiecień **W:** 35 cm **Dostawca:** Peter Nyssen

Tulipan ‘Purissima’

Posadź z przodu lub pośrodku rabaty dla kontrastu z kolorowymi kwiatami. Świetnie wygląda w metalowych lub kamiennych donicach. **K:** marzec-kwiecień **W:** 35 cm **Dostawca:** Bloms Bulbs

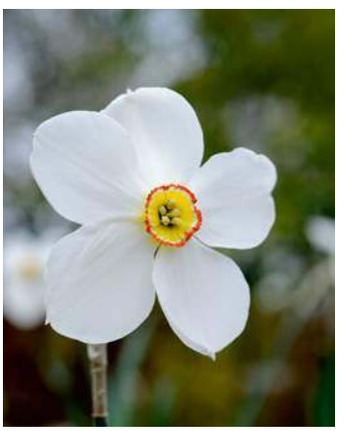

Narcyz ‘Pheasant’s Eye’

Jedna z najstarszych odmian uprawnych narcyzów o pięknym wyglądzie i zapachu. **K:** kwiecień-maj **W:** 40 cm **Dostawca:** Hayloft

Czosnek ‘Mont Blanc’

Imponujące duże, białe kule łączy się z roślinami niższymi, aby dodać rabacie strzelistości i elegancji. **K:** maj-czerwiec **W:** 1,3 m **Dostawca:** J. Parker’s

Śnieżyca letnia (*Leucojum aestivum*)

Jej dość duże kwiaty w kształcie dzwonka świetnie wyglądają posadzone pod drzewami. **K:** kwiecień-maj **W:** 50 cm **Dostawca:** Jacques Amand

Śnieżyczka Woronowa (*Galanthus woronowii*)

Śnieżyczki zakwitają jako pierwsze w roku. Ten gatunek ma największe kwiaty. **K:** styczeń-luty **W:** 15 cm **Dostawca:** Crocus

Hiacynt kalifornijski (*Triteleia*) ‘Silver Queen’

Kwiaty przypominające małe agapanty, o białych płatkach z zielonym żyłkowaniem i niewielkimi liśćmi. **K:** maj-lipiec **W:** 45 cm **Dostawca:** Avon Bulbs

Tulipan ‘Evergreen’

Dla odmiany wypróbuj zielonego tulipana. Jest trwały i tworzy tło dla jaskrawych tulipanów w innych kolorach. **K:** kwiecień-maj **W:** 60 cm **Dostawca:** Peter Nyssen

Gdzie kupić

- Avon bulbs www.avonbulbs.co.uk
- Bloms Bulbs www.blomsbulbs.com
- Crocus www.crocus.co.uk
- Farmer Gracy www.farmergracy.co.uk
- Hayloft www.hayloft.co.uk
- Kevock Garden Plants www.kevockgarden.co.uk
- Jacques Amand www.jacquesamandintl.com
- J. Parker’s www.jparkers.co.uk
- Rose Cottage Plants www.rosecottageplants.co.uk
- Sarah Raven www.sarahraven.com
- Peter Nyssen www.peternyssen.com

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

ZAPRASZA
mtp
GRUPA
XV EDYCJA
GARDENIA
MIĘDZYNARODOWE TARGI OGRODNICTWA I ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU
4-6 LISTOPADA 2021
OGRODNICTWO | FLORYSTYKA | REKREACJA
www.TargiGardenia.pl
TargiGardenia
1921·2021
sto lat dobrze
zaprojektowanych
wydarzeń

Tulipany w doniczkach

Aby uzyskać olśniewające kompozycje wiosną przyszłego roku, musisz działać już teraz. Bob Purnell proponuje pięć zjawiskowych pomysłów na tulipany

ZDJĘCIA JASON INGRAM

Od soczystej kanarkowej żółci i jaskrawego pomarańczu, przez cukierkowy róż i aksamitne bordo, po mieszanki wielu odcieni na jednym kwiecie – tulipany występują w niezliczonych wiosennych barwach. Nie ma łatwiejszego sposobu na eksperymentowanie niż sadzenie ich w donicach. Tu kwiaty są odpowiednio wyeksponowane. Można je grupować dla widowiskowego efektu i ustawiać w miejscach, w których spędzamy najwięcej czasu. Uprawiając kilka odmian w jednej doniczce możesz uzyskać jeszcze ciekawszy wygląd, łącząc dopełniające się lub kontrastujące kolory i kształty. Wybieraj spośród ekstrawaganckich tulipanów papuzich, odmian o kwiatach pełnych, tych o prostych kielichach lub liliokształtnych. Posadzenie cebulek tulipanów zajmuje nie więcej niż 15 minut. Na całą zimę można o nich zapomnieć [w Polsce na zimę doniczki należy zabezpieczyć przed mrozem – red.]. Ich uprawa jest naprawdę prosta! Pora sadzenia coraz bliżej, więc zamów cebulki, zanim wyczerpią się zapasy. Nawet jeśli posadzisz tylko kilka garści cebul, wiosną będziesz z siebie dumny.

Osiągnij najlepszy efekt w doniczce

- **Kup największe cebule**, na jakie cię stać, aby stworzyć najciekawsze kompozycje. Zamów je jak najwcześniej – popularne odmiany są szybko wyprzedawane. Zanim posadzisz, przechowuj cebule w ciemnym, chłodnym, przewiewnym miejscu.
- **Przed sadzeniem poczekaj** na spadek temperatury. To zmniejsza ryzyko infekcji chorobami grzybowymi. Najlepiej sadzić od połowy października do listopada. Można to robić aż do Gwiazdki.
- **Sadź gęsto** – w przypadku sadzenia w jednej warstwie cebulki mogą się prawie stykać. W doniczce o średnicy 30 cm zmieścisz do 12 cebul.
- **Stwórz bogatą kompozycję** dzięki dwóm warstwom cebulek. Rozmieść je z 3 cm przerwami, aby te z dołu przebiły się między górnymi. Wierzchnią warstwę przykryj 20 cm podłoża, dolną posadź na 30 cm głębokości. Pozostaw między nimi 5 cm ziemi. W dolnej warstwie posadź najwyższe lub najpóźniej kwitnące odmiany. Głęboko posadzone cebule będą unieruchomione, więc nie powinny wymagać podparcia.
- **Użyj dobrej jakości**, przepuszczalnego podłoża. Ustaw pojemnik na nóżkach, aby nadmiar zimowej wilgoci mógł łatwo odpłynąć. Możesz zostawić je w spokoju na całą zimę.
- **Chroń cebulki** przed wiewiórkami. Ułóż nad nimi lub na donicy plastikową lub metalową siatkę.
- **Podlewaj** w tygodniach poprzedzających kwitnienie – przesuszenie może hamować wzrost.
- **Po kwitnieniu** przesadź rośliny na rabaty. Tulipany źle radzą sobie w drugim roku w donicy, ale wiele (zwłaszcza odmiany z grup Triumph, Darwina i Viridiflora) będzie kwitnąć co roku, po posadzeniu na głębokości 10-15 cm. Usuń przekwitłe kwiaty, ale liściom pozwól naturalnie obumrzeć. Wykop i trzymaj w suchym miejscu do jesieni.

eprasa.pl 0460f9ce62

Efektowne i łatwe w utrzymaniu – tulipany można uprawiać w doniczkach; najlepiej wyglądają w gęstych grupach.

Jaskrawe, ale z klasą

Soczyste kolory bywają zaskakująco przyjemne dla oka. Tu ciepły ceglany kolor doniczki pomaga pogodzić jaskrawy róż z miedzianym pomarańczem. Niskie tulipany o pełnych kwiatach pasują do donic, które są wysokie, a nie szerokie.

'Copper Image' Wytrzymałe, pełne kwiaty z płatkami w odcieniach miedzi, różu i moreli. Zmieniają kolor w miarę starzenia się. Grupa: pełne późne. **Wysokość:** 35-40 cm

'Amazing Grace' Podobne do piwonii kwiaty o licznych płatkach najpierw są srebrnoróżowe, a z czasem ciemnieją. Grupa: pełne późne. **W:** 35 cm

eprasa.pl 0460f9ce62

Odrobina romantyzmu

To zestawienie tulipanów o pełnych kwiatach umieszczono w ciemnej, szkliwionej donicy, podkreślającej wyrafinowane odcienie. Tu mniej znaczy więcej; zbyt wiele kwiatów zepsułoby kompozycję.

'Black Hero' Pachnące kwiaty przypominające piwonie o czarno-fioletowych płatkach. Grupa: pełne późne. **W:** 45-60 cm

'Sensual Touch' Ciężkie, pomarańczowo-morelowe kwiaty o masie postrzępionych płatków na krótkich, krętych łodygach. Grupa: pełne późne/fryzowane. **W:** 35-40 cm

Kompozycja w stali

Ocynkowane metalowe wiadra to niedrogie, obszerne pojemniki. Są wysokie, więc w ostatnich dniach kwitnienia pozwalają wiotkim, ciężkim tulipanom papuzim przygiąć się do ziemi bez jej dotykania. To zestawienie kolorów odważnie przyciąga uwagę.

'Grand Perfection' Popularna, mocna odmiana. Ma kremowożółte płatki, które w miarę przekwitania bieleją na brzegach, a zaczerwieniają się pośrodku. Wieloletnia. Grupa: Triumph. **W:** 40-50 cm

'White Lizard' Duże, olśniewające, białe kwiaty z jasnozielonym żyłkowaniem i fioletowo-niebieskim środkiem. Grupa: papuzie. **W:** 45-55 cm

Przeciwieństwa się przyciągają

Gliniana donica doskonale godzi to połączenie ciemnych i jasnych tulipanów. Dodanie pasteli do modnych, fioletowo-czarnych tulipanów jest zawsze receptą na sukces.

'World Friendship' Silne, proste łodygi i trwałe kwiaty w kolorze pierwiosnków. Grupa: Triumph, średniowczesne. **W:** 35-45 cm

'Merlot' Ciekawe, pojedyncze kwiaty na strzelistych łodygach o lekko postrzępionych, jasnobordowych płatkach. Grupa: liliokształtne. **W:** 55-70 cm

'Black Parrot' Bardzo ciemny, bordowo-fioletowy, silnie fryzowany kwiat. Kwitnie niezawodnie w kolejnych latach. Grupa: papuzie. **W:** 50 cm

Owocowa sałatka

Płytka, szeroka cynowa wanienka jest idealna do łączenia trzech lub czterech odmian. W jednej warstwie zmieści się wiele cebul każdej z nich. Użyliśmy ciepłych, owocowych odcieni, bo naturalnie do siebie pasują.

'Slawa' Śliwkowe płatki o morelowych brzegach, które z czasem stają się srebrzyste. Bardzo popularna, nowa odmiana. Grupa: Triumph, średniowczesne. **W:** 35-45 cm

'Jimmy' krępe łodygi i trwałe, soczyście pomarańczowe kielichy o koralowym odcieniu. Grupa: Triumph, średniowczesne. **W:** 40-45 cm

'Mango Charm' Bladoróżowe kwiaty nabierają z wiekiem odcienia brzoskwini. Grupa: Triumph, średniowczesne. **W:** 45 cm

'Apricot Beauty' Bardzo trwałe kielichy w kolorach srebrzystej moreli i ciepłego różu. Kwitną aż do połowy sezonu. Grupa: pojedyncze wczesne. **W:** 45 cm

Gdzie kupić cebulki tulipanów

- Bloms Bulbs **www.blomsbulbs.com**
- Crocus **www.crocus.co.uk**
- Farmer Gracy **www.farmergracy.co.uk**
- Gee Tee Bulb Company **www.gee-tee.co.uk**
- Peter Nyssen **www.peternyssen.com**
- Sarah Raven **www.sarahraven.com**

Polskie sklepy:

- **www.hortulus.com.pl/cebule**
- **www.sklep-nasiona.pl**
- **www.cebulki-kwiatowe.pl**
- **www.domisad.pl**
- **www.cebule.pl**

eprasa.pl 04[illegible]ce62

JESIENNE PRACE

Jesień to bardzo pracowity czas w kalendarzu każdego ogrodnika. Zanim jednak zabierzemy się do pracy, warto przygotować odpowiednie narzędzia.

Jesień to doskonały moment na przycinanie żywopłotu, usunięcie suchych i chorych gałęzi z drzew oraz krzewów, przekopanie warzywnego ogródka, sadzenie nowych roślin czy grabienie liści. Z odpowiednimi narzędziami jesienne prace w ogrodzie będą łatwe i przyjemne, a czas poświęcony na pracę zaowocuje na wiosnę.

Posadź

Wyobraź sobie swój wymarzony ogród. Soczysta zieleń trawnika, kolorowe kwiaty, pyszne plony – właśnie teraz jest idealny czas na przygotowanie gleby i sadzenie roślin. Podwiń rękawy, usuń chwasty, wykop głęboki dołek i posadź w nim sadzonki lub cebule i… pozwól wyrosnąć.

Zgrab

Najważniejszym punktem na jesiennej liście porządków jest uprzątnięcie trawników. Kiedy jesień w pełni zawita do naszego ogrodu, a z drzew opadną wszystkie liście, należy je dokładnie usunąć, w przeciwnym razie zaczną gnić.

Sprzątnij

Gdy uporasz się z grabieniem, pamiętaj też o uprzątnięciu schodów, patio czy tarasu. Ta prosta czynność jest bardzo ważna w jesiennych porządkach, bo zamarznięte gałązki czy piach niszczą powierzchnie tarasów.

Przytnij

Po okresie bujnego wzrostu rośliny warto przyciąć, by utrzymać je w dobrej formie do następnego sezonu. Nadszedł właśnie doskonały okres do wycięcia starych i chorych pędów i przywrócenia im pięknego wyglądu. To także odpowiedni czas na wycięcie pędów, które już nie owocują.

Wybierz

W ofercie Fiskars znajdziesz wszystkie niezbędne narzędzia, dzięki którym nawet najtrudniejsze ogrodnicze zadania wykonasz bez problemu. Niezależnie od tego, czy tniesz, grabisz, pielisz czy sprzątasz, odpowiednie narzędzia uczynią każdą pracę łatwiejszą, przyjemniejszą i wydajniejszą!

FISKARS

Więcej informacji na stronie:
www.fiskars.pl/produkty/ogrod

Szpadel prosty Solid™
Do kopania, sadzenia, przekopywania. Zaostrzona krawędź ułatwia pracę w ciężkiej glebie. Blat szpadla posiada podporę, która umożliwia efektywniejszą pracę.

Sadzarka Solid™
Do szybkiego i precyzyjnego sadzenia cebulek i sadzonek. Ostre zęby szybko i efektywnie wykonają otwór w glebie.

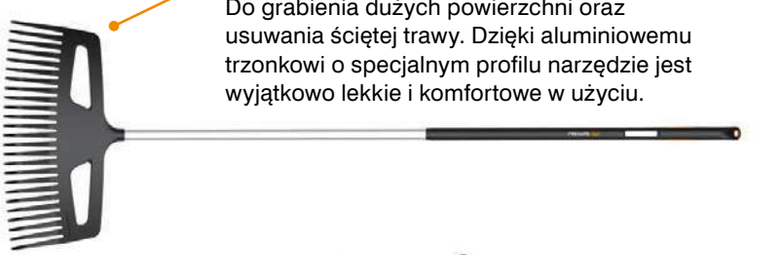

Grabie do trawnika Xact™ L
Do grabienia dużych powierzchni oraz usuwania ściętej trawy. Dzięki aluminiowemu trzonkowi o specjalnym profilu narzędzie jest wyjątkowo lekkie i komfortowe w użyciu.

Kosz Ergo Pop-up
Na zgrabione liście czy wyrwane chwasty, sprawdzi się podczas porządkowania ogrodu. Łatwy system składania i rozkładania.

Sekator dźwigniowy, nożycowy PowerGear™
Do częstego przycinania świeżych gałęzi o maksymalnej średnicy do 50 mm. Dzięki dźwigniowej przekładni cięcie jest precyzyjne, gładkie i łatwe do wykonania.

Sekator nożycowy X-series™
Do cięcia świeżych gałęzi o średnicy do 26 mm. Unikalny mechanizm PowerGear™ zwiększa 3-krotnie siłę cięcia względem standardowych mechanizmów.

eprasa.pl 0460f9ce62

FISKARS®
FISKARS
P961
Bez stresu
100% Szczęścia
fiskars.com

Błyszczące owoce psianki koralowej i szkarłatna żurawka nadają kompozycji jesiennych kolorów

Barwy jesieni

Podaruj swojemu ogrodowi sezonowe odświeżenie dzięki tym prostym kompozycjom w pojemnikach. **Nick Bailey** zdradza kilka kolorowych patentów na przekształcenie patio tej jesieni

ZDJĘCIA SARAH CUTTLE

W miarę jak nasze ogrody tracą letni blask na rzecz bogactwa jesieni, pojawiają się nowe możliwości dodania im koloru. Starannie dobrana kompozycja w donicy, pełna bogatych odcieni i kształtów, to dobry początek. Doniczki są o tej porze roku bardzo przydatne. Wystarczy jedna, aby natychmiast dodać charakteru nieciekawemu zakątkowi w ogrodzie. Można też ustawić wesołą kompozycję przy drzwiach, aby witała gości lub umieścić ją w pobliżu okna; będzie cieszyła kolorami w deszczowe dni. Urok tego sezonowego zestawienia polega na użyciu palety jesiennych barw i łączeniu subtelnych kształtów z wyrazistymi. Będzie wyglądać dobrze przez całą jesień i większą część zimy. Na wiosnę należy ją rozebrać, pozostawiając nandinę domową w tej samej donicy na stałe, a resztę rozsadzając po ogrodzie.

“Doniczki są o tej porze roku bardzo przydatne. Wystarczy jedna, aby natychmiast dodać charakteru nieciekawemu zakątkowi w ogrodzie.”

Sezonowy splendor

Co będzie potrzebne

- ☐ 2 x psianka koralowa (*Solanum pseudocapsicum*)
- ☐ 1 x nandina domowa (*Nandina domestica*) 'Obsessed'
- ☐ 1 x turzyca Buchanana (*Carex buchananii*)
- ☐ 2 x szałwia lekarska (*Salvia officinalis*) 'Purpurascens'
- ☐ 1 x czerwona żurawka
- ☐ 1 x bluszcz o różnobarwnych liściach
- ☐ Gliniana donica o średnicy 40 cm (podobne znajdziesz w centrach ogrodniczych)
- ☐ Podłoże bez torfu

Inne rośliny do wypróbowania

- ☐ Wrzosiec krwisty (*Erica carnea*) 'Gracilis'
- ☐ Tęgosz 'Pink Panther'
- ☐ Szafran siewny (*Crocus sativus*)
- ☐ Trzmielina oskrzydlona 'Compactus'

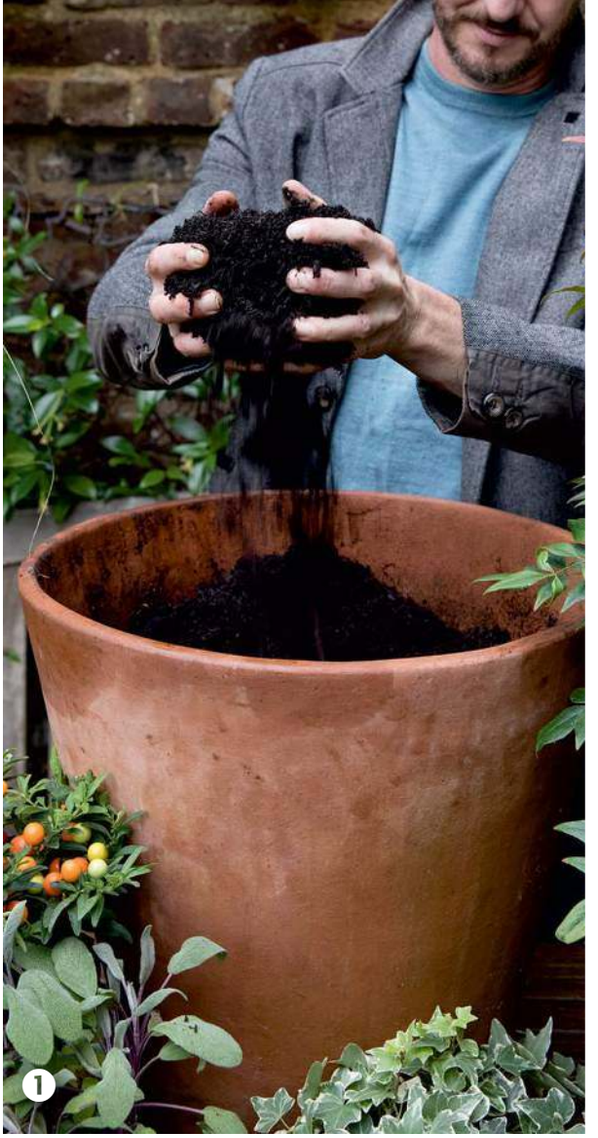

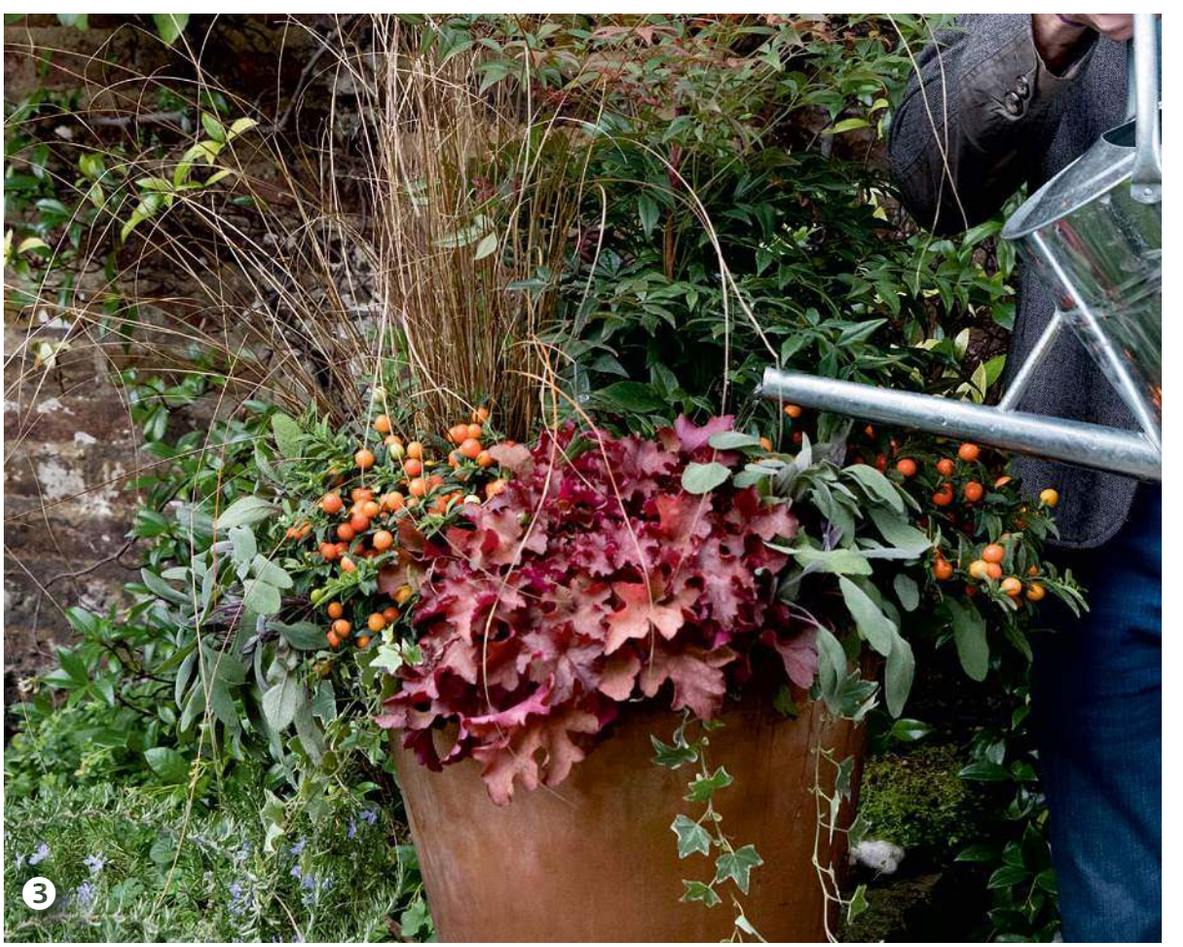

Krok po kroku:

1 **Upewnij się**, że pojemnik ma dużo otworów w dnie. W razie potrzeby wywierć kilka nowych. Napełnij go podłożem bez torfu, wyrównując je na bieżąco.

2 **Rozmieść** rośliny i wyjmij je z doniczek. Wyższe posadź z tyłu, a zwisające i mniejsze z przodu. Zasyp nierówności podłożem, uciskając przestrzeń wokół roślin.

3 **Porządnie podlej**, aby podłoże osiadło. Umieść donicę w wyeksponowanym miejscu, w którym będziesz ją dobrze widzieć (ale chroń ją przed wiatrem). Jesienią donice nie wymagają tak obfitego podlewania jak latem. Nie należy umieszczać ich na podstawkach, bo mogą mieć za dużo wilgoci.

eprasa.pl 0460f9ce62

NIEZAWODNE I WYTRZYMAŁE

Dzięki urządzeniom akumulatorowym STIHL koszenie trawnika, przycinanie żywopłotu, cięcie drewna czy usuwanie liści jest wyjątkowo łatwe. Z systemem akumulatorowym AK podołasz najtrudniejszym zadaniom związanym z pielęgnacją Twojego ogrodu. Wymienne akumulatory litowo-jonowe AK są bardzo mocne i wytrzymałe, również podczas pracy na dużych powierzchniach. Lekko, cicho i wydajnie – tak pracuje każde urządzenie systemu AK.

WIĘCEJ INFORMACJI U DEALERÓW STIHL
ORAZ NA **WWW.STIHL.PL**

/ STIHL.POLSKA

/ STIHL_POLSKA

Donice z dyni

Zamiast kupować na Halloween plastikowe szkielety i nylonowe pajęczyny, stwórz z dziećmi kolorowe, ekologiczne donice. Te zabawne pojemniki są tanie, łatwe do wykonania i nadają się do ustawienia zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz, np. na ganku. Będą wyglądać dobrze przez około dwa miesiące. Po tym czasie eszewerie można uprawiać dalej na parapecie, pozostałe rośliny przesadzić do ogrodu, a dynie – przeznaczyć na kompostownik. Spróbuj – dzieciom się spodoba!

Co będzie potrzebne

Na dużą dynię:

- ☐ **1 x pięknotka Bodiniera 'Profusion' (*Callicarpa bodinieri*) 'Profusion'**
- ☐ **1 x mulenbekia gęsta (*Muehlenbeckia complexa*)**
- ☐ **2 x kostrzewa popielata (*Festuca glauca*) 'Intense Blue'**
- ☐ **1 x eszeweria**
- ☐ **Podłoże bez torfu**
- ☐ **Żwir**

Inne rośliny do wypróbowania

- ☐ Rozchodnikowiec okazały (*Hylotelephium*)
- ☐ Konwalnik płaskopędowy (*Ophiopogon planicapus*) 'Nigrescens'
- ☐ Mącznica lekarska (*Arctostaphylos uva-ursi*)

Krok po kroku:

1 **Upewnij się**, że dynie stoją stabilnie. Jeśli nie, odetnij cienki plasterek od dna. Jeśli dynie mają stać na zewnątrz, zrób otwór drenażowy. Jeśli nie, otwór będzie niepotrzebny. Odetnij wierzch dyni i usuń wnętrze.

2 **Po usunięciu** pestek i miąższu napełnij dynię mieszanką beztorfowego podłoża i żwiru.

3 **Sadź** rośliny pojedynczo, zaczynając od największych z tyłu. Przesuwaj się do przodu, uważając, aby zbytnio nie wystawały ponad dynię. Podlewaj oszczędnie.

ODWIEDŹ www.gardenersworld.com/plant/autumncontainer-ideas, aby dowiedzieć się więcej

eprasa.pl 0460f9ce62

Ustawiając dynie w pomieszczeniu umieść je na podstawkach, aby nie pojawiły się plamy

eprasa.pl

Ogród na wszystkie pory roku

Carol Klein opowiada o swoich ulubionych roślinach, dzięki którym ogród – bez względu na swoją wielkość – może być interesujący przez cały rok

„Jeśli nasz ogród będzie interesujący i ekscytujący o każdej porze roku, maksymalnie wykorzystamy jego potencjał”

Carol uwielbia trawy – np. tę spektakularną, przypominającą fontannę trzęślicę modrą (*Molinia caerulea*), która wprowadza kolory, tekstury i ruch przez kilka pór roku

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Dawno, dawno temu większość ogrodników wierzyła w koncepcję „układania ogrodu do snu", zgodnie z którą pracą w ogrodzie należało cieszyć się wiosną i latem, ale już jesienią trzeba było zacząć myśleć o domykaniu spraw, cięciu roślin do ziemi, sprzątaniu, czyszczeniu narzędzi i udawaniu się na zimowy odpoczynek do czasu, aż pojawią się wiosenne kiełki.

Ale czasy się zmieniły! Dziś ogrody są znacznie ważniejszą częścią naszego życia. Generalnie oczekujemy od nich więcej, zatem jesteśmy również gotowi więcej im dawać. Może to latem spędzamy najwięcej czasu na relaksie w ogrodzie, ale również przez pozostałą część roku chcemy regularnie spędzać czas pod chmurką, realizując plany i ciesząc się zapachami i świeżym powietrzem.

W tym roku jesteśmy jeszcze bardziej świadomi pozytywnego wpływu relaksu i pracy w ogrodzie na zdrowie psychiczne i fizyczne [dotyczy 2020 r. – red.]. Powinniśmy zajmować się ogrodem przez cały rok, a jeśli nasz ogród będzie interesujący i ekscytujący o każdej porze roku, maksymalnie wykorzystamy jego potencjał.

Zimozielony czy nieustannie zmieniający się?

Niektórzy sądzą, że najłatwiej to osiągnąć, stawiając na zimozielone krzewy i iglaki – rzeczywiście, mogą one tworzyć cenne zielone tło subtelnie ewoluujące przez cały rok. Ale jest mnóstwo bylin i traw, które mocno i często dynamicznie zmieniają się z każdą porą roku, sprawiając, że obraz ogrodu jest ruchomy, a nie statyczny.

Duże ogrody miały zwykle odrębne przestrzenie poświęcone poszczególnym porom roku. Reprezentująca ruch *Arts and Crafts* projektantka Gertrude Jekyll stworzyła w swoim ogrodzie w Munstead Wood Ogród Wiosenny, Ogród Czerwcowy i Ogród Ukryty. Każdy z nich wchodził w swój szczytowy moment o określonej porze roku – i wszystkie nasadzenia dobierane były właśnie z tą myślą. Niegdyś większość dużych ogrodów miała w centralnym miejscu rabatę zieleną, na której przez całe lato obficie kwitły wysokie ostróżki i floksy. Te same rabaty zimą wyglądały zupełnie inaczej: rośliny były tam przycięte do ziemi i nawiezione, a ziemia ponura i zupełnie pusta.

Dziś większość z nas ma małe ogródki i nie chce przez dłuższy czas zostawiać jego część zupełnie pustą. Im mniejsza przestrzeń, tym ważniejsze, aby miała coś do zaproponowania o każdej porze roku i tym istotniejsze, by dobrać właściwe rośliny, które będą wyglądały interesująco przez cały rok.

„Im mniejsza przestrzeń, tym ważniejsze, aby miała coś do zaproponowania o każdej porze roku"

Rutewka Delavaya

Astelia srebrzysta

Epimedium

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; GETTY/HANS JOACHIM, NAHHAN, IAN REDDING, SKYMOON13; JASON INGRAM

Miskant chiński 'Malepartus'

Ciemiernik cuchnący

Narecznica czerwonozawijkowa

Wybór Carol: 10 gwiazd na kilka sezonów

Rutewka Delavay'a (*Thalictrum delavayi*)

Obłoki maleńkich kwiatów pojawiających się latem na wzniesionych pędach tej byliny sprawiają, że nie można się jej oprzeć. Jej owocostany są ciężkawe, dzięki czemu łodygi elegancko się wyginają. Wiosną młode liście tworzą zgrabne kępy. Rutewka najlepiej rozwija się w żyznej glebie. **Wysokość x Szerokość** 1 m x 50 cm

Astelia srebrzysta (*Astelia chathamica*)

Ta zimozielona roślina jest atrakcyjna przez cały rok – ma srebrzyste, mieczowate liście. Egzemplarze żeńskie czasem produkują zielone kwiaty przekształcające się w pomarańczowe jagody. Roślina uwielbia częściowy cień i żyzną ziemię, dlatego wzbogać ją o ziemię liściową przed posadzeniem. **W x S** 1,2 m x 1,7 m

Epimedium pstre (*Epimedium × versicolor*)

Trudno przebić tę śliczną, leśną roślinę, jeśli szukamy eleganckiego gatunku okrywowego na cały rok. To epimedium ma czerwone kwiaty, zaś dwie wspaniałe odmiany: 'Sulphureum' i 'Neosulphureum' kwitną na żółto. Delikatne wiosenne liście z czasem stają się lśniące i wyglądają najlepiej jesienią i zimą, gdy wręcz lśnią. Wiosną lepiej widać wyrastające w skupiskach pędy, jeśli usuniemy stare liście. **W x S** 30 cm x 90 cm

Miskant chiński (*Miscanthus sinensis*) 'Malepartus'

Zamierające na zimę miskanty wnoszą ze sobą formę, gracje i ruch. Fontanny zielonych liści rosną przez całą wiosnę i lato, a nad nimi pojawiają się jedwabiste kwiatostany. Jesień to ich najlepszy moment – pióropusze przebarwiają się na czerwonawobrązowo, zaś liście bledną i stają się biszkoptowe. Suche liście i owocostany zapewniają ciekawy, architektoniczny wręcz element przez całą zimę. **W x S** 2 m x 1,2 m

Ciemiernik cuchnący (*Helleborus foetidus*)

To jeden z naszych dwóch rodzimych ciemierników – niezawodna, atrakcyjna przez cały rok roślina – spektakularna, choć nienarzucająca się. Jej piękne, ciemnozielone, prawie ołowiane liście idealnie kontrastują z kiściami limonkowo-zielonych, dzwonkowatych kwiatów, obrzeżonych kolorem karmazynowym. Roślina najdłużej żyje w glebie zasadowej, gdzie często sama się rozsiewa. **W x S** 80 cm x 45 cm

Narecznica czerwonozawijkowa (*Dryopteris erythrosora*)

Młode liście tej paproci są pomarańczowe i wyglądają prawie jesiennie. Nowe, łukowato wyginające się liście produkowane są przez cały rok i ostatecznie przebarwiają się na mocny zielony kolor. Świetnie wygląda nawet jeden egzemplarz zasadzony przy pniu drzewa. Roślina jest częściowo mrozoodporna i lubi rozproszony cień. **W x S** 60 cm x 40 cm

Brunnera wielkolistna (*Brunnera macrophylla*) 'Jack Frost'

Srebrzyste, sercowate liście wnoszą wiele uroku do cienistych zakątków o każdej porze roku. Wiosną brunnera produkuje gałązki niezapominajkowych kwiatów, a ponadto chropowata tekstura liści odstrasza ślimaki. **W x S** 40cm x 60 cm

Ciąg dalszy na następnej stronie…

Brunnera wielkolistna 'Jack Frost'

epress.pl 0460f9ce62

Im dłużej wszystkie części ogrodu – klomby i rabaty, miejsca pod drzewami, żywopłoty i obwódki – będą wyglądały naprawdę interesująco dzięki naszym staraniom, tym bardziej będziemy się nimi cieszyć. Nie znaczy to, że mamy stawiać jedynie na rośliny, które długo kwitną, choć pewna ich ilość na pewno pomoże. Jeśli znajdziemy dla siebie rośliny, które choć się zmieniają, są atrakcyjne przez kilka pór roku i wprowadzimy ich jak najwięcej, będą ciągle przyciągały uwagę i inspirowały nas do dalszych wysiłków.

Kiedy szukamy roślin, które zmieniają się i zapewniają interesujący widok przez dłuższy czas, warto wziąć pod uwagę trawy. I choć trawy zimozielone pełnią przydatną funkcję – kostrzewa i wietrznica są niezawodne, jeśli chodzi o wypełnianie wolnych miejsc – to trawy zamierające na zimę, takie jak miskanty, molinie i hakonechloa zmieniają się przez cały rok i zapewniają wyjątkową atrakcyjność.

Szukając roślin interesujących przez cały rok, często myślimy przede wszystkim o krzewach. Ale nie zapominajmy o bylinach – wiele z nich również daje z siebie wiele w kolejnych porach roku, bo zmieniają się ich liście, kwiaty i kwiatostany. Latem gillenia trójlistna (*Gillenia trifoliata*) pokrywa się delikatnymi, białymi, gwiaździstymi kwiatami, wiosną jej młode liście są intensywnie zielone, a jesienią mają cudowne miedziane i rudawe odcienie. Podobnymi cechami – tylko na większą skalę – charakteryzują się rodgersje. Przez cały rok świetnie sprawdzają się ciemierniki – najbardziej naturalnie te, które mają interesujące liście.

Szukając atrakcyjnych roślin na cały rok pamiętajmy o dwóch ważnych zasadach, które zawsze powinny decydować o naszym wyborze roślin i o tym, jak łączymy je ze sobą. Przede wszystkim rośliny muszą świetnie czuć się w warunkach, jakie im zapewniamy, a po drugie muszą ze sobą harmonizować. Estetyka rządzi.

Ważenie ze sobą wszystkich czynników i szukanie równowagi to jedna z wielkich radości ogrodnictwa. Rzadko mi się to udaje, ale cały proces eksperymentowania, prób i akceptowania radosnych przypadków to prawdziwy powód, dla którego chcemy działać w ogrodzie. To przygoda, a skoro nie ma tu twardych zasad, nie ma też nigdy mowy o tym, że coś jest poprawne czy niepoprawne. Praca w ogrodzie to zawsze działanie czterowymiarowe, w ramach którego mnóstwo czynników, w tym szczęście, ma wpływ na to, co tworzymy i nie ma bardziej inspirującego celu niż doprowadzenie do tego, aby ogród wyglądał dobrze przez cały rok.

„Zmieniające się trawy pozostają atrakcyjne przez dłuższy czas”

Hakonochlea smukła

Wilczomlecz Martina

Róża wonna ‘Mutabilis’

Hakonochloa smukła (*Hakonechloa macra*)

Choć nie jest to trawa zimozielona, ma coś do zaproponowania o każdej porze roku. Wiosną jej młodziutkie, wzniesione pędy są jaskrawozielone, latem nabierają długości i stają się ciemniejsze, szersze i bardziej swobodne, zaś jesienią robią się bardziej papierowe i nabierają rudej barwy, która przez całą zimę stopniowo staje się coraz bardziej dominująca.
W x S 35 cm x 40 cm

Wilczomlecz Martina (*Euphorbia × martini*)

Ten fantastyczny zimozielony wilczomlecz produkuje duże, ładne kwiatostany zebrane w grona wokół górnej części łodyg. Każdy kwiat ma intensywnie zieloną barwę i karmazynowy środek. Ciemnoczerwone pędy pokryte są delikatnie zielonymi liśćmi z karmazynowymi muśniętymi. Będąc krzyżówką wilczomlecza błękitnawego (*E. characias*) i migdałolistnego (*E. amygdaloides*), roślina uwielbia i cień, i słońce i toleruje różne warunki. **W x S** 30 cm x 60 cm

Róża wonna (*Rosa × odorata*) ‘Mutabilis’

Kojarzymy róże ze szczytem lata, ale ta odmiana wydaje swoje pojedyncze kwiaty przez cały rok. Jej nazwa odzwierciedla zmieniające się barwy jej kwiatów: początkowo różowe, później stają się brzoskwiniowe, a potem jasnopomarańczowe. Ta róża herbatnia tworzy otwarty, prześwitujący krzew z niewielką ilością kolców na ciemnych łodygach i można ją uprawiać na rabacie lub przy murze.
W x S 2 m x 2,5 m

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/ELIZABETH WATT; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

SPEKTAKULARNE DOMY-KRYJÓWKI

Zaciszne schroniska skryte w lesie, luksusowe podziemne bunkry, chaty na odległych wyspach i ukryte w górach. Ujawniamy innowacje, które sprawiają, że każda nieruchomość jest wyjątkowa.

Najbardziej tajemnicze domy świata

Wtorki 21:55, premiera 5 października

BBC lifestyle

facebook.com/BBCLifestyle

eprasa.pl 0460f9ce62

“Czuję, że się uśmiecham, mówiąc o tym etapie tworzenia ogrodu. Sadzenie to wielka szansa na ożywienie przestrzeni”

OGRÓD twoich marzeń

CZĘŚĆ 3

Techniki sadzenia

Kluczem do zdrowego ogrodu jest poprawne sadzenie. Postępuj zgodnie z profesjonalnymi radami **Adama Frosta**, a już nigdy nie stracisz żadnej rośliny

ZDJĘCIA SARAH CUTTLE

eprasa.pl 0460f9ce62

Gdy planujesz ogród, nie ma nic wspanialszego niż zdobywanie nowych roślin. Uśmiecham się, zaledwie pisząc o tym elemencie projektowania ogrodu! To wielka szansa, aby ożywić przestrzeń dzięki roślinom. Zapewnią twoim rabatom strukturę, kolor, formę i teksturę. Projekt jest ważny, ale to rośliny przyciągają faunę i sprawiają, że doświadczamy obecności w ogrodzie wszystkimi zmysłami.

“To rośliny przyciągają faunę i sprawiają, że doświadczamy obecności w ogrodzie wszystkimi zmysłami”

Wiem, że wiele osób niepokoi się, że nie ma wprawy w sadzeniu i przez to zmarnuje rośliny. Łatwo nauczyć się sadzić poprawnie. Trzeba tylko przestrzegać podstawowych zasad. Starannie przygotuj podłoże i poświęć czas, aby zapewnić roślinom warunki, których potrzebują tuż po posadzeniu. Zapewnienie im najlepszego możliwego startu nie jest trudne. Postępuj zgodnie z tym przewodnikiem.

Październik to świetny miesiąc na sadzenie. Ziemia wciąż jest dość ciepła, więc korzenie zdążą wrosnąć w nią przed zimą. Gleba i powietrze też są jeszcze wilgotne. Wszystko to oznacza, że wiosną następnego roku, kiedy wszystko zacznie rosnąć, twoje nasadzenia będą miały łatwiej.

BARE-ROOT PHOTO: JASON INGRAM

Przygotowanie do sadzenia

Wszystkie nowe rośliny będą miały się lepiej, jeśli ich korzeniom będzie łatwo rozrosnąć się na zewnątrz. Będą stabilniej umocowane w ziemi. Z łatwością pobiorą wodę i składniki odżywcze. Aby stworzyć najlepsze warunki, upewnij się, że ziemia jest „w dobrej kondycji” – tak mnie uczono za młodu. Chodzi o to, żeby była zdrowa i żyzna.

Kiedy wyznaczysz już miejsca pod grządki i rabaty, zacznij przygotowywać podłoże. Przekop grządki widłami lub szpadlem. Usuń kamienie i stare korzenie. Rozbij grudy powstałe przy odwracaniu ziemi. Wypiel wszelkie chwasty, aby nowe rośliny nie musiały konkurować z nimi o wodę, nawóz i światło. Domieszaj materii organicznej: ogrodowego kompostu lub przekompostowanego obornika. Jeśli to możliwe, zrób to miesiąc lub dwa przed sadzeniem. Jeśli nie, dodaj materii organicznej około tygodnia lub dwóch wcześniej.

Jeśli ziemia zatrzymuje wodę, dobrym pomysłem jest wymieszanie jej ze żwirem. Jeśli jest bardzo sucha, dodaj więcej materii organicznej, aby zatrzymywała więcej wilgoci.

Włóż do dołka dużo materii organicznej, aby wzbogacić podłoże

Posadź drzewo w kwadratowym, a nie okrągłym dole. Korzenie łatwiej rozrosną się na boki.

eprasa.pl 0460f9ce62

▲ Byliny z doniczek

Najpierw rozstaw sadzonki na rabacie, gdy są jeszcze w doniczkach, zgodnie z projektem nasadzeń, jeśli go masz, lub „na oko". Sprawdź na etykietach, jak duże urosną rośliny, aby zostawić między nimi prawidłowe odstępy.

Pora już sadzić. Ja zwykle zajmuję się jedną rośliną naraz. Upewnij się, że dołek jest dość duży. Moją zasadą jest przygotowanie dołka o średnicy dwa razy większej niż średnica doniczki.

Wytrząśnij roślinę z doniczki i poluzuj korzenie, aby pobudzić je do rozwoju.

Umieść roślinę w dołku tak, aby wierzch ziemi z doniczki nie wystawał ponad poziom docelowego podłoża. Uzupełnij przerwy ziemią, lekko uciśnij dla stabilizacji i porządnie podlej.

Sprawdź, czy wierzch bryły korzeniowej drzewa jest równo z ziemią

▲ Drzewa i krzewy

Drzewa liściaste i krzewy są dostępne w pojemnikach z tworzywa sztucznego lub tkaniny, albo z gołymi korzeniami (poza sezonem wegetacyjnym). Rośliny zimozielone sprzedaje się tylko w doniczkach, bo nie przechodzą w stan pełnego uśpienia.

Drzewa i krzewy z pojemników można sadzić o każdej porze roku, choć lepiej nie w czasie upału. Rośliny z gołym korzeniem są w sprzedaży od listopada do marca i należy posadzić je natychmiast. Przed zakupem upewnij się, że masz wystarczająco dużo miejsca, aby roślina zmieściła się na wysokość i szerokość, gdy dorośnie.

Ważny jest odpowiedni kształt i głębokość dołka do sadzenia. Częstym błędem jest sadzenie zbyt głęboko, za to w otworze o zbyt małej średnicy. Zawsze wykopuję kwadratowy otwór. Jeśli byłby mały i okrągły, byłoby to jak stworzenie odrobinę większej, okrągłej doniczki. Korzenie rosłyby wkoło zamiast na zewnątrz i nie stabilizowałyby rośliny.

Jeśli masz słabą ziemię, przed sadzeniem posyp korzenie szczepionką mikoryzową. Powinna pomóc korzeniom lepiej funkcjonować.

Dobrze podlej nasadzenia, aby ziemia wokół osiadła. W pierwszych paru latach podlewaj regularnie, szczególnie latem. Świeżo posadzone drzewa wymagają podparcia – szczegóły na następnej stronie.

■ W pojemniku

Wykop kwadratowy dołek dwukrotnie szerszy od bryły korzeniowej. Porównaj rozmiar bryły do szerokości dołka. Upewnij się, że ma odpowiednią głębokość. Namocz korzenie przed posadzeniem. Wypełnij przerwy ziemią i uciśnij. Podczas sadzenia upewnij się, że w pojemniku nie ma pustych przestrzeni i ziemia dobrze przylega do korzeni. Odsuń się na kilka kroków i sprawdź, czy pień znajduje się w pionie.

■ Z nagim korzeniem

Wykop dołek dwukrotnie szerszy od bryły korzeniowej. Przed sadzeniem odetnij uszkodzone korzenie. Zwykle nie ma potrzeby wstępnego moczenia rośliny z gołym korzeniem, ale jeśli jest sucha, mocz ją w wiadrze przez pół godziny. Umieść na takiej głębokości, aby ziemia sięgnęła do śladu podłoża na pniu i zasyp ziemią.

Mocz rośliny z gołymi korzeniami przed sadzeniem, jeśli są suche

eprasa.pl 0460f9ce62

Podpieraj rośliny

Nowo posadzone drzewa potrzebują podpór przez kilka lat, póki się nie ukorzenią. Wysokie byliny również mogą ich wymagać, zwłaszcza na wietrznych stanowiskach.

Co będzie potrzebne

- ☐ Drewniany palik (średnica 75 mm)
- ☐ Piła ręczna
- ☐ Młotek kamieniarski
- ☐ Gumowe opaski
- ☐ Gwoździe
- ☐ Tyczki

„Październik to świetny czas na sadzenie. Ziemia wciąż jest ciepła”

■ **Większość sadzonych drzew** wymaga podparcia. Inaczej targa nimi wiatr, przez co korzenie są szarpane i drzewo źle się zakorzenia. Podpora powinna trzymać dolną część pnia w miejscu, a górnej umożliwić ruch na wietrze. Najlepiej ustawić ją pod kątem 45° po stronie, w którą najczęściej wieje wiatr. W przypadku drzew w pojemnikach, wbij palik w ziemię po posadzeniu, omijając bryłę korzeniową. Przymocuj drzewo do palika za pomocą gumowej opaski i ostrożnie upiłuj końcówkę palika. W przypadku roślin z nagimi korzeniami możesz wbić palik zanim zasypiesz roślinę ziemią.

■ **Niektóre wysokie byliny**, np. ostróżki, wymagają usztywnienia, aby się nie wyginały. Tyczki trzeba zamontować zanim roślina ukorzeni się na stałe. Wetknij podpórki w ziemię, uważając, aby nie uszkodzić korzeni i przywiązuj do nich łodygi stopniowo przez cały sezon. Unikaj zbyt ciasnego wiązania łodyg.

OBEJRZYJ filmy o sadzeniu roślin na rabatach na stronie **www.gardenersworld.com/planting**

Wiązanie powinno przylegać ściśle. Sprawdzaj regularnie, czy nie jest za ciasne

eprasa.pl 0460f9ce62

Planta®

na dobre w ogrodzie!

Gil (Pyrrhula pyrrhula)
- mieszanki nasion
- nasiona słonecznika
- ziarna

Szczygieł
(Carduelis carduelis)
- łuskane nasiona słonecznika
- mieszanki nasienne

Sikora modra
(Cyanistes caeruleus)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kolby

Rudzik zwyczajny, raszka
(Erithacus rubecula)
- karma tłuszczowo-miękka
- mieszanki nasienne
- posiekane orzechy ziemne
- konopie

Wróbel zwyczajny
(Passer domesticus)
- nasiona słonecznika
- posiekane orzechy ziemne
- mieszanki nasion
- pyzy i kule

Dzięcioł duży, dzięcioł pstry większy
(Dendrocopos major)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kule

Grubodzióbb (Coccothraustes coccothraustes)
- nasiona słonecznika
- orzeszki ziemne
- mieszanki nasion

Kos (Turdus merula)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kule

Czym dokarmiać dzikie ptaki zimą?

Dowiedz się więcej o dokarmianiu ptaków zimą!

www.planta.pl

Planta Fauna

Planta Fauna to ziarna i mieszanki nasienne, kule, pyzy oraz dzwonki skomponowane według potrzeb żywieniowych ptaków żyjących na wolności.

Planta Sp. z o. o., ul. Wyszyńskiego 16a, 33-100 Tarnów, biuro@planta.pl

www.planta.pl

eprasa.pl 0460f9ce62

“Zdziwisz się, jak bardzo urosną rośliny w porównaniu z okresem, gdy pozwalałeś ziemi wysychać między jednym a drugim podlewaniem”

Alan pokazuje, jak mieć bujny ogród, nie marnując wody

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

epiasa.pl 0460f9ce62

Czy mądrze używasz wody?

Nadeszła pora, aby zrobić wszystko, by w przyszłym roku nasz ogród wyglądał wspaniale bez względu na to, jaka będzie pogoda. **Alan Titchmarsh** omawia najważniejsze kroki, jakie trzeba podjąć w tym kierunku

eprasa.pl 0460f9ce62

Za każdym razem, gdy zbliża się koniec lata, oddycham z ulgą, że mój ogród jakoś przeżył te wszystkie wichury, ulewy, susze i wszystkie inne atrakcje, które zapewniła mu pogoda. Ale latem najbardziej niepokoi mnie kwestia dostępności wody dla roślin, które najbardziej jej potrzebują – tych, które zostały niedawno zasadzone; tych, które rosną w pojemnikach, a także tych, które produkują owoce lub warzywa i zawiązują nasiona lub więdną, gdy nie mają dostatecznej ilości wilgoci. Zapewnienie im wody może być wyzwaniem, ale działając teraz sprawisz, że w przyszłym roku będzie mniej powodów do niepokoju.

Wydaje się racjonalne, że wszyscy powinniśmy używać wody mądrze – nie marnować jej na rośliny, które jej nie potrzebują (takie jak starsze drzewa i krzewy) i zapewniać ją roślinom rosnącym w pojemnikach oraz warzywom. Nawet rośliny opisywane jako odporne na suszę trzeba podlewać, gdy są młodziutkie, żeby porządnie się ukorzeniły.

A trawniki? Świeżo położona murawa wymaga regularnego podlewania do momentu, gdy korzenie dobrze zagłębią się w ziemi – często trwa to miesiąc lub nawet dłużej. Jeśli na początku zostawisz ją samej sobie, już dwa tygodnie później będzie wyglądać jak zużyta brązowa wycieraczka. To powiedziawszy, pamiętajmy, aby nie podlewać starszych trawników – dojdą do siebie po pierwszym większym deszczu. Tak, dobry trawnik podkreśla resztę ogrodu, ale zrobimy znacznie więcej dla ogółu, gdy pozwolimy, aby zbrązowiał, niż gdy zmarnujemy wodę, która mogłaby być lepiej wykorzystana. A może powinniśmy w ogóle obywać się bez trawników? Tylko wtedy, gdy są tak małe, że ich koszenie jest zbyt trudne. Kawałek murawy jest znacznie bardziej przyjazny planecie niż żwir, podest z desek czy – w ostateczności – sztuczna trawa.

Zainstaluj więcej pojemników na wodę

Zbieraj deszczówkę – im więcej, tym lepiej. Rośliny lubią ją znacznie bardziej, niż wodę z kranu, dlatego zainstaluj beczki na deszczówkę przy maksymalnie wielu rynnach. Zorganizuj to teraz, aby już następnej wiosny były pełne i gotowe do wykorzystania.

Niemniej, gdy zbiorniki będą puste, trzeba będzie uciec się do wody z kranu, a skoro mamy liczniki wody, mądre użytkowanie wody ma sens nie tylko ekologiczny, ale też ekonomiczny. Podlewaj rośliny rano lub wczesnym wieczorem, gdy woda wolniej paruje. W ten sposób więcej wody dotrze tam, gdzie jest niezbędna, czyli do korzeni. Nie lej wody na liście, bo jedynie je obciążysz, gdy krople będą wyparowywać.

Jeśli zainwestujesz w ogrodową instalację nawadniającą (która zaoszczędzi ci wielu godzin dźwigania konewki czy rozwijania

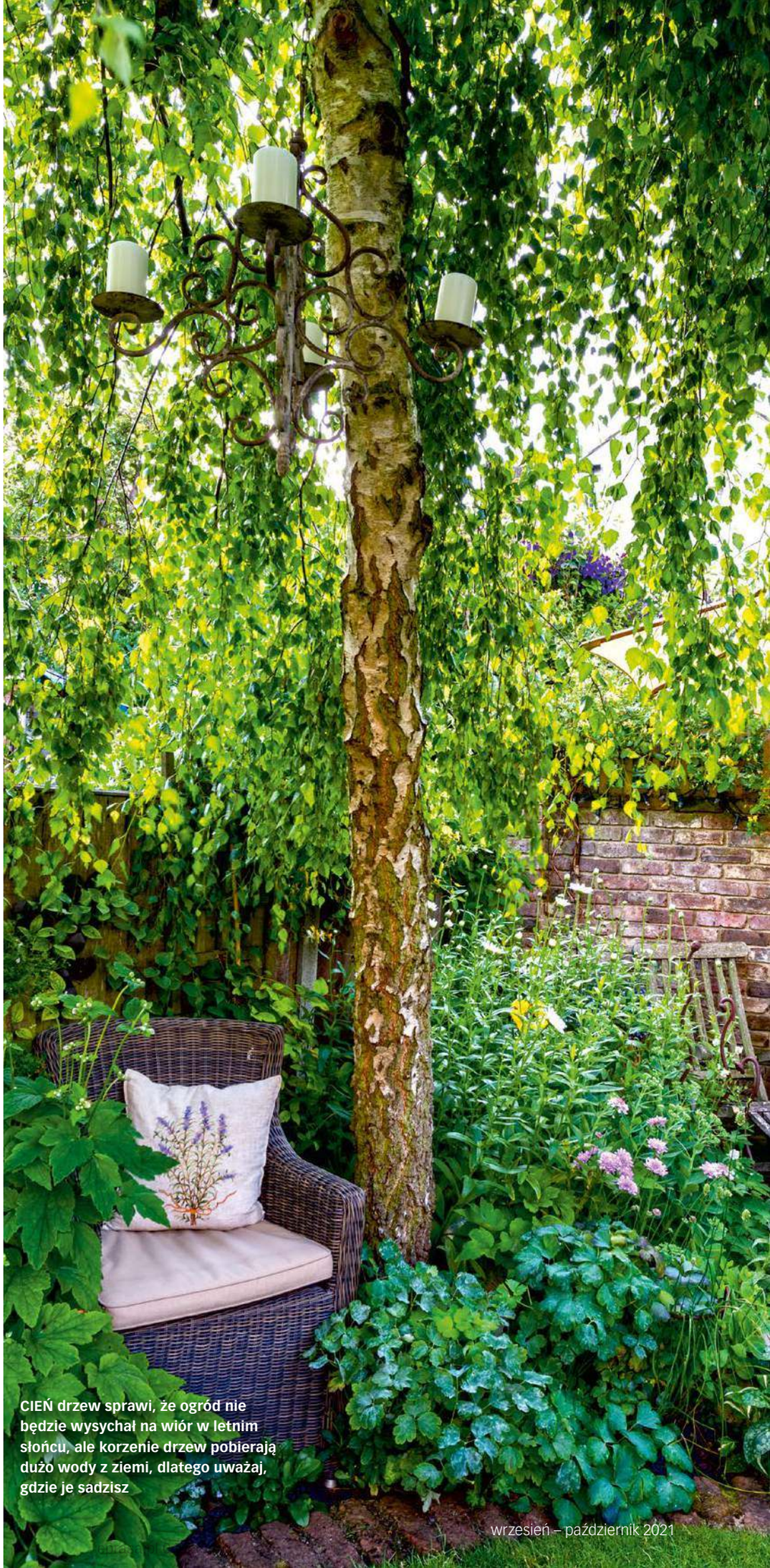

CIEŃ drzew sprawi, że ogród nie będzie wysychał na wiór w letnim słońcu, ale korzenie drzew pobierają dużo wody z ziemi, dlatego uważaj, gdzie je sadzisz

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

ŚCIÓŁKA zatrzyma chwasty, które konkurują z roślinami o wodę i składniki odżywcze

INSTALACJE NAWADNIAJACE kierują wodę bezpośrednio tam, gdzie jest najbardziej potrzebna

10 sposobów na mądre wykorzystanie wody w ogrodzie

1 **Wzbogacaj ziemię** materią organiczną, aby w czasie suszy utrzymać w niej więcej wody. Wiosną rozłóż na wilgotnej ziemi pięciocentymetrową warstwę ściółki, aby zatrzymać wilgoć i stłumić chwasty, które będą konkurować z roślinami o światło, składniki odżywcze i wodę.

2 **Stosuj dekoracyjne ściółki,** np. kamyki, aby nie dopuścić do zbyt szybkiego wysychania podłoża wokół szczególnych okazów roślin.

3 **Sadź rośliny** tak, by ziemię zasłaniało jak najwięcej liści; dzięki temu słońce nie będzie docierało do jej powierzchni. Rośliny lubią towarzystwo i im więcej liści w ogrodzie, tym ogród jest bardziej przyjazny przyrodzie. Morze szarego pyłu nie daje radości.

4 **Zainstaluj system nawadniania kroplowego** zamiast zraszaczy; za pomocą wąskich przewodów automatycznie sterowanych przez sterownik zamocowany do kranu w ogrodzie można zasilać nawet donice i wiszące koszyki.

5 **Na patio i taras** wybierz większe pojemniki – wyglądają bardziej atrakcyjnie i wysychają wolniej niż zbiór mniejszych doniczek, które nie tylko generują więcej pracy, ale też zwykle wyglądają mniej porządnie.

6 **Przy wszystkich rynnach** zainstaluj pojemniki na wodę. Deszczówka jest szczególnie przydatna do podlewania roślin kwasolubnych, takich jak różaneczniki i kamelie.

7 **Wybieraj rośliny tolerujące suszę,** a nie takie, które lubią tereny podmokłe. Odwiedzaj ogrody, np. ogród Beth Chatto w Essex, aby zobaczyć, jakie rośliny rosną tam, gdzie jest sucho. Zrób listę!

8 **Jeśli twój ogród** co roku doświadcza suszy, zapewnij mu więcej cienia. Zasadź jedno lub dwa średniej wielkości drzewa lub zbuduj pergolę, aby dać roślinom wytchnienie od słońca.

9 **W czasie suszy** nie podlewaj trawnika. Na glebach piaszczystych zastanów się nad alternatywami dla trawy – np. tymiankiem lub połóż płytki, zostawiając między nimi trochę miejsca i obsadzając je roślinami, których korzeniom spodoba się chłodna ziemia pod płytkami; dzięki temu twój ogród nie będzie też wyglądał łyso i pusto.

10 **Podlewaj ogród**, gdy jest chłodniej – wczesnym rankiem lub wieczorem, dzięki czemu woda nie wyparuje tak szybko.

DUŻE DONICE nie wysychają tak szybko, jak małe

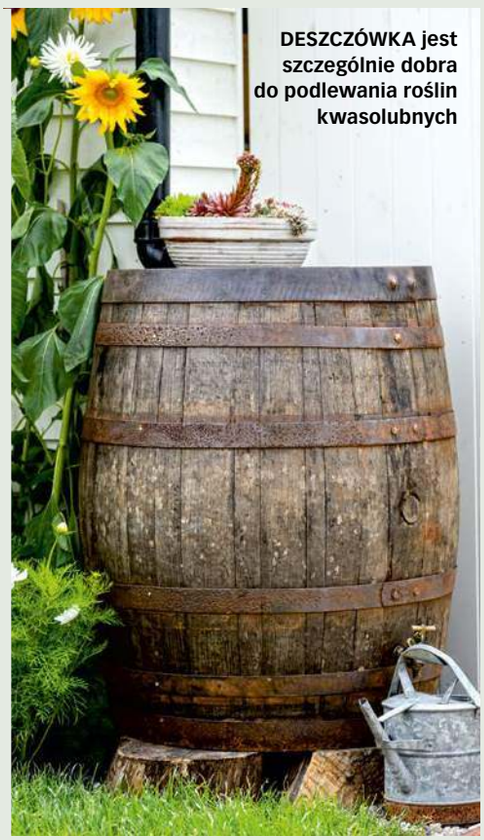

DESZCZÓWKA jest szczególnie dobra do podlewania roślin kwasolubnych

Lawenda (*Lavandula*)

Czystek (*Cistus*)

Budleja (*Buddleia*)

Ostrogowiec czerwony (*Centranthus ruber*)

Mikołajek (*Eryngium*)

NAJLEPSZE ROŚLINY TOLERUJĄCE SUSZĘ

Po zasadzeniu wszystkie rośliny trzeba podlewać, aby dobrze przyjęły się w ogrodzie, ale kiedy już to nastąpi, same będą sobie dobrze radzić w czasie suszy.

BUDLEJA Wspaniała roślina dla motyli – jest niezawodna latem w ogrodzie i tak samowystarczalna, że po wojnie świetnie rosła w Londynie nawet tam, gdzie spadły bomby. Potrafi dobrze radzić sobie w żwirze przy nasypach kolejowych. Każdej wiosny porządnie ją przytnij. **Kwitnie** VII-IX **Wysokość x Szerokość** 3 m x 5 m

CZYSTEK Cudowna roślina o liściach często pokrytych meszkiem i o kwiatach wyglądających, jakby zrobiono je z bibułki. Dorasta mniej więcej do wysokości talii przeciętnej osoby. Dla odmłodzenia warto ją lekko przyciąć po kwitnieniu na początku lata. **K** VI-VII **W x S** 1 m x 1 m

MIKOŁAJEK Dzięki grubym korzeniom mikołajek i jego krewniacy są w stanie przechować odpowiednio dużo wody, aby przetrwać dłuższe okresy suszy. Mikołajek olbrzymi (*E. giganteum*) znany jest jako „Duch Miss Willmott", ponieważ panna Willmott – czcigodna miłośniczka roślin – zwykła była rozsypywać nasiona tej rośliny w ogrodach swoich przyjaciół. Jej duch co roku nawiedza i mój ogród. **K** VI-VIII **W x S** 90 cm x 30 cm

LAWENDA Wspaniale nadaje się do sadzenia wzdłuż ścieżek i rabat. Tworzy kopce szarych liści (przystosowane do minimalnej utraty wody), na których latem pojawiają się fioletowe lub białe kwiaty. Nie oczekuj, że roślina będzie żyć wiecznie. Pięć lat to niezły wynik, ale lekkie przycięcie po kwitnieniu może trochę przedłużyć jej życie. **K** VI-IX **W x S** 60-100 cm x 45-100 cm

OSTROGOWIEC CZERWONY Lubi rosnąć nawet w szczelinach murków. Zarówno odmiany kwitnące na biało, jak i na czerwono pięknie kwitną na początku lata. Same się rozsiewają, ale łatwo je w razie potrzeby usunąć, dzięki czemu nie są kłopotliwe. **K** VI-VIII **W x S** 1 m x 45 cm

węża), postaw na system dostarczający wodę do podłoża, a nie do liści. Linie kroplujące zamocowane w ziemi szpilkami i przykryte ściółką z kory pozwolą świetnie wykorzystać każdą kroplę wody, zaś ściółka pomoże zatrzymać wilgoć oraz ukryć rury przed lisami, którym wydaje się, że każda rzecz, która jest czarna i wije się to wąż, którego trzeba przeżuć! Podłącz rury do kranu wyposażonego w niewielki skomputeryzowany zegar, a twój ogród będzie podlewany, gdy ty będziesz jeszcze smacznie spać; jeśli dodasz czujniki, system nie będzie nawadniał ziemi, gdy jest mokra.

Istnieją skomplikowane instalacje zraszające, które wypuszczają w całym ogrodzie wielkie fontanny wody. Rośliny będą świetnie podlane, ale kosztem sporego marnotrawstwa; ponadto, korzystając z takiego systemu trzeba też często zapewniać bylinom rabatowym podpórki. Wąż i zraszacz mogą zużyć do tysiąca litrów wody na godzinę. Postaw na instalację nawadniania kropelkowego, bo zużywa zdecydowanie mniej wody (zaledwie dwa litry na godzinę z kroplownika, w zależności od systemu).

Jak wyjaśnia Janet Manning, specjalistka ds. zarządzania wodą w RHS, celem podlewania – zarówno z wykorzystaniem system nawadniającego, jak i konewki – jest dostarczenie odpowiedniej ilości wody, która spłynie do korzeni i ich okolic. Można wówczas pozwolić, aby powierzchnia wyschła, co pomoże zapobiec wyparowaniu większej ilości wody. Dodaje też, że rośliny nie lubią, gdy poziom wilgotności podłoża stale waha się pomiędzy maksymalnym nasyceniem a punktem więdnięcia. Mamy im zapewnić bardziej równomierne nawilżenie. Jeśli to się uda, zdziwisz się, jak bardzo urosną w porównaniu z okresem, gdy pozwalałeś ziemi wyschnąć między jednym a drugim podlewaniem. Ale pamiętaj, że składniki odżywcze mogą w ten sposób szybciej zostać wypłukane z podłoża, dlatego mądrze jest zastosować na początku lata dobry organiczny nawóz.

Zaplanuj nasadzenia

Jeśli gleba w twoim ogrodzie jest lekka, spróbuj sadzić nowe rośliny wczesną jesienią, aby miały czas dobrze się przyjąć, zanim nastaną dłuższe okresy suszy. Czy w ogóle można podlewać rośliny w upały w środku dnia? Oczywiście tak – jeśli więdną i są zestresowane, w przeciwnym wypadku zwiędną i obumrą. Dobrze jednak, aby miały na tyle dużo wody blisko korzeni, aby przeżyć najgorętsze godziny dnia i radośnie doczekać kolacji, gdy dostaną kilka ożywczych łyków przed snem.

W podlewaniu nie ma więc żadnej tajemnej wiedzy. To naprawdę tylko kwestia obserwacji i zdrowego rozsądku.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

Kreuj z wizją
Tnij z precyzją

Bez wysiłku, wygodnie i precyzyjnie.
Narzędzia tnące dla kreatywnych ogrodników.

GWARANCJI 25 LAT GWARANCJI

ENGINEERED IN GERMANY GERMANY

GARDENA®

gardena.com

sprasa.pl © Copyright

“Dopiero gdy przykucniesz i przyjrzysz się z bliska mojej murawie, zdasz sobie sprawę, że w żadnym wypadku nie jest ona tym, co główny ogrodnik Wimbledonu nazwałby idealnym trawnikiem”

Zieleń z natury

Chcesz mieć wspaniały trawnik bez użycia środków chemicznych? Postępuj zgodnie z przewodnikiem **Alana Titchmarsha**, aby uzyskać lepszy trawnik stosując naturalne metody

Zastosuj wiosną nawóz organiczny, np. z krwi, mączki rybnej i kostnej

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

Wyjątkowo wyraźnie pamiętam dzień, w którym zdecydowałem się mieć „naturalny trawnik". Był to jeden z tych rześkich wiosennych dni, kiedy powietrze oczyściło się po mile widzianym deszczu. Kos podnosił z trawnika robaka, aby nakarmić nim swoje młode, które głośno domagały się śniadania, ćwierkając z żywego posłania, którym stał się dla nich powojnik rosnący na rogu ściany domu. Pocieszający widok dla każdego ogrodnika, z wyjątkiem tego, że ten szczególny dzień dał mi powód do zmartwień. Bo widzicie, mój trawnik był zbiorem czarnych plam, w miejscu których mech został wyeliminowany markowym środkiem chemicznym. Zastanawiałem się, czy chciałbym nakarmić własne dzieci posiłkiem zebranym z powierzchni mojej murawy i zdecydowałem, że od tego momentu będę miał naturalny trawnik.

Przez prawie 30 lat na rabatach i obwódkach uprawiałem rośliny w naturalny sposób, bez użycia jakichkolwiek chemikaliów. Tyle tylko, że zawsze chciałem mieć przyzwoity trawnik, więc środek chwastobójczy i likwidujący mech – moje ostatnie ustępstwo na rzecz nieorganicznego ogrodnictwa – był stosowany co roku, aby dać mi murawę, którą tak lubiłem. Piskląta kosa przeżyły, ale nie wierzę, że te robaki smakowały tak dobrze, jak powinny.

Przez lata, które upłynęły od tego pamiętnego dnia, udało mi się uzyskać więcej niż przyzwoitą murawę bez użycia chemikaliów, a mój sposób pielęgnacji trawnika został dostosowany tak, aby uwzględniał moją własną wrażliwość i ochronę dzikiej przyrody, z którą dzielę mój skrawek ziemi.

Oczywiście znajdą się tacy, którzy uważają, że posiadanie porządnego trawnika jest stratą czasu. Nie jestem jednym z nich. Tak jak „książki urządzają pokój", tak „dobry trawnik podkreśla resztę ogrodu". A koszenie zawsze było dla mnie satysfakcjonującym zajęciem. Mogę skupić się na wykaszaniu równych pasów (tak, mam je nawet na moim naturalnym trawniku) i pozwolić, aby mój umysł oczyścił się z innych, poważniejszych zmartwień. Ci, którzy narzekają, że w następnym tygodniu trzeba będzie wykosić je ponownie, nie rozumieją „terapii koszeniem", która jest o wiele bardziej skuteczna, kiedy korzysta się z niej regularnie, podobnie jak z pilatesu czy zumby.

Perfekcyjny trawnik?

To zrozumiałe, że naturalny trawnik nie będzie miał takiej samej prezencji jak ten, który jest regularnie traktowany środkiem przeciw chwastom i mchom. Zakres tworzących go gatunków roślin jest znacznie szerszy, co samo w sobie musi być zaletą dla środowiska. Moją własną darń tworzy mieszanka traw (które nadal dominują), koniczyny, krwawnik i inne tak zwane chwasty trawnikowe, wspólnie tworzące podobny do dywanu ogród botaniczny, który można nisko skosić i który jest odporny na deptanie i suszę. Dopiero gdy przykucniesz i przyjrzysz się z bliska mojej murawie, zdasz sobie sprawę, że w żadnym wypadku nie jest ona tym, co główny ogrodnik Wimbledonu nazwałby idealnym trawnikiem.

Czy w ogóle zwalczam chwasty? No pewnie. Używam sprytnego narzędzia ręcznego zwanego chwastownikiem, aby wyciągnąć okazałe rozetki babek, mniszków i kępy rozkwitniętych stokrotek. Mój trawnik nie jest mały, ale wykonując to zadanie po trochu, a często, zajmuje mi ono kilka minut tygodniowo, a nie godziny żmudnej, wyczerpującej harówki. Puste miejsca pozostawione po usunięciu chwastów są wkrótce zarastane przez otaczającą je trawę.

Kosiarka i koszenie

Moja kosiarka to model rotacyjny z ciężkim tylnym walcem. Potrafię nią kosić w miarę nisko (do około 1 cm), a walec daje mi ukochane paski. Jeśli nie przejmujesz się pasami, użyj kosiarki rotacyjnej bez walca (kosiarki rotacyjne znacznie lepiej radzą sobie z nierówną powierzchnią niż kosiarki bębnowe i lepiej skoszą mieszaną murawę ekologicznego trawnika).

Regularne koszenie sprzyja zagęszczaniu się murawy, więc między kwietniem a październikiem staram się kosić raz w tygodniu (chyba, że jest tak sucho, że trawa przestaje rosnąć) oraz sporadycznie przez resztę roku,

Ręczny chwastownik doskonale usunie z trawnika chwasty o długich korzeniach, takie jak mniszek lekarski

Późną jesienią i zimą zwiększ wysokość koszenia

Popraw przepuszczalność podłoża, nakłuwając trawnik widłami

Użyj drucianych grabi do usunięcia mchu i chwastów tworzących rozłogi

eprasa.pl 0460f9ce62

Regularnie grab liście, aby uniknąć placków gołej ziemi

“Teraz, jesienią, każdy trawnik musi być przygotowany na zimę, a naturalny trawnik nie jest wyjątkiem”

gdy trawnik wymaga odświeżenia, chociaż zwiększam wysokość koszenia z 1 cm do 2 cm w chłodniejszych, ciemniejszych miesiącach roku. Jeśli wiosną i latem kosisz tylko raz na dwa tygodnie, istnieje prawdopodobieństwo, że trawnik nie zagęści się tak bardzo jak ten, który jest koszony bardziej regularnie.

Przygotowania do zimy

Teraz, jesienią, każdy trawnik musi być przygotowany na zimę, a naturalny trawnik nie jest wyjątkiem. Jeśli ziemia w twoim ogrodzie jest mało przepuszczalna, będzie wymagała nakłucia widłami dla rozluźnienia. Przy większym trawniku wynajmij aerator do trawnika, który zostawi za sobą wałeczki ziemi, które następnie można zebrać i dorzucić do kompostownika albo odłożyć na pryzmę, z której przygotujesz podłoże do donic. Na małej działce możesz wykonać tę pracę widłami: wbijaj je co 15 cm w poprzek powierzchni, tak aby przebić się na głębokość około 10 cm, a następnie ruszaj nimi na boki. Jeśli chcesz uzyskać trwały efekt, zasyp powstałe w ten sposób otwory żwirkiem, a kałuża, do której przywykłeś zimą, znacznie się zmniejszy.

A co z mchem? Cóż, nawet jeśli zastosowałeś przeciwko niemu odpowiedni środek, pewnie później i tak wyczesywałeś martwy mech. Oszczędź sobie tego pierwszego i skoncentruj się na drugim. Użyj drucianych grabi do oczyszczenia murawy, wyczesując z niej jednocześnie martwą trawę i mech. Elektryczne grabie do trawy (najtańsze za około 70 funtów, najdroższe około 300 funtów) znacznie ułatwią pracę. Nie martw się, jeśli po grabieniu trawnik wygląda trochę jak pole bitwy – wkrótce mu się polepszy.

Po tym wszystkim powinieneś mieć porządny trawnik i czyste sumienie – idealne połączenie.

10 kroków do naturalnego trawnika

1 **Przestań używać** środków chwastobójczych, zwalczających mech i nawozów nieorganicznych. Ich efekt jest krótkotrwały i na dłuższą metę staniesz się ich niewolnikiem.

2 **Popraw** przepuszczalność podłoża poprzez napowietrzenie i zwiększenie porowatości powierzchni trawnika, aby nie był tak wilgotny, ponieważ sprzyja to rozwojowi mchu.

3 **Przerzedź** korony drzew, aby wpuścić więcej światła do zacienionych miejsc, na których lubi rosnąć mech.

4 **Zastosuj** wertykulację – drucianymi grabiami usuń żywy mech. Zrób to jesienią i wiosną.

5 **Na wiosnę,** po wyczesaniu mchu, zastosuj organiczną odżywkę, np. nawóz z krwi, mączki rybnej i kostnej, a później podlej (lub rozsyp nawóz tuż przed zapowiadanym deszczem). Powtórz miesiąc później.

6 **Używaj** kosiarki rotacyjnej zamiast bębnowej, która lepiej poradzi sobie z mieszanką traw i innych roślin. Nie zostawiaj ścinków na trawniku – są nieestetyczne i nie wpływają znacząco na wzrost trawy (a Pani Titchmarsh nie lubi, gdy są rozrzucone po całym trawniku). Zbierz je do pojemnika lub torby na trawę w kosiarce i dodaj do kompostu.

7 **Koś regularnie** – raz w tygodniu, gdy trawa intensywnie rośnie – aby mieć gęstą murawę.

8 **Nie koś** tak samo nisko podczas suchej pogody, jak w czasie częstych opadów deszczu i silniejszego wzrostu trawy. Jeśli trawa nie rośnie, nie ma powodu, aby wyjmować kosiarkę. Nie podlewaj trawnika przy suchej pogodzie. Musimy oszczędzać wodę, aby używać jej tam, gdzie jest najbardziej potrzebna, a trawnik zregeneruje się po pierwszym deszczu po suszy. Woda tak szybko paruje z powierzchni trawnika, że nie warto jej marnować.

9 **Użyj** ręcznego chwastownika do wyciągnięcia z ziemi rozetek babek, mniszka lekarskiego i stokrotek. Wykonuj tę czynność regularnie – im bardziej będziesz z nią na bieżąco, tym mniej czasu będziesz musiał poświęcić w każdym tygodniu i mniej dużych chwastów będzie się zadomawiać.

10 **Jesienią** regularnie zgrabiaj opadłe liście. Zaczekaj, aż wszystkie opadną, a odkryjesz, że brak światła i ciągła wilgoć są odpowiedzialne za placki gołej ziemi. Kosiarka ustawiona na najwyższe koszenie zbierze wszystkie liście.

eprasa.pl 0460f9ce62

Poznaj dzikie **zwierzęta**

Nagle wszędzie czuć jesień. Na główkach nasiennych roślin siedzą szczygły, przyszły przymrozki, trwają odloty ptaków. Żaby, ropuchy, traszki, jeże oraz padalce przygotowują się do hibernacji. Dróżdziki i kwiczoły przybyły na jesienną, owocową ucztę. Pora zmienić rodzaj karmy dla ptaków – ale najpierw wyczyść karmnik. Umieść w nim tłuste przysmaki, nasiona i orzechy, które pomogą ptakom zgromadzić energię na trudne czasy. Późne kwiaty dostarczą ostatnich porcji tegorocznego nektaru dla pozostałych jeszcze zapylaczy. Wiele z nich będzie w najbliższych tygodniach szukać schronienia, więc pomyśl o tym podczas jesiennych porządków w ogrodzie.

TEKST KATE BRADBURY

Możesz spotkać...

Kowalika zwyczajnego (*Sitta europaea*)

Kowalik to mały ptak wielkości sikory bogatki. Grzbiet ma stalowy, pasek oczny czarny, a poniżej biały policzek. Brzuszek kowalika jest pomarańczowy. Podobnie jak dzięcioły, z którymi jest blisko spokrewniony, kowalik ma długi dziób.

Zazwyczaj zamieszkuje lasy, lecz coraz częściej spotyka się go w ogrodach – szczególnie jesienią i zimą, gdy na naturalnych siedliskach zaczyna brakować pokarmu. Możesz zauważyć, jak chodzi w górę i w dół po pniu drzewa niczym pełzacz leśny, szukając owadów. Oprócz nich jada orzechy i nasiona. Chętnie korzysta z karmników dla ptaków. Rozmnaża się wiosną, budując gniazdo – najczęściej w dziupli, czasem w budkach lęgowych. Co ciekawe, zmniejsza ich otwory wejściowe, zaklejając je błotem. Samica składa do 13 jaj w gnieździe zrobionym z kawałków kory i liści. Wysiaduje je samodzielnie. Oboje rodzice karmią młode. Kowaliki występują w Anglii i Walii, rzadko opuszczając swoje terytoria. Jednak ich populacja rośnie i występowanie rozszerza się w kierunku Szkocji.

W tym miesiącu trwa migracja rusałek admirałów

Wypatruj też...

- **Rusałki admirały migrują na zimę na kontynent europejski lub do Afryki. Coraz więcej z nich korzysta z ciepłych zim i nie odlatuje.**
- **Krzyżaki ogrodowe jesienią tkają pajęczyny w zaroślach i odbywają gody. Potem samiec i samica giną, zostawiając po sobie kokon z zapłodnionymi jajami, z których młode wyklują się wiosną.**
- **Samice os żerują na ostatnich kwiatach bluszczu i zimują w szczelinach kory.**

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; PAUL DEBOIS; GETTY/CREATIVENATURE_NL

eprasa.pl 0460f9ce62

“Możesz zauważyć, jak kowalik chodzi w górę i w dół po pniu drzewa niczym pełzacz leśny, szukając owadów.”

eprasa.pl 0460f9ce62

Monty zapewnia ptakom dobre pożywienie zimą, napełniając zabezpieczone przed wiewiórkami karmniki smakołykami, m.in. kulkami tłuszczu

Ptaki są stale obecne w Longmeadow. W tym materiale pochodzącym z jego nowej książki **Monty** opisuje, jak wiele znaczą dla niego i jego ogrodu

Ptaki obok nas

TEKST: © *MY GARDEN WORLD* BY MONTY DON (TWO ROADS, £20)
ZDJĘCIA: JASON INGRAM © *BBC Gardeners' World Magazine*

Moje niebo nigdy nie jest puste. O świcie widuję samotną wronę statecznie lecącą na północ. O zmierzchu – faliste, ogromne skrzydła czapli, która zmierza na wierzbę zwisającą nad rowem. Pary kaczek mkną obok siebie na wprost. Powietrze rozcinają wąskie klucze gęsi. Jeszcze około dziesięciu lat temu wiosnę wzbogacał melancholijny, melodyjny głos kulika. Niestety jest to już tylko wspomnienie. Późną wiosną i latem nad naszymi głowami zaczyna panować rozgardiasz. Setki jaskółek krążą po niebie jak skrzydlaci łyżwiarze.

Jednym z powodów tak dużej aktywności ptaków jest to, że staramy się na wszelkie sposoby przyciągać do ogrodu owady. O nich też jest mnóstwo fascynujących historii. Wszyscy do pewnego stopnia traktujemy „dzikie zwierzęta" sentymentalnie. Pamiętajmy, że także stworzenia, z którymi mimochodem dzielimy nasze ogrody – w tym ślimaki, szczury, myszy, mrówki, dżdżownice, gąsienice a nawet mszyce – te wszystkie tak zwane „szkodniki", na których eliminowanie ogrodnicy tracą mnóstwo czasu i środków, są częścią bogatej, splątanej sieci życia.

Oglądanie nawet najpospolitszych wróbli w ptasiej stołówce na tyłach ogrodu jest wielką lekcją. Sokół wędrowny pikuje na gołębia z morderczym zamiarem nad Przydomowym Ogródkiem – a rudzik spokojnie śpiewa i spokojnie kwitną róże. Zdajesz sobie wtedy sprawę, że to nie pokaz dramatyzmu zaaranżowany dla twojej rozrywki, tylko część codzienności.

Gdy poświęcisz trochę czasu na obserwację przyrody w ogrodzie, zorientujesz się, że w przeciwieństwie do wygładzonego wizerunku natury pokazywanego nam w filmach, telewizji i książkach, nie ma tu podziału na dobrych i złych bohaterów. Przyroda nie podlega ocenie moralnej. Pająk chwyta i zjada pszczołę. Strzyżyk łapie pająka, aby nakarmić młode. Jeż znajduje i zjada całe gniazdo małych strzyżyków. Borsuk uwielbia wypatroszyć sobie jeża na kolację. Ale w tej brutalnej rzeczywistości jest też miejsce na śpiew kosa o świcie, na tęczową poświatę na skrzydłach ważki i tropy zająca przecinające drogę w śniegu. Wszystko to jest częścią tej samej historii.

eprasa.pl 0460f9ce62

Zapewnij różnorodną karmę, aby wyżywić jak najwięcej gatunków ptaków. Popularne mieszanki nasion służą małym ptakom

Bliżej natury

W marcu 2020 roku świat się zatrzymał. Pandemia koronawirusa Covid-19 przetoczyła się przez cały świat i zamknęła wszystkich w domach. Powiedzmy sobie szczerze: były o wiele gorsze miejsca do bycia uwięzionym, niż mój ogród. Wiosna wynagrodziła nam izolację wyjątkowo dobrą pogodą, więc posiadacze ogródków prawdopodobnie spędzili w nich więcej czasu niż kiedykolwiek wcześniej.

Wynikiem tego wymuszonego odosobnienia stało się znacznie bliższe poznanie nie tylko roślin, lecz wszystkiego, co żyje w ogrodzie. Przyroda otacza nas gdziekolwiek jesteśmy. Dzikie zwierzęta nie są czymś, co ogląda się w odległych, egzotycznych częściach świata i na ekranach. One są tutaj, na naszych własnych podwórkach. Im bardziej o nie dbamy i uczymy się ich zwyczajów, tym więcej satysfakcji możemy czerpać. Ogrody są na pierwszej linii w walce o ochronę zwierząt i zapobieganie zmianom klimatu. W ciągu ostatnich kilku lat świadomość, jak istotna dla zdrowia i samopoczucia ludzi jest przyroda, ogromnie wzrosła. Drobne, ale znaczące zmiany, które ogrodnicy mogą wprowadzić – takie jak wykopanie oczka wodnego, zapuszczenie trawnika czy sianie roślin dla owadów zapylających – weszły do głównego nurtu.

Jeśli na naszych skromnych podwórkach zachowamy i docenimy odrobinę naturalnego świata, to uczynimy planetę lepszym miejscem – nie tylko dla nas samych, ale dla każdego żywego stworzenia.

PRZECZYTAJ WIĘCEJ
o dzikiej przyrodzie w Longmeadow w nowej książce Monty'ego pt. „My Garden World" (Two Roads, cena 20 £).

Pierzaści towarzysze

Do Longmeadow zlatuje się wiele gatunków ptaków, a każdy ma inny, wyjątkowy charakter

Szczygieł

Dostaję listy z pytaniami, dlaczego pod filmy z ogrodu podkładamy śpiew ptaków z taśmy. Widzom trudno uwierzyć, że one wciąż tak głośno śpiewają. Jednak wiele ptaków jest tu stale obecnych, choć w ukryciu. Ja zwykle prawie nie zwracam na nie uwagi. Zmienia się to przy okazji zimowego dokarmiania. Wtedy mogę oglądać z bliska i dokładnie te ptaki, które wiosną chowają się w gęstwinie ogrodu.

Najbardziej lubię szczygły. Nie są ani rzadkie, ani niezwykłe, lecz robią niezwykłe wrażenie. Przylatują do karmnika stadkami. Są zadziorne i odważne. Angielska nazwa na ich stado to „charm" [tzn. „urok" – przyp. tłum.]. Nie odnosi się to do ich wyglądu czy dobrych manier, lecz do ich śpiewu, który jest świszczący i pełen słodkich tonów.

Rudzik

Każdego ranka, kiedy wychodzę po karmę dla ptaków do spiżarni, czeka na mnie rudzik. Pewnie rozpracował, kiedy się pojawiam i że zawsze trochę ziaren wysypuje mi się z czerpaka. Wie też, że zostawiam otwarte drzwi, więc może wślizgnąć się do środka i szybko wyjeść coś z kosza na odpadki. Bywa, że cierpliwie siedzi na półce z dżemami i kiszonkami, zaledwie kilka centymetrów ode mnie, kiedy nabieram karmy.

Często zastanawiam się, dlaczego rudziki nie boją się ludzi. Są narażone na ataki krogulców, więc samotne siedzenie w zarozumiałej pozie wydaje się nieco ryzykowne. Lecz może to właśnie ta pewność siebie je chroni. Niewiele ptaków broni swojego terytorium równie agresywnie. Rudzik, który codziennie mnie rozczula, prawdopodobnie nie jest słodkim stworzonkiem, które chce się ze mną spoufalić, a raczej napuszonym zbirem, chcącym zastraszyć mnie i ukraść resztki.

Strzyżyk

Strzyżyk siedzi w zewnętrznej spiżarni przez cały dzień. Ten ptaszek niewiele większy od motyla przemyka za słoikami i pudełkami. Ma ostry, zakrzywiony dziób i oczy jak paciorki, a nad nimi biały pasek. Wygląda jak opierzony naparstek.

Wróbel

Wróble są wszechobecne, małe, buro-brązowe i głośne. Stały się elementami tła. Są blisko, ale ich nie zauważamy. Ich chmary przemieszczają się po ogrodzie hałaśliwie, wydając kakofoniczne piski i ćwierkania. Przeskakują wzdłuż żywopłotów i ścieżek niczym grupki dzieci biegnące chaotycznie wzdłuż ulicy.

Mimo iż wydaje się, że wróbli jest dużo, spadek ich populacji jest niemalże katastrofalny. Od 1977 r. ubyło ich w Anglii ponad 70 procent. Ucierpiały oczywiście stada żyjące na wsi, ale głównymi ofiarami są wróble miejskie. Nikt nie wskazuje jednej przyczyny. Pojawiło się wiele podejrzeń, m.in: brak owadów, którymi można wyżywić pisklęta, zanieczyszczenie powietrza, pasożyty, mało miejsc lęgowych ze względu na modernizację budynków oraz brak ogrodów i jesiennych ściernisk. W badaniach nad ginięciem wróbli jeden motyw przewijał się najczęściej. Wróble domowe radzą sobie najlepiej tam, gdzie są ogrody. W ogrodach podmiejskich domów czy ogródkach działkowych spotkamy więcej wróbli niż gdziekolwiek indziej.

Niech twój ogród nieco zarośnie – zachęcisz strzyżyki do założenia gniazd

Jesienią do brytyjskich lasów, parków i ogrodów powraca maleńki mysikrólik

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; GETTY/BARBANNA, GARY CHALKER, ANDREW HOWE, MIKELANE45, PAUL WHEELER

eprasa.pl 0460f9ce62

Kwiczoły lubią jabłka – i te z drzewa, i z ziemi

Samiec wróbla zwyczajnego ma zaskakująco ciekawe upierzenie, czarny dziób i przepaskę na oczach

Kos

Melodyjny, uparty śpiew kosa o 6:30 rano służy zaznaczeniu jego terytorium. Rzuca nim wyzwanie przybyszom. To także sposób uwodzenia. Równie dobrze mógłby prężyć swoje brązowe muskuły na kalifornijskiej plaży.

Szpak

Szpaki niegdyś uważano za niewiele więcej niż szkodniki. Ponoć zajmowały budynki jak pierzaste gryzonie i robiły ogromny bałagan. Pamiętam lata 80. w Londynie. Ludzie dokładali niebywałych starań, stosując sieci i kolce, aby powstrzymać je przed gniazdowaniem w budynkach. Mi przytrafiło się jednak coś, co odmieniło moje poglądy.

Było to około 1970 roku. Lato. Miałem 14 lub 15 lat. Dostałem wiatrówkę, kaliber 4,5 mm. To nic strasznego – takimi samymi strzelało się do celu w szkole, w sali gimnastycznej. To prawie zabawka. Prawie, ale niezupełnie! Byłem w sypialni na poddaszu. Jej otwarta lukarna znikała pośród gałęzi wielkiego buka rosnącego przy domu. Szpak wylądował około sześciu metrów ode mnie, wysoko w koronie. Nie widział mnie. Wycelowałem i strzeliłem. Z tej odległości byłoby trudno nie trafić. Spadł prosto na ziemię, 12 metrów niżej. Zadowolony z siebie pobiegłem na dół po swoje trofeum.

Kiedy go znalazłem, leżał płasko na brzuchu. Nogi miał podkurczone, a głowę w górze, z rozwartym dziobem. Gdy się zbliżyłem, próbował zatrzepotać skrzydłami, ale nie zdołał. Zauważyłem, że jego pióra, które zawsze uważałem za brzydkie i bure, są nieopisane piękne. Mienią się złotem i purpurą, malachitową zielenią i lśniącym błękitem. Wtedy poczułem głęboki, dojmujący wstyd.

Próbowałem zabić coś tak pięknego, chcącego żyć tak samo jak ja. Nie tylko posunąłem się do próby zabójstwa – zadałem mu zbędne długie cierpienie. Musiałem dobić swoją ofiarę. Nigdy więcej nie zabiłem zwierzęcia dla rozrywki.

Mysikrólik

Fruwający wewnątrz grabowego żywopłotu mysikrólik jest maleńkim ptaszkiem. W przeciwieństwie do podobnie drobnego strzyżyka nie ma całego brązowego ciałka i zadartego ogonka. Jego grzbiet jest szarozielony, skrzydła z żółtymi akcentami. Jaskrawożółty pasek niczym irokez ciągnie się od dzióbka po tył głowy. To najmniejszy ptak w Wielkiej Brytanii. Jest tak mały, jego śpiew tak wysoki i ulotny, a zwyczaj przebywania w zaroślach tak dyskretny, że bardzo łatwo jest go przeoczyć.

Mysikrólik wiedzie miniaturowe życie. Jego gniazdo jest misternie utkane z mchu, pajęczyn i piór. Samica składa do 12 jaj, które w sumie ważą więcej niż ona sama. Są tylko trochę większe od ziaren grochu. Jednak zima jest trudna dla tego małego ptaszka. Gdy panują siarczyste mrozy, wymrzeć może aż 90 procent pokolenia. Mimo to populacja odbudowuje się, bo mysikróliki mają wyjątkowo liczne potomstwo i mogą odbyć dwa lęgi każdego lata. Prawdopodobnie zmiana klimatu może akurat im wyjść na dobre i będziemy widywać je częściej.

Kwiczoły

Wiadomo, że zima jest tuż za rogiem, kiedy kwiczoły i droździki przylatują z letnich siedlisk w Skandynawii i na Syberii. Są zwiastunami zimy, tak jak jaskółki wiosny.

Kwiczoły wzbijają się do lotu hałaśliwą gromadą, gdy tylko pojawiam się na horyzoncie. Lecz gdy się odwracam, odważnie prą w moją stronę. Wszystko jest u nich ostre i gwałtowne. Szczególnie jesienią mają się wspaniale. Lubią jabłka pozostawione w sadzie. Będą zaciekle bronić drzewa zrzucającego owoce przed innymi ptakami. Robią również wiele dobrego dla ogrodników: zjadają ślimaki, larwy komarnic i gąsienice.

Odlatują z Wysp pod koniec marca. Najpierw przemykają po wiosennym niebie jakby w pośpiechu zbierały rozrzucone bagaże. A potem jest jak z wszystkimi ptakami wędrownymi. Nie zauważasz odlotu. Pewnego dnia po prostu ich już nie ma.

Szczygły często odwiedzają karmniki – szczególnie, jeśli podasz nasiona olejarki abisyńskiej

eprasa.pl 0460f9ce62

PROJEKT DLA NATURY

Zbuduj autostradę dla jeży

Populacja jeży ogromnie się zmniejszyła w ostatnich latach z powodu zarówno utraty siedlisk, jak i braku pożywienia. Ogrody mogą być dla nich fantastycznym schronieniem, ale tylko wtedy, gdy są łatwo dostępne – płoty, mury i inne przeszkody uniemożliwiają jeżom wchodzenie i wychodzenie z ogrodów. Wykopując tunel pod ogrodzeniem umożliwisz jeżom swobodne wędrówki.

Jeże mogą przemierzyć nawet trzy kilometry w ciągu nocy w poszukiwaniu pożywienia i partnera, dlatego tworząc sieć połączonych ogrodów możemy zmniejszyć konieczność ich przebywania na jezdni i zapewnić im bezpieczne życie, odżywianie oraz rozmnażanie w naszych ogrodach.

Nie każdy może wykopać przejście pod swoim płotem. Możesz mieć ogrodzenie z betonowych płyt lub ściankę zamiast płotu. Jeże potrafią się wspinać, więc jeśli masz betonowy fundament, rozważ usunięcie jednej lub dwóch desek znajdujących się nad dolną płytą.

Możesz też wyjąć kilka cegieł ze ściany lub podnieść bramę wjazdową na tyle wysoko, aby jeże mogły się pod nią przecisnąć.

Wykopanie dołka pod ogrodzeniem po obu stronach ogrodu umożliwi jeżom bezpieczny dostęp do twojej działki

1 Porozmawiaj z sąsiadami, wyjaśniając im, dlaczego jeże potrzebują dostępu do ogrodów. Idealnie byłoby, gdyby oni porozmawiali następnie z sąsiadami po drugiej stronie, a cała okolica otworzyła swoje ogrody dla jeży. Znajdź odpowiednie miejsce wzdłuż ogrodzenia, aby wykopać pod nim przejście. Zacznij kopać upewniając się, że otwór ma średnicę około 13 cm.

2 Tabliczkę do oznaczenia przejścia można kupić od British Hedgehog Preservation Society. Dzięki niej każdy będzie wiedział do czego służy tunel pod ogrodzeniem i być może zrobi taki sam w swoim ogrodzie. Użyj młotka i gwoździ, aby przymocować tabliczkę. Zarejestruj swoje przejście na www.hedgehogstreet.org i zostań Jeżowym Dobrodziejem.

Co będzie potrzebne,

by zrobić przejście dla jeży

- ☐ **Szpadel lub łopatka**
- ☐ **Opcjonalnie: tabliczka do oznaczenia przejścia (shop.britishhedgehogs.org.uk/product/hedgehog-highway-sign/)**
- ☐ **Gwoździe i młotek lub wkręty i śrubokręt**

TEKST: KATE BRADBURY. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 0460f9ce62

Zadrzewnie, krzewy z żelaza

Doskonale przystosowane do polskiego klimatu i odporne na susze zadrzewnie są uwielbiane przez zapylaczy. **Grzegorz Falkowski**, dyrektor wykonawczy *Związku Szkółkarzy Polskich*, przedstawia odmiany, które zachwycą także ogrodników.

Zadrzewnia (*Diervilla*) to rodzaj botaniczny blisko spokrewniony z krzewuszkami. Zaliczają się do niego jedynie cztery gatunki krzewów – trzy występujące naturalnie w Ameryce Północnej, głównie w Kanadzie i USA, a jeden gatunek jest mieszańcowy. W ostatnich latach uzyskano wiele interesujących odmian ogrodowych, dzięki czemu zadrzewnie wreszcie zaczynają pojawiać się także poza ogrodami botanicznymi i kolekcjami miłośników roślin rzadko spotykanych. Krzewy te są bowiem znakomicie przystosowane do warunków klimatycznych naszego kraju. Wśród zalet zadrzewni, poza oczywistymi walorami dekoracyjnymi, na podkreślenie zasługuje wysoka zdrowotność – właściwie nie obserwuje się na nich występowania szkodników czy chorób – oraz ich niewielkie wymagania uprawowe. Zaletą zadrzewni jest też ich termin kwitnienia, zwykle rozciągający się od pełni lata do wczesnej jesieni. A do tego kwiaty – produkują nektar, stanowiący pożytek dla licznych grup owadów zapylających. Wraz z budleją Davida są prawdziwą stołówką dla dzikich pszczół, trzmieli, motyli i ciem.

ZDJĘCIA: GRZEGORZ FALKOWSKI, KONKURS ROŚLIN NOWOŚCI ZSZP

eprasa.pl 0460f9ce62

“Kwiaty zadrzewni produkują nektar, stanowiący pożytek dla licznych grup owadów zapylających”

1. **Zadrzewnia kanadyjska (*D. lonicera*)** to pierwszy gatunek zadrzewni sprowadzony do Europy z Ameryki Północnej na początku XVIII wieku przez francuskiego lekarza Dierville'a. W Polsce notowany na początku XIX wieku w ofertach szkółek z Podzamcza, Poznania i Warszawy, do dziś pozostaje najbardziej rozpoznawalny. Jest to niski, dorastający do 1 m wysokości krzew dający odrosty. Jego pędy częściowo pokładają się na ziemi, stąd roślina znajduje zastosowanie także jako krzew okrywowy. Wydłużone liście mają do 10 cm długości i od 2 do 8 cm szerokości, są osadzone na krótkich ogonkach. Zebrane w drobne kwiatostany niewielkie żółte kwiaty o wąskiej rurce i dwuwargowym brzegu tworzą się na szczytach pędów.

Zadrzewnia kanadyjska 1

2. **Zadrzewnia nadbrzeżna (*D. rivularis*)** osiąga nieco większe rozmiary – w naturze dorasta do 2 m wysokości, a od pozostałych gatunków odróżnia się obustronnym owłosieniem liści. Odmiana 'Troja Black' osiąga 1-1,5 m wysokości i początkowo ma ciemnoczerwone liście, które w miarę rozwoju i dojrzewania stają się zielonopurpurowe i ciemnozielone z delikatnym odcieniem purpury. Na ich tle bardzo ładnie prezentują się żółte kwiaty. W 2015 r. na rynku pojawiła się interesująca odmiana żółtolistna HONEYBEE – niski, kompaktowy krzew o wzniesionym, półkulistym pokroju i cytrynowym ulistnieniu. Na niektórych liściach wzdłuż nerwu głównego pojawiają się nieregularne, jasnozielone plamy w kształcie kleksów.

3. **Zadrzewnia bezogonkowa (*D. sessilifolia*)** dorasta do 1,5 m wysokości. Jej cechą charakterystyczną jest brak ogonków liściowych (liście siedzące na łodygach). Młode liście są brązowe i od spodu błyszczące. Gatunek ten tworzy też większe (dłuższe) i liczniejsze kwiaty. Szczególnie obficie kwiaty tworzą się u odmiany 'Butterfly', przyciągając w czasie kwitnienia liczne motyle. Wartą uwagi jest niska, dorastająca do 1 m wysokości, odmiana 'Dise' o liściach zmieniających swoją barwę na różnych etapach rozwoju. Młode liście są intensywnie purpurowe, później stają się seledynowe, a jesienią przebarwiają na ciepłe czerwienie. Oryginalne, biało obrzeżone liście tworzy uzyskana w 2005 r. odmiana COOL SPLASH. Jest to niski krzew osiągający od 0,5 do 1 m wysokości, przyciągający z daleka uwagę swoim oryginalnym ulistnieniem.

4. **Zadrzewnia okazała (*D. ×splendens*)** to mieszaniec zadrzewni kanadyjskiej i bezogonkowej, uzyskany w połowie XIX wieku, o liściach osadzonych na krótkich ogonkach i siarkowo-żółtych kwiatach. Na uwagę zasługuje jej współczesna odmiana 'Diva', wyróżniona srebrnym medalem w ramach Konkursu Roślin Nowości międzynarodowej wystawy „Zieleń to Życie" w 2017 r. Jest to krzew o rozłożystym pokroju, żółtych kwiatach i dekoracyjnych purpurowych liściach, których barwa utrzymuje się przez cały sezon wegetacyjny. Roślina dorasta do 1,5 m wysokości. Jej pędy są częściowo wzniesione, a częściowo pokładają się na ziemi.

2 Zadrzewnia nadbrzeżna

Zadrzewnia bezogonkowa 3

4 Zadrzewnia okazała DIVA 'El Madrigal'

Zadrzewnia bezogonkowa
COOL SPLASH

Krzewy dla każdego

Zadrzewnie są roślinami bardzo plastycznymi i tolerancyjnymi. Nie są wybredne w stosunku do podłoża: dobrze rosną niemal w każdej ziemi ogrodowej, na stanowiskach słonecznych i półcienistych. Tolerują suszę, zasolenie podłoża i zanieczyszczone powietrze miejskie. Są całkowicie odporne na mróz. Odmiany o wielobarwnych, obrzeżonych lub pstrych liściach wymagają bardziej wilgotnych gleb, zwłaszcza gdy są sadzone na stanowiskach o wystawie południowej. Ale już gatunki i odmiany o liściach zielonych czy czerwonych bez problemu poradzą sobie z okresowym niedoborem wody bez zauważalnego uszczerbku dla ich walorów ozdobnych. Wysoka zdrowotność i brak groźniejszych szkodników czy chorób sprawia, że rośliny te są prawie bezobsługowe. Jedynym zabiegiem, który warto wykonać co roku na wiosnę, jest przycięcie wszystkich pędów na wysokości 20-30 cm od ziemi. Dzięki temu rośliny pozostaną zwarte, wytworzą liczne młode pędy i obficie zakwitną.

Zadrzewnia nadbrzeżna
HONEYBEE

Artykuł powstał we współpracy ze Związkiem Szkółkarzy Polskich. Więcej informacji o roślinach i ich producentach uzyskać można na: www.e-katalogroslin.pl lub: www.zszp.pl i pod numerem telefonu: 22 435 47 22.

REKLAMA

LW®
TORAF

BOHATERSKIE TRIO
DO TWOJEGO OGRODU

Mieszanki roślin,
które pomogą Ci zwalczyć:

KOMARY
SMOG
ŚLIMAKI

Specjalnie dobrane mieszanki nasion kwiatów i ziół skutecznie pomogą w odstraszeniu niechcianych „gości". Zostały one umieszczone na taśmie nasiennej co ułatwia wysiew. Odpowiednie rozmieszczenie nasion na taśmie eliminuje potrzebę stosowania przerywki i pozwala na uzyskanie efektu równomiernie i pięknie kwitnącej łąki.

www.toraf.pl

Przedsiębiorstwo Nasienne TORAF
Leszek, Tomasz, Rafał Węgrzynowscy sp. j.
Maciejów 34 | 46-211 Kujakowice Górne
toraf@toraf.pl

\toraf_pl
\pntoraf

eprasa.pl 0460f9ce62

CZAS NA PRZYCINANIE

Zbliża się zima, przyszedł więc czas wycinania zamierających części roślin, aby zapobiec szkodnikom i chorobom, mówi **Mark Lane**

Kiedy lato odchodzi, czas przygotować się na pierwsze przymrozki, pajęczyny babiego lata i barwy jesieni. Dzięki regularnemu przycinaniu nie tylko utrzymasz w ogrodzie porządek, ale także stworzysz mocny efekt za pomocą sylwetek roślin i zaschniętych kwiatostanów – i pamiętaj, że brązowy jest również kolorem, z którego można się cieszyć.

W tej chwili trzeba skupić się na przywróceniu dobrego wyglądu rabatom, aby świetnie wyglądały przez jesień i zimę. Opadłe, zamoknięte lub obumierające liście należy usunąć, aby zapobiec gromadzeniu się ślimaków oraz rozwojowi chorób. Rośliny takie jak dzwonki, dzielżany i ślazowniki wyglądają teraz najgorzej, ale przycięcie ich w tym miesiącu zapewni roślinom zdrowie, dzięki czemu w przyszłym roku rozwiną kolorowe kwiaty. Pamiętaj jednak, że lawenda i rozmaryn nie poradzą sobie najlepiej, jeśli zostaną teraz przycięte.

Oprzyj się pokusie przycięcia drzew liściastych i mrozoodpornych krzewów. Odłóż to zajęcie do połowy zimy lub bardzo wczesnej wiosny, kiedy rośliny są jeszcze uśpione. To powstrzyma je od wydawania delikatnych nowych pędów podczas okresów chłodu, osłabiających roślinę. Wyjątek stanowią cisy. Teraz jest idealny czas, aby ostatni raz przed zimą przyciąć cisowe żywopłoty i rzeźby, aby zachowały zgrabny kształt.

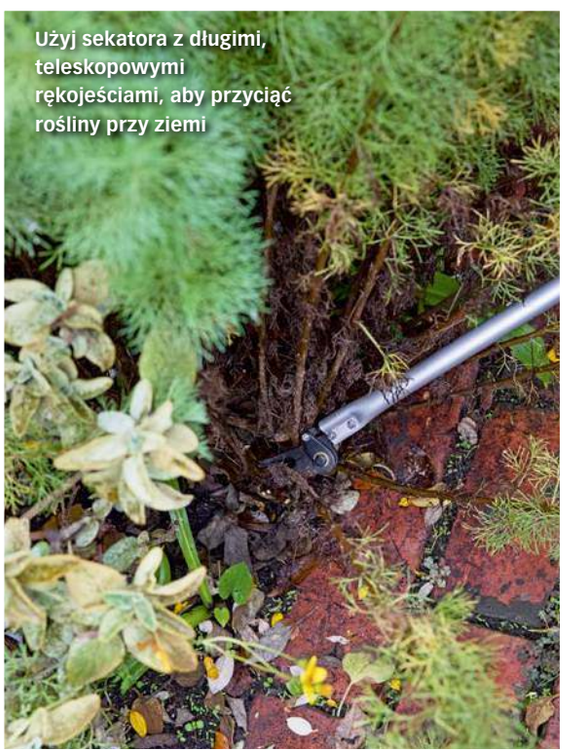

Użyj sekatora z długimi, teleskopowymi rękojeściami, aby przyciąć rośliny przy ziemi

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE: PAUL DEBOIS

Przytnij teraz te rośliny

Jesień jest najlepszym czasem cięcia różnych grup roślin dla zachowania ich zdrowego wyglądu. Wykonaj teraz kilka odpowiednich cięć, aby w przyszłym roku lepiej rosły.

BODZISZKI Przycinamy przy samej ziemi. Jeśli nie ma śladów choroby, dodaj ścinki do kompostu, w przeciwnym razie spal je lub wyrzuć.

WINOBLUSZCZ TRÓJKLAPOWY Przytnij pędy, które wdzierają się w okna, drzwi, rynny i dachy. Możesz ciąć do końca grudnia.

DALIE Przytnij pędy po pierwszych przymrozkach, gdy rośliny poczernieją, następnie wykop karpy i przechowaj je w suchym i zabezpieczonym przed mrozem miejscu.

BUDLEJA Zmniejsz krzew o około jedną trzecią, aby nie przechylił go wiatr. Wiosną należy silnie przyciąć budleję, aby pobudzić ją do wydania kwitnących pędów.

Tych roślin nie przycinaj

Nieprzycięte mikołajki wyglądają zimą zjawiskowo

✖ SZCZECIE, MIKOŁAJKI I LILIE MARTAGON należy zostawić, ponieważ ich suszki atrakcyjnie wyglądają przez zimę; są także pożywieniem dla ptaków, w szczególności zięb.

✖ KRZEWY I DRZEWA KWITNĄCE WIOSNĄ, takie jak magnolia i porzeczka krwista – jeśli przytniesz je teraz, usuniesz przyszłoroczne kwiaty.

✖ TRAWY OZDOBNE, takie jak miskant chiński 'Kleine Silberspinne' i trzcinnik ostrokwiatowy 'Karl Foerster' będą stopniowo płowieć i zmieniać kolor na srebrny. Zostaw je, aby łapały wieczorne słońce.

✖ HORTENSJE – wyblakłych kwiatostanów nie należy przycinać, aby osłaniały tworzące się poniżej nich nowe pąki przed zimowymi przymrozkami i wprowadziły do zimowego ogrodu trochę tekstury.

Odpowiednie narzędzia do cięcia

DO PRZYCIĘCIA pojedynczych pędów na roślinach, takich jak bylica najlepszy będzie sekator. Modele o długich uchwytach można obsługiwać jedną ręką i są idealne, jeśli masz kłopoty ze schylaniem się.

eprasa.pl 0460f9ce62

Wycinanie bylin zielnych

Byliny zielne, takie jak kocimiętka, zamierają na zimę, ale możesz im pomóc, wycinając obumierające, zniszczone pędy lub łodygi i liście, które mają oznaki mączniaka, pleśni, więdnięcia lub plamistości. Zwiędnięte łodygi oraz liście stają się ciężkie, gdy są mokre i powodują gnicie korony rośliny, więc wytnij rozmoczone łodygi przy samej ziemi. Teraz jest na to najlepszy czas, ponieważ zbyt wczesnym przycinaniem można usunąć ostatnie kwiaty rozwijające się na koniec sezonu. Ponadto wykonanie tego zadania pozwoli na odchwaszczanie i wyściółkowanie ziemi, która wcześniej była przykryta mokrymi liśćmi.

Łodygi bylin zielnych wytnij przy ziemi, aby później łatwo odrosły

Krok po kroku

1 **PRZYCINANIE** może czasami być zniechęcające i nieco przytłaczające. Szukaj roślin, które połamały się lub szybko obumierają. Sięgnij pomiędzy łodygi, aby zobaczyć miejsce, w którym przekwitłe kwiaty, łodygi i liście wyrastają u podstawy rośliny.

2 **SEKATOR Z DŁUGIMI RĄCZKAMI** ułatwia szybkie usuwanie resztek. Weź duże wiadro lub pojemnik i umieść w nim wszystkie ścinki, aby później wyrzucić je na stertę kompostu. Dzięki temu miejsce pracy będzie czyste i uporządkowane.

3 **WYCINANIE** przy samej ziemi i usuwanie wszelkich zanieczyszczeń zapewni dobrą cyrkulację powietrza, zapobiegającą chorobom. Szkodniki też nie będą miały się gdzie schować. Usunięcie zamierających pędów ochroni roślinę przed jesiennymi wiatrami.

Jak zadbać o narzędzia pracy

Nożyce pomogą szybko uporządkować niechlujne byliny, o ile ich łodygi nie są zbyt twarde. Powinny być ostre, aby można było wykonywać gładkie i łatwe cięcia, a także czyste, aby uniknąć rozprzestrzeniania się chorób. Do dezynfekcji wystarczy prosty roztwór dwóch łyżeczek wybielacza w wiadrze ciepłej wody. Za każdym razem wytrzyj ostrza do sucha czystą szmatką (pamiętaj o rękawiczkach).

DOBRA RADA
Czyste i ostre nożyce pozwalają ciąć bardziej efektywnie

W ten sposób przytnij także

- **Kwiatostany przywrotników miękkich** Wytnij i usuń pędy, aby zapobiec rozsiewaniu się nasion
- **Byliny**, takie jak brunery i kukliki, należy przyciąć, aby rośliny można było łatwiej wykopać i podzielić późną jesienią.
- **Rośliny o srebrzystych liściach**, takie jak bylica luizjańska, są szczególnie podatne na gnicie w deszczową jesienną pogodę, więc często sprawdzaj, czy nie wymagają przycięcia.

Kocimiętka właściwa

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kwitnienie												
Przycinanie												

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/SERGEYCHAYKO

eprasa.pl 0460f9ce62

Cięcie zimozielonych żywopłotów

Zimozielone żywopłoty są dumą naszych ogrodów, dodają im struktury i zapewniają zielone tło. Jednak kiedy wymkną się spod kontroli, mogą być źródłem stresu. Przycinaj zimozielone żywopłoty niewiele, ale często. Niektóre poradzą sobie z silnym, regeneracyjnym cięciem przywracającym schludny wygląd (bukszpan, cis lub dąb ostrolistny), ale powrót do zdrowia może być długi. Wrzesień to świetny czas na cięcie bukszpanów podatnych na zarazę i uniknięcie infekcji, które mogą wystąpić, jeśli nowe liście zostaną uszkodzone przez mrozy, palące słońce lub suszę. Powtórzenie cięcia w maju poprawi wygląd żywopłotów, chociaż podobają mi się niesforne wiosenne przyrosty, więc najważniejsze jest cięcie późnym latem.

Zimozielony ligustr dobrze reaguje na silne cięcie

Krok po kroku

1 PRZED CIĘCIEM sprawdź, czy nożyce do żywopłotu są czyste, szczególnie w przypadku żywopłotu bukszpanowego, który jest podatny na zarazę. Cięcie zacznij od boków, upewniając się, że górna część pozostaje węższa niż podstawa. Umożliwia to dopływ powietrza i zapewnia dodatkową stabilność żywopłotu.

2 PRZYSTRZYŻ górną część żywopłotu uważając, aby ciąć równo i gładko. Cięcie etapami jest zawsze dobrym pomysłem – odejdź na kilka kroków, aby na oko ocenić poziom i kształt. Jeśli brakuje ci pewności siebie, użyj podczas przycinania sznurka jako przewodnika.

3 USUŃ ścinki z trawnika gumowymi grabiami, aby nie uszkodzić trawy. Pozostawienie liści na ziemi spowoduje powstawanie łysych miejsc na trawniku. Pomimo woskowatego nalotu bukszpanowe ścinki nadal są świetnym składnikiem pryzm kompostowych.

Cięcie nożycami do żywopłotu

Sprawdź dokładnie nożyce do żywopłotu przed ich użyciem. Upewnij się, że bateria jest naładowana. Jeśli używasz modelu elektrycznego z przewodem, będziesz potrzebować przedłużacza i wyłącznika, a jeśli spalinowego – napełnij go czystym paliwem. Zawsze upewnij się, że nosisz odpowiednie środki ochrony osobistej – gogle chroniące oczy przed latającymi gałązkami, nauszniki, rękawice chroniące przed wibracjami i ostrzami (choć nigdy nie należy ich dotykać), długie, mocne spodnie i dobre buty.

DOBRA RADA
Zacznij od dołu żywopłotu i powoli tnij coraz wyżej

W ten sposób przytnij także:

Nożyce są przydatne do cięcia dużych żywopłotów. Przycinaj teraz także żywopłoty z:

- Twardziczek
- Cisów
- Głogów – uważaj na ciernie i pamiętaj, że jeśli przytniesz je teraz, to tej jesieni nie będziesz miał wielu owoców
- Ostrokrzewów – nie usuwaj zbyt wielu jagód, jeśli masz okaz żeński
- Wawrzynów – ale używaj sekatora, żeby nie uszkodzić liści

Żywopłoty bukszpanowe

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Wzrost pędów												
Cięcie												

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE: GETTY/IRENEUSZB

eprasa.pl 0460f9ce62

Jabłonie formowane w szpaler dają duże zbiory owoców z małej przestrzeni

Najpyszniejsze jabłka

W każdym ogrodzie powinna rosnąć przynajmniej jedna jabłoń. Tom Coward, główny ogrodnik w Gravetye Manor, pomoże ci znaleźć odpowiednią odmianę na działkę

Dla jabłek w każdym ogrodzie znajdzie się miejsce. Czy będzie to karłowe drzewko w donicy, czy dorodna, dojrzała jabłoń – swoją różnorodnością, pięknem i urokiem zawsze wynagrodzą przestrzeń, którą zajmują. Smak dojrzałego jabłka prosto z drzewa zupełnie nie przypomina owocu z supermarketu.

Świeże jabłka są bogate w witaminy, błonnik i przeciwutleniacze. Badania dowodzą, że ekologiczne jabłka mogą zawierać wię-

eprasa.pl 0460f9ce62

„Wszystkie uprawiane tu owoce są podawane w naszej restauracji wyróżnionej gwiazdką Michelin – obecnie mamy ponad 30 odmian, a każda ma inny charakter”

cej przeciwutleniaczy, więc jeśli uprawiasz je samodzielnie, możesz mieć pewność, że będą wolne od chemikaliów i prawdopodobnie także bardziej odżywcze.

W Gravetye Manor jabłonie od setek lat są ważnymi drzewami owocowymi, a w krajobrazie Sussex było pełno sadów. Z biegiem lat niegdyś rozległe sady zostały jednak zredukowane do garstki starych, sękatych, ale wciąż pięknych drzew.

W 2010 roku zaczęliśmy przesadzać nasze jabłonie, a wybór odmian do dalszej uprawy był świetną zabawą. Skonsultowaliśmy się z wieloma ekspertami i hodowcami, ale największy wkład miał nasz zespół kuchenny, ponieważ wszystkie uprawiane tu owoce są podawane w naszej restauracji wyróżnionej gwiazdką Michelin lub przerabiane na soki. Obecnie mamy ponad 30 odmian, a każda ma inną porę dojrzewania, zastosowanie, smak i charakter.

Jak zapylają się jabłonie?

Większość jabłoni nie jest samopylna i potrzebuje innej jabłoni rosnącej w pobliżu, która kwitnie w tym samym lub w zbliżonym czasie, aby umożliwić zapylenie się kwiatów i zawiązanie owoców. Odmiany są podzielone na grupy według czasu kwitnienia.

Aby zbiory były udane, posadź dwie różne odmiany należące do tej samej lub jednej z sąsiednich grup. Kilka odmian, takich jak ‘Bramley’s Seedling’, jest triploidalnych – mają sterylny pyłek, więc nie mogą zapylić innych drzew. Jeśli uprawiasz triploidy, potrzebujesz w pobliżu dwóch innych odmian zapylających, aby wszystkie dobrze owocowały.

Istnieją również odmiany samopylne, ale nawet te owocują lepiej rosnąc blisko innej odmiany. Jeśli masz miejsce tylko na jedną jabłoń, wybierz odmianę samopylną i sprawdź, czy w sąsiednich ogrodach rosną drzewa, które będą mogły ją zapylić.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

Tom poleca 10 najsmaczniejszych jabłek

‘Rajka’
Pochodzenie: Czechy

Bardzo atrakcyjna, obficie owocująca nowoczesna odmiana. Miąższ biały, jędrny, chrupiący. To jedna z najlepszych odmian deserowych – bardzo soczysta i słodka, z odpowiednio wyważoną kwasowością i nutami truskawkowymi. Doskonała na sok i najlepsza na tartę tatin [francuska tarta z jabłkami – red.].

- **Zapylanie** grupa C
- **Zbiór** połowa X

▲ ‘Pitmaston Pineapple’
Pochodzenie: Worcestershire

Wyśmienita odmiana o niezwykłym orzechowym smaku z miodową słodyczą i posmakiem ananasów. Drzewa dają duże zbiory małych jabłek o dobrej odporności na parcha i skorzystają z mocnego przerzedzenia zawiązków owoców w czerwcu. Można je przechowywać do grudnia.

- **Zapylanie** grupa B/C
- **Zbiór** połowa IX/X

▲ ‘Lord Lambourne’
Pochodzenie: Bedfordshire

Doskonała odmiana deserowa, dająca obfity plon owoców o wyjątkowym smaku i słodkim aromacie. Została wyhodowana w 1907 roku przez Laxton Brothers, którzy byli jednymi z najlepszych hodowców roślin owocowych swojego pokolenia i myślę, że jest to prawdopodobnie ich najlepsze dzieło. Owoce dobrze się przechowują do listopada.

- **Zapylanie** grupa C (częściowo samopylna)
- **Zbiór** połowa IX/X

‘Bramley’s Seedling’
Pochodzenie: Nottinghamshire

Klasyczna odmiana do gotowania, która ma już ponad 200 lat. Owoce mają wyraźną kwasowość i muszą być odpowiednio dojrzałe (zarumienione jak pomarańcza), aby miały pełny, zrównoważony smak. Po ugotowaniu zamienia się w puszyste purée. Doskonale nadaje się do pieczenia w całości i daje pyszny sok.

- **Zapylanie** grupa C/D (triploid)
- **Zbiór** X/początek XI

▲ ‘Queen Cox’
Pochodzenie: Berkshire

Samopylna wersja legendarnej ‘Koksy Pomarańczowej’ o ulepszonym kolorze. Ta wyhodowana w latach 50. odmiana plonuje lepiej od oryginału, ale zachowała jej wspaniały smak. Jest to również popularna odmiana w supermarketach, ale warto uprawiać ją samemu, ponieważ jej smak po zerwaniu prosto z drzewa nie ma sobie równych.

- **Zapylanie** grupa C/D (samopylna)
- **Zbiór** koniec IX/X

eprasa.pl 0460f9ce62

Wykorzystaj w pełni swoje zbiory

Wczesne jabłka nie przechowują się dobrze i najlepiej jeść je prosto z drzewa. Ale smak niektórych późniejszych odmian może się poprawić w czasie przechowywania i można się nimi cieszyć przez całą zimę. Najlepiej przechowywać je w chłodnym, ciemnym i wilgotnym miejscu.

Co roku udaje mi się wynegocjować trochę miejsca w piwniczce na wino w Gravetye, która jest idealna do przechowywania jabłek, natomiast ty możesz wykorzystać garaż lub szopę. Owoce są przechowywane na półkach, wokół których jest dobra wentylacja. Jeśli nie masz miejsca do przechowywania, nadmiar owoców można pokroić i zamrozić lub zamienić na chutney i galaretkę.

Jednym z moich ulubionych sposobów na wykorzystanie naszych plonów jest wytwarzanie soku, który po zamrożeniu wytrzyma ponad rok.

Wczesne odmiany jabłek najlepiej jeść na surowo, a późniejsze odmiany lepiej się przechowują

▼ 'Howgate Wonder'

Pochodzenie: Isle of Wight

Owoce tej odmiany rosną do niesamowitych rozmiarów – rekordowe jabłko ważyło prawie 1,5 kg! Jest bardzo soczysta, o delikatnym, zrównoważonym smaku. To jabłko o wielu zastosowaniach – pyszne prosto z drzewa, rozgotowuje się na purée i wyjątkowo dobre na sok. Przechowuje się do lutego.

- **Zapylanie** grupa C (samopylna)
- **Zbiór** Początek X

▶ 'Nuvar Golden Hills'

Pochodzenie: Kent

Słodkie, chrupiące, soczyste jabłko deserowe, żółte po dojrzeniu. To jedno z jabłek, na które czekam najbardziej – na szczęście dojrzewa na początku sezonu. Najlepiej jeść je prosto z drzewa.

- **Zapylanie** grupa C
- **Zbiór** koniec VIII/IX

▼ 'Herefordshire Russet'

Pochodzenie: Kent

Ta wprowadzona na rynek niecałe 20 lat temu nowoczesna reneta została wyhodowana ze skrzyżowania 'Golden Delicious' i 'Koksy Pomarańczowej'. Łączy w sobie to, co najlepsze ze swoich kultowych rodziców, którzy mogą sprawiać kłopoty w uprawie. Ma duży wigor, obficie plonuje i jest pyszna.

- **Zapylanie** grupa C (samopylna)
- **Zbiór** koniec IX/X

▲ 'Grenadine'

Pochodzenie: Kalifornia

To amerykańskie jabłko do gotowania ma niezwykły czerwony miąższ. Może być dość ostre w smaku, jeśli nie dojrzeje odpowiednio, co pozwala na rozwinięcie się pikantnych, jagodowych nut. Nadaje się do wielu potraw i można z niego przygotować niesamowitą różową szarlotkę. Owoce można przechowywać do stycznia. Ta odmiana raczej nie trafia do sprzedaży w Wielkiej Brytanii, więc może być trudno ją zdobyć.

- **Zapylanie** grupa E
- **Zbiór** początek XI

◀ 'Blenheim Orange'

Pochodzenie: Oxfordshire

Bardzo okazałe drzewo, które może stać się wyjątkowym okazem. Ta kiedyś popularna odmiana handlowa ma staromodny, słodki, orzechowy smak i kruchy miąższ. Szczególnie dobrze komponuje się z białym serem. Gotuje się na gęste purée.

- **Zapylanie** grupa D (triploid)
- **Zbiór** Koniec IX/X

Gdzie kupić

- www.ashridgetrees.co.uk
- www.blackmoor.co.uk
- www.keepers-nursery.co.uk
- www.frankpmatthews.com

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

eprasa.pl 0460f9ce62

Rekha Mistry z zapałem uprawia warzywa. Nie boi się próbować egzotycznych odmian i eksperymentować z nimi w kuchni. W 2015 roku wystąpiła w BBC 2 w *The Big Allotment Challenge* [„Wielkie Wyzwanie Ogrodnicze" – przyp. tłum]

Prosto z grządki

Jesień inspiruje do eksperymentowania z nowymi uprawami na działce, a z późnych zbiorów Rekha piecze wspaniały sernik malinowy.

Nisko padające promienie słoneczne i chłodne jesienne powietrze spowalniają prace na działce, przynosząc ulgę po pracowitym lecie. I choć część działki zapada w zimowy sen, to i tak nie mogę narzekać na nudę.

Właśnie przyjechały nasiona, które zamówiłam. W tym miesiącu będę siała bób i sadziła ząbki z różnych odmian czosnku. Wykopię ostatnie ziemniaki z grządek, sprawdzę, czy nie zostały porażone przez choroby lub nie są uszkodzone, po czym zapakuję je w worki na zimę. Nie zostawię ziemi odłogiem. Przekopię grządki i na zimę wysieję rośliny na zielony nawóz.

W szklarni moje papryki i papryczki chili wciąż rodzą dorodne kolorowe owoce, i nawet teraz, późną jesienią, niektóre krzaczki wciąż jeszcze kwitną. Cebula wreszcie już wyschła, więc można ją powiązać i rozwiesić razem z warkoczami czosnku. Dynie oraz kabaczki dojrzewają, a ich skórka twardnieje – szklarnia to dla nich idealne miejsce.

Szafki kuchenne pękają w szwach, wypełnione domowymi chutneyami, dżemami, piklami i sosami. Szuflady zamrażarki są wypchane woreczkami warzyw i owoców jagodowych. Zimo, możesz nadchodzić – jestem gotowa.

3 warzywa – wysiej teraz

Groszek 'Meteor'

Żeby mieć go już wczesną wiosną, groszek 'Meteor' można wysiać późną jesienią, bo dobrze znosi przymrozki. Idealnie nadaje się na niewielkie grządki, ponieważ rośnie nisko.

Uprawa: wysiewaj do płytkich rowków o szerokości 22 cm i głębokich na 3 cm. Siej w dwóch równoległych rzędach, oddalonych od siebie o 10 cm. Między rzędami pozostaw 45 cm. Ustaw 30 cm słupki jako podpory i zamocuj siatkę chroniącą przed gołębiami. Zbieraj wczesną wiosną.

Cebula 'Senshyu'

To jedna z najwcześniejszych odmian, świetnie znosi chłód i dobrze się przechowuje.

Uprawa: posadź dymkę tak głęboko, aby wystawały tylko czubki cebul w wielodoniczkach, a później umieść je w osłoniętym miejscu. Wysadzaj na wiosnę, zostawiając po 10 cm między cebulami i 30 cm między rzędami. Zbieraj, kiedy szczypior zacznie się pochylać, czyli wczesnym latem.

Kalafior 'All the Year Round'

Niezawodna odmiana, bardzo łatwa w uprawie. Siej teraz i na wiosnę, żeby zapewnić sobie zbiory od marca do listopada.

Uprawa: siej po kilka nasion do jednej komory wielodoniczki, a po wykiełkowaniu zostaw jedną najsilniejszą siewkę w komórce. Zimą trzymaj sadzonki w inspekcie i wysadź do ziemi na wiosnę. Zostaw 45 cm odstępu między roślinami i 60 cm między rzędami.

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/ELI_ASENOVA, OZGURDONMAZ

eprasa.pl 0460f9ce62

Smak miesiąca

Tyczkowate łodygi jesiennych malin uginają się od nadmiaru owoców. Letnie maliny już się skończyły, ale ta jesienna odmiana przejęła pałeczkę, zapewniając mi niezły zapas owoców. Zarówno letnie, jak i jesienne maliny okrywam siatką, żeby chronić owoce przed ptakami, które zawsze polują na smakołyki. Maliny, których nie zjemy, mrożę, by cieszyć się nimi w długie zimowe wieczory.

Prace na działce

Mimo nadchodzącej zimy wciąż mogę liczyć na zbiory odpornych na chłód gatunków w szklarni, takich jak rzeżucha i zimowe sałaty. Zasieję w szklarni trochę pachnącego groszku. O tej porze roku sprawdzam regularnie stan przechowywanych ziemniaków, jabłek oraz gruszek i usuwam te, które stały się miękkie, by uniknąć rozprzestrzeniania się chorób grzybowych. Rabarbar wszedł już w stan uśpienia, więc mogę wreszcie posprzątać resztki jego liści i podsypać rośliny dobrze przerobionym kompostem. Moje młode drzewka owocowe także skorzystają z warstwy kompostu. Kiedy już przekopię i przygotuję podłoże, mogę wreszcie zasadzić ząbki czosnku.

eprasa.pl 0460f9ce62

Sernik z malinami w nowej odsłonie

SKŁADNIKI:
- 220 g twarogu
- 200 g pełnotłustego serka typu Philadelphia
- 125 g cukru
- 140 ml kwaśnej śmietany
- 2 łyżeczki mąki kukurydzianej
- 1/8 łyżeczki kardamonu w proszku
- 1/8 łyżeczki startej gałki muszkatołowej
- 1/4 łyżeczki ekstraktu z wanilii
- 3 jajka
- 150 g świeżych malin
- kilka nitek szafranu

Spód:
- 250 g ciasteczek typu digestive
- 50 g roztopionego masła

PRZYGOTOWANIE:

1. Nagrzej piekarnik z termoobiegiem do 160 stopni. Zblenduj herbatniki z masłem na masę i wyłóż nią tortownicę o średnicy 20 cm.

2. Zmiksuj sery z cukrem, śmietaną, mąką, przyprawami i wanilią.

3. Dodawaj jajka, cały czas miksując masę.

4. Dodaj maliny i pokruszone niteczki szafranu.

5. Przełóż masę do blaszki i piecz ciasto przez godzinę, lub do czasu, kiedy masa stężeje po bokach, ale środek będzie luźny.

6. Wyłącz piekarnik i zostaw w nim ciasto na godzinę. Wyjmij i ostudź. Wstaw na noc do lodówki. Podawaj w temperaturze pokojowej.

Liście mrozoodpornych warzyw, takich jak jarmuż, można zbierać na bieżąco

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

Zbierz teraz

Moja grządka z kapustami jest gotowa na zbiory. Czerwoną kapustę czy jarmuż można zrywać już teraz. Kiedy nastaną mroźne noce, zbieram marchew i pasternak, słodszy po przemarznięciu. Rzepa, rzodkiew japońska i hiszpańska też wpadają do koszyka. Zimowa sałata i boćwina mogą być jeszcze za młode do zbioru, ale ich delikatne liście są idealne do sałatek. Natka pietruszki czy kolendra świetnie pasuje do gulaszu.

eprasa.pl 0460f9ce62

Prenumerata w limitowanej ofercie

Gardeners' World EDYCJA POLSKA

Prenumerata dwuletnia Gardeners' World (12 wydań) + **Katalog roślin – drzewa krzewy byliny**

w cenie 178,80 zł

Prenumeratę zamówisz na: **www.UlubionyKiosk.pl**
lub poprzez wpłatę na konto:
AVT-Korporacja sp. z o.o., ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa,
ING Bank Śląski 18 1050 1012 1000 0024 3173 1013

Wszystkie opcje prenumeraty i e-prenumeraty znajdziesz na **www.UlubionyKiosk.pl**

Oferta prenumeraty limitowanej ważna do ukazania się wydania listopad-grudzień 2021 lub do wyczerpania zapasów.

eprasa.pl 0460f9ce62

Aksamitne smaki

Małgorzata Kalemba-Drożdż – Laureatka AIG Prix Międzynarodowej Akademii Gastronomicznej. Doktor biochemii, autorka kulinarnego bloga „Trochę Inna Cukiernia". Autorka książek kulinarno-botanicznych m.in.: „Jadalne kwiaty", „Pyszne chwasty", „Skarby ogrodu".

Nawet gdy jesień na dobre rozgości się w ogrodach, niektóre kwiaty wciąż kwitną bez wytchnienia. Do tych uparciuchów należą między innymi aksamitki. Te pochodzące z Ameryki kwiaty są niezwykle łatwe w uprawie. Lubią słoneczne stanowiska, odstraszają pasożytujące owady i skutecznie zabijają nicienie bytujące w glebie. Warto sadzić aksamitki z czosnkiem, aby jeszcze lepiej wykorzystać właściwości tych roślin. Aksamitki pomogą pozbyć się nicieni, które mogłyby się przedostać do ząbków czosnku, a czosnek odstraszy ślimaki, które wprost uwielbiają objadać aksamitki. Wcześnie zasiane aksamitki kwitną od końca kwietnia aż do przymrozków. Co ciekawe, w Gruzji kwiaty aksamitek zbiera się dopiero po przymrozkach.

Wytrawnie czy na słodko?

Na Kaukazie Południowym suszone płatki aksamitki wzniesionej (*Tagetes erecta*) oraz kilku innych gatunków używa się jako przyprawy – szafranu imerytyńskiego – i dodaje do mieszanek przyprawowych, na przykład chmeli-suneli. Aksamitka rozpierzchła (*Tagetes patula*) w Meksyku dodawana jest do ciasteczek i używana do tradycyjnych dekoracji na Día de Muertos – Dzień Zmarłych. Natomiast w Nepalu i Indiach aksamitki są symbolem radości i zdobią sale weselne. Aksamitka błyszcząca (*Tagetes lucida*) nazywana jest meksykańskim estragonem, zaś aksamitka drobna (*Tagetes minuta*) – czarną miętą; ich liście używane są do przyprawiania ciężkich dań mięsnych i ziemniaczanych.

Aksamitki, choć wytrawne w smaku jak skórka grejpfruta, świetnie się sprawdzają również w słodkich potrawach. Aksamitka wąskolistna (*Tagetes tenuifolia*) moim zdaniem jest mniej gorzka niż inne aksamitki. Ponadto aksamitki zawierają dużą ilość luteiny, a także kwercetyny i rutyny, zatem stanowią naturalny suplement diety wspomagający wzrok. Przed użyciem dużej ilości aksamitek warto sprawdzić na niewielkiej porcji, czy nie wywołują u nas uczulenia.

ZDJĘCIA: MAŁGORZATA KALEMBA DROŻDŻ, BSTAD, GORAN HORVAT/PIXABAY

eprasa.pl/0460f9ced

Aksamitne brownie z płatkami aksamitki

SKŁADNIKI
- 3 jaja
- 200 g masła
- ½ -⅔ szklanki brązowego cukru
- ⅔ szklanki mąki
- 2 tabliczki czekolady deserowej
- szczypta soli
- 2 łyżki płatków aksamitek

PRZEPIS
Rozkrusz czekoladę, włóż do miski razem z masłem i roztop w kąpieli wodnej. Jaja ubij z cukrem, dodaj roztopioną czekoladę, dosyp mąkę i sól oraz posiekane płatki aksamitek. Wszystko razem utrzyj. Przełóż ciasto do wyłożonej papierem do pieczenia foremki 20×20 cm i piecz w 160°C przez ok. 30 minut. Ciasto powinno zostać mocno wilgotne. Podawaj udekorowane płatkami aksamitek.

Gruzińskie zioła (chmeli-suneli)

SKŁADNIKI
- 2 łyżeczki mięty
- 2 łyżeczki majeranku
- 2 łyżeczki kopru
- 2 łyżeczki płatków aksamitek
- 2 łyżeczki pietruszki
- 2 łyżeczki nasion kolendry
- 2 łyżeczki cząbru ogrodowego
- 2 liście laurowe
- 1 łyżeczka pieprzu czarnego
- 1 łyżeczka nasion kozieradki
- 1 łyżeczka liści kozieradki

PRZEPIS
Kwiaty aksamitek wysusz w całości, a po wysuszeniu odetnij pojedyncze płatki. Wszystkie składniki mieszanki zmiel i dokładnie wymieszaj. To jest jeden z możliwych wariantów przyprawy – każdy może ją dopasować do swojego gustu. Zmieloną przyprawę przechowuj w szczelnym pojemniku. Używaj do mięs, warzyw, zup, sosów i sałatek oraz do potraw z orzechami włoskimi.

eprasa.pl 0460f9ce62

Nasiona warzyw za darmo

Trwa idealna pora na zbiór nasion z własnych upraw. To proste, a można zaoszczędzić na nasionach w przyszłym roku. Nic Wilson pokazuje jak to robić

Wrzesień to czas obfitości w warzywniku. Jest wiele do zebrania. Jest to również pora, gdy rośliny są już zmęczone, zawiązują więc nasiona. To nic złego! Twoje rośliny dostarczają ci właśnie nasion na przyszłoroczne uprawy – za darmo. Zbiór nasion z powszechnie uprawianych warzyw, takich jak groszek, burak liściowy czy sałata, jest szybki i łatwy. To działanie przyjazne dla środowiska. Zauważyłam, że zachowywanie nasion przynosi korzyści zwierzętom. Przyciąga do ogrodu na przykład szczygły, które żywią się zawartością dojrzałych torebek nasiennych. Dla nas i tak zawsze wystarczy.

Zbierając nasiona, wybieraj silne, zdrowe rośliny rodzicielskie, bez śladów szkodników i chorób. Możesz również wybrać te z pożądanymi cechami, na przykład zachowując nasiona pomidorów szczególnie płodnych lub o słodkich owocach.

Postaw na prostotę

Niektóre warzywa, takie jak kabaczki czy cukinie, bardzo łatwo się krzyżują, co oznacza, że z przechowanych nasion wyrosną krzyżówki odmian roślin rodzicielskich. Możesz zmniejszyć ryzyko zapylenia krzyżowego, uprawiając tylko jedną odmianę. Dzięki temu istnieje mniejsze ryzyko przeniesienia pyłku między roślinami różnych odmian przez owady lub wiatr.

Możesz również osłonić rośliny, z których chcesz zebrać nasiona, siatką ochronną na owady i zapylać je ręcznie. Jeśli tego nie zrobiłeś, nie martw się. Nie wszystkie warzywa tworzą krzyżówki, a nawet jeśli twoje się skrzyżowały, prawdopodobnie nadal będą warte uprawy – możesz uzyskać świetną nową odmianę.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

Łatwo zbierzesz nasiona z warzyw takich jak szczypiorek, sałata i groch

eprasa.pl 0460f9ee62

Jak zbierać nasiona

▲ Pomidory

Wyciśnij nasiona i miąższ z dojrzałego pomidora do miski i pozostaw na kilka dni, aż miąższ zacznie fermentować. Rozmieszaj z wodą w większym słoju i zachowaj te nasiona, które opadną na dno. Dokładnie je opłucz i umieść w ciepłym, suchym miejscu. Pomidory mogą ulec skrzyżowaniu, ale najprawdopodobniej wyrośnie ci odmiana wyjściowa.

Podobnie zbieraj: miechunkę pomidorową i peruwiańską

▲ Groch

Kiedy zbieram groszek, często znajduję kilka zasuszonych strąków, chowających się pod liśćmi, których wcześniej nie zauważyłam. Są świetne do zbioru na nasiona. Zerwij strąki, gdy zaczną grzechotać. Wydobądź nasiona i susz je w ciepłym miejscu przez kilka dni. Jeśli ma być zimno, wnieś strąki do pomieszczenia. Groch jest na ogół samopylny, więc powinien wytwarzać nasiona tej samej odmiany.

Podobnie zbieraj: fasolę szparagową (choć krzyżuje się łatwiej niż groszek)

▲ Burak liściowy

Chociaż burak liściowy może krzyżować się z burakami i boćwiną, nie powinno to stanowić problemu – nowe odmiany nadal będą wytwarzać smaczne liście. Są to rośliny dwuletnie, więc na nasiona trzeba będzie poczekać do przyszłego roku [w Polsce nie zimują w gruncie – red.] Jeśli będzie słonecznie, poczekaj, aż zaschną na roślinie i wytrząśnij je na tackę lub do wiadra. Kwitnące okazy będą wymagały podparcia, bo ich czubki stają się ciężkie. Jeśli będzie padać, zetnij rośliny zanim nasiona dojrzeją i susz w pomieszczeniu.

Podobnie zbieraj: buraki, boćwinę

eprasa.pl 0460f9ce62

Chili

Jeśli zamierzasz zebrać nasiona i uprawiać tę samą odmianę w następnym roku, uprawiaj tylko tę jedną odmianę chili (choć zazwyczaj jest ona samopylna). Rozetnij dojrzały owoc. Wyjmij i umyj nasiona. Ja wkładam rękawiczki, aby nie pobrudzić palców drażniącym sokiem. Nasiona pozostaw do wyschnięcia w ciepłym miejscu na kilka dni. Nasiona chili są dojrzałe do zbioru, jeśli naciśnięte paznokciem kruszą się, zamiast uginać.

Podobnie zbieraj: słodką paprykę

▼ Sałata

Zbieramy nasiona z kilku sałat, którym pozwalamy zakwitnąć. Gdy nasiona dojrzeją, wytrząsamy je do torebki lub wiaderka. Od kwitnienia powinno minąć parę tygodni. Oddzielamy nasiona od białego puchu na sicie. Sałata może się krzyżować. Rośliny uprawiane na nasiona powinny rosnąć co najmniej 8 m od innych odmian, jeśli chcemy w następnym roku otrzymać tę samą odmianę.

Podobnie zbieraj: rukolę, gorczycę (również się krzyżuje)

▼ Fasola wielokwiatowa

Fasola wielokwiatowa może zapylać się krzyżowo z innymi odmianami fasoli, rosnącymi nawet 800 metrów dalej. Można osłonić kwiaty przed dostępem owadów włókniną lub siatką, a w zamian zapylać je ręcznie. Strąki powinny pozostać na roślinie, aż dojrzeją. Potem należy je wyłuskać i dalej suszyć nasiona w pomieszczeniu. Jeśli pada, zerwij strąki i zostaw do całkowitego wyschnięcia w ciepłym miejscu.

Podobnie zbieraj: bób (on również się krzyżuje)

▲ Szczypiorek

Kwiaty szczypiorku wytwarzają masę drobnych nasion, które szybko wysychają na roślinie. Gdy tylko nasiona poczernieją, włóż główki nasienne do pojemnika na jajka lub do papierowej torebki, po czym zetnij do niej całą łodygę. Wytrząśnij nasiona i przechowuj je w chłodnym, suchym miejscu w oznaczonej kopercie.

Podobnie zbieraj: cebule, pory (odmiany łatwo się krzyżują)

Mieszańce F1

Zostały opracowane przez hodowców roślin, aby posiadać wyjątkowe cechy, np. doskonałą żywotność, odporność na choroby czy plenność. Jednak nasiona wytworzone przez hybrydy F1 nie dadzą roślin identycznych z macierzystymi – dlatego lepiej zbierać nasiona odmian innych niż F1. Sprawdź na opakowaniach nasion, czy uprawiasz mieszańce F1. Jeśli nie zaznaczono tego na opakowaniu, prawdopodobnie nie są to F1. Są one zwykle droższe ze względu na kosztowną hodowlę.

Jak przechowywać nasiona

Nasiona przechowuję w kopertach oznaczonych datą i nazwą odmiany. Należy je trzymać w hermetycznym pojemniku z kilkoma saszetkami żelu krzemionkowego i umieścić w chłodnej, suchej szafce lub w lodówce. Nasiona warzyw powinny zachować zdolność do kiełkowania przez okres od dwóch do ponad pięciu lat.

ODWIEDŹ www.gardenersworld.com/seeds, aby uzyskać więcej porad dotyczących postępowania z nasionami

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 0460f9ce62

Alfabet roślin doniczkowych

Odśwież swój dom z naszym przewodnikiem o pielęgnacji i aranżowaniu roślin doniczkowych

Alokazja „Ręka Buddy”

Wnieś do domu spokój i, miejmy nadzieję, trochę szczęścia, dzięki tej karłowej alokazji. Błyszczące liście *Alocasia cucullata* są podobne do uszu słoni, stąd potoczna nazwa rośliny: „Ucho słonia”.

Uważa się, że znana również jako „Ręka Buddy” alokazja przynosi szczęście wszędzie tam, gdzie rośnie, dlatego rośliny te są uprawiane w buddyjskich świątyniach w południowo-wschodniej Azji, skąd pochodzą. W naturze alokazje mogą dorastać do 7 metrów wysokości, ale ta karłowa domowa odmiana prawdopodobnie nie przekroczy jednego metra wysokości. Najlepiej wygląda razem z innymi roślinami doniczkowymi o soczystych liściach, takimi jak np. monstera dziurawa.

TEKST MIRANDA JANATKA
ZDJĘCIA SARAH CUTTLE I JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

DOBRA RADA
Wyszukaj mięsiste korzenie na sadzonki

eprasa.pl 0460f9ce62

Ta szybko rosnąca alokazja nagrodzi cię świeżymi liśćmi, jeśli tylko będzie uprawiana w odpowiednich warunkach. Ustaw ją z dala od bezpośredniego słońca, aby uniknąć przypalenia, ale w miejscu z dużą ilością światła dziennego i temperaturą powyżej 16°C. Latem dokarmiaj ją co dwa tygodnie płynnym nawozem uniwersalnym i utrzymuj przez cały czas stale wilgotną ziemię podlewając mało, ale często. Zimą roślina przejdzie w stan uśpienia, więc ogranicz podlewanie i nie panikuj, gdy część liści zaschnie – nowe liście pojawią się na wiosnę. Odetnij liście u nasady, gdy będą już nieestetyczne. Jeśli doniczka będzie już za ciasna, przesadź roślinę wiosną, używając przepuszczalnego podłoża do roślin doniczkowych. Upewnij się, że nowa doniczka posiada otwory odpływowe.

Podczas przesadzania możesz znaleźć odnóżki – młode rośliny wyrastające z korzeni rośliny macierzystej. Można je delikatnie oddzielić (ale upewnij się, że mają już własne korzenie) i posadzić do osobnych doniczek dla uzyskania nowych roślin. Alternatywnie spróbuj pobrać sadzonki korzeniowe.

- **Stanowisko** Dużo światła, ale z dala od bezpośredniego słońca. Jeśli liście zbledną, spróbuj przenieść roślinę w bardziej zacienione miejsce.
- **Pielęgnacja** Regularnie sprawdzaj ziemię, która powinna być wilgotna, ale nie przemoczona. Spryskuj roślinę co kilka dni, aby podnieść wilgotność powietrza, jeśli w pomieszczeniu jest zbyt sucho.
- **Warto wiedzieć** Ustaw alokazję w miejscu niedostępnym dla dzieci i zwierząt domowych, ponieważ zawiera toksyczne i działające drażniąco kryształy szczawianu wapnia. Obracaj roślinę co kilka tygodni, aby uzyskać równomierny pokrój.

Jak rozmnożyć alokazję

1 **WYJMIJ** roślinę z doniczki. Ostrymi nożyczkami odetnij grube, mięsiste korzenie o długości około 10 cm.

2 **WYMIESZAJ** ziemię z perlitem w proporcji 70:30 i napełnij mieszanką kuwetę. Rozłóż kawałki korzeni płasko na wierzchu podłoża, pozostawiając między nimi około 2 cm odstępy.

3 **PRZYKRYJ** korzenie cienką warstwą piasku, dokładnie podlej i ustaw w ciepłym, jasnym miejscu, ale z dala od bezpośredniego promieniowania słonecznego. Utrzymuj wysoką wilgotność, a sadzonki powinny rozpocząć wzrost w ciągu czterech do sześciu tygodni.

Gdzie kupić

ROŚLINY
- The Nunhead Gardener **www.thenunheadgardener.com**
- Hortology **www.Hortology.co.uk**
- Bloombox Club **www.bloomboxclub.com**

Polskie sklepy z tą rośliną:
- **Mała Szklarnia** www.malaszklarnia.pl
- **Coca-Flora** www.cocaflora.com
- **Liście Powiśle** www.lisciepowisle.pl

AKCESORIA
- Podobne donice znajdziesz w centrach ogrodniczych

eprasa.pl 0460f9ce62

Anturium

Nic nie pobije anturium w konkursie na najbardziej ekstrawagancki wygląd. Różowe lub czerwone kwiatostany o sercowatym kształcie utrzymują się na roślinie przez wiele tygodni, ponieważ jaskrawe „kwiaty" to w rzeczywistości przekształcone liście, a nie płatki. Anturium kwitnie z przerwami przez cały rok, co czyni go idealnym prezentem dla każdego, kto uwielbia mieć cięte kwiaty w domu, ale nie cierpi ich wyrzucać. Pomaga również oczyścić powietrze. Anturium Andre'ego (*Anthurium andraeanum*) tak mocno przyciąga wzrok, że można je ustawić solo w jasnym miejscu lub połączyć ze skrzydłokwiatami lub cantedeskiami, które są jego bliskimi krewnymi.

TEKST
MIRANDA JANATKA
ZDJĘCIA
SARAH CUTTLE
I JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

1

DOBRA RADA
Podlej, gdy ziemia jest sucha w dotyku, a następnie zaczekaj, aż nadmiar wody odcieknie z donicy

eprasa.pl 0460f9ce62

2

3

Nie zapomnij o podlewaniu, a zostaniesz nagrodzony mnóstwem kolorowych kwiatów i błyszczących liści. Anturia są roślinami tropikalnymi, które dobrze rosną w wilgotnych warunkach, więc nie pozwól, aby ziemia zupełnie wyschła. Sprawdzaj co kilka dni – powinna być wilgotna, ale nie przesadnie mokra. Zimą rośliny potrzebują mniej podlewania. Warstwa kamieni na dnie osłonki zwiększy wilgotność wokół rośliny, ale korzenie nie będą zalegać w wodzie – patrz poniżej. Wiosną i latem nawoź co dwa tygodnie dwukrotnie rozcieńczonym nawozem o wysokiej zawartości potasu.

Anturia wymagają przesadzania co dwa-trzy lata, a przy okazji możesz rozmnożyć swoje rośliny – najlepiej wiosną. Wyjmij roślinę z doniczki i ostrożnie rozluźnij korzenie, aby można było podzielić ją na dwie lub trzy mniejsze sadzonki, z których każda powinna mieć dobry system korzeniowy. Włóż każdą sadzonkę do nowej doniczki, wypełnij naczynie ziemią uniwersalną, uciśnij i podlej.

- **Stanowisko** Najlepiej rośnie z dala od bezpośredniego słońca, ale w jasnym miejscu. Zimą przysuń roślinę bliżej okna, aby rosła zdrowo.
- **Pielęgnacja** Spryskuj wodą regularnie i ostrożnie czyść liście co kilka tygodni wilgotną szmatką, aby roślina była zdrowa i lśniąca.
- **Warto wiedzieć** Anturium zostało wyróżnione przez NASA za zdolność oczyszczania powietrza z nieprzyjemnych substancji, takich jak formaldehyd i amoniak.

Jak używać keramzytu

1 **PODLEJ** dokładnie anturium, aż woda wypłynie przez otwory w dnie doniczki. Postaw roślinę w zlewie, aby woda miała ujście.

2 **WYBIERZ** osłonkę o 2-5 cm wyższą od doniczki i wypełnij jej dno keramzytem lub kamykami. Wlej wodę, ale nie więcej niż do górnego poziomu keramzytu.

3 **USTAW** swoją roślinę na wierzchu keramzytu. Woda będzie spływać do osłonki z drenażem, więc korzenie nie zgniją. Parująca woda zwiększy wilgotność.

Gdzie kupić

ROŚLINY
www.thenunheadgardener.com
www.crocus.co.uk
www.bakker.com

Polskie sklepy z tą rośliną:
Sklep Daglezja www.sklepdaglezja.pl
Zagajnik www.zagajnik.com.pl
Prze-sadzone www.prze-sadzone.pl

AKCESORIA
Podobne szare donice znajdziesz na **www.etsy.com/pl**

eprasa.pl 0460f9ce62

Róże lubią żyzną ziemię, więc przed posadzeniem dobrze ją nawieź

Posadź róże

Jeśli posadzisz róże już teraz, będą miały mnóstwo czasu, żeby przygotować się na zimę. Ustaw roślinę w wiadrze z wodą na czas wykopywania otworu w ziemi. Wymieszaj z ziemią sporą ilość przekompostowanego obornika w miejscu sadzenia. Wykop duży dołek i wlej na jego dno dużą ilość wody, a następnie wsyp tam nawóz z mączki kostnej, by pobudzić rozwój korzeni. Posadź różę, ugnieć ziemię wokół niej i upewnij się, że wszystkie zdrewniałe łodygi znajdują się nad ziemią. Podlej ponownie i wyściółkuj powierzchnię ziemi kompostem.

Wejdź na stronę www.gardenersworld.com/roses i poszukaj więcej porad i wskazówek na temat sadzenia róż

SZYBKIE ROZWIĄZANIA

Usuń opadłe liście z trawnika, przejeżdżając po nim kosiarką z wysoko ustawionymi ostrzami, jeśli nie chcesz skracać trawy. Jeśli liście tworzą zwartą warstwę, rozdziel je z grubsza grabiami. „Skoszone" liście wyrzuć na kompost.

Rozwiń trawę z rolki, ułóż ściśle jej fragmenty, a następnie regularnie podlewaj

Ułóż trawę z rolki

Ułóż nowy trawnik lub napraw stary, gdy ziemia jest jeszcze ciepła po lecie. Trawę łatwo się układa, a podczas jesiennej łagodnej i wilgotnej pogody szybko się ukorzeni. Umów się na dostarczenie rolek w dniu, w którym będziesz je układał. Przygotuj teren, upewniając się, że jest odchwaszczony, udeptany i wyrównany. Ułóż fragmenty murawy ciasno, jeden obok drugiego, nie pozostawiając między nimi szczelin, a następnie dociśnij. Największe kawałki układaj zawsze przy brzegach. Często podlewaj, póki trawa się nie ukorzeni.

Obejrzyj filmiki i dowiedz się więcej na temat pielęgnacji trawnika na stronie **www.gardenersworld.com/lawn-care**

Usuń uszkodzone łodygi, przycinając je do zdrowego pędu bocznego lub pąka

Odetnij uszkodzone łodygi

Przejrzyj zdrewniałe łodygi roślin na rabatach i usuń wszystkie te, które są uszkodzone lub obumierają po sezonie wegetacyjnym. Użyj sekatora z długimi rączkami do przycięcia złamanych i chorych pędów do zdrowego pąka. To także dobry czas, aby skrócić pędy, które przeszkadzają innym roślinom lub rosną w poprzek ścieżek. Jeśli podejrzewasz, że obumieranie łodyg wywołała choroba, odetnij je i spal lub wyrzuć wraz z odpadami komunalnymi. Miej pod ręką spirytus i szmatkę do przecierania ostrzy sekatora między cięciami, aby uniknąć rozprzestrzeniania się chorób grzybowych o tej porze roku.

Nie zapomnij

- Wysiej rośliny na zielony nawóz na pustych grządkach po warzywach, żeby wyeliminować chwasty
- Zgrab opadłe liście róż, by zapobiec czarnej plamistości
- Zbierz jagody i owoce z drzew oraz krzewów – oczyść nasiona i wysiej w doniczkach na zewnątrz
- Nie marnuj jesiennych liści – zrób z nich ziemię liściową

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

Posadź cebule hiacyntów pojedynczo lub w jednej misie i ustaw w chłodnym, ciemnym miejscu

Wysadź hiacynty

Cebule hiacyntów do pędzenia są łatwo dostępne, więc kup je i posadź w domu, by cieszyć się nimi na wiosnę. Umieść cebulę w doniczce, zostawiając szczyt nad powierzchnią. Ustaw doniczki w suchym i chłodnym pomieszczeniu, np. w garażu i okryj cienką warstwą podłoża lub workiem jutowym wypełnionym słomą. Sprawdzaj regularnie, a kiedy kiełki osiągną wysokość 5 cm, wystaw rośliny na światło. Utrzymuj je w chłodnym i jasnym miejscu na czas wzrostu, ale kiedy pojawią się kwiaty, wystaw je do cieplejszego pomieszczenia.

Nie zapomnij

- **Uprzątnij letnie rośliny rabatowe z grządek i rabat.**
- **Wykop bulwy mieczyków i przechowuj w chłodnym, suchym miejscu.**
- **Posadź w gruncie laki, żeby wyrosły wiosną. Ich korzenie długo się rozrastają.**
- **Posadź nowe byliny, dbając o ich wzrost i pilnuj, by miały odpowiednią ilość miejsca – wybierz dla nich takie stanowiska, żeby się pomieściły.**
- **Wykop, podziel i przesadź duże kępy konwalii.**

Odśwież stare kępy przywrotnika, dzieląc je na kilka mniejszych

Wykop i podziel byliny

Wykop duże kępy bylin, żeby je podzielić i przesadzić. Niektóre potrzebują dzielenia co kilka lat, w celu odmłodzenia. Inne można dzielić rzadziej. Wykop roślinę, a następnie szpadlem lub ręcznie podziel ją na mniejsze części. Zbite kępy rozdziel widłami. Posadź młodsze zewnętrzne części, a usuń stary środek. Uciśnij ziemię i podlej obficie każdą nową roślinę. Z podziałem bylin o mięsistych korzeniach zaczekaj do wiosny.

KROK PO KROKU

Przygotuj sadzonki

Kiedy opadną już liście pobierz zdrewniałe pędy krzewów. Budleja, jaśminowiec, bez czarny, krzewuszka i wiele innych gatunków łatwo ukorzenią się na zewnątrz. Posadź je w osłoniętym od wiatru miejscu, gdzie będą się ukorzeniać przez całą zimę. Urosną na tyle, że będzie można je przenieść na miejsce docelowe (w kolejnym roku, jesienią).

1 **WYBIERZ** mocne, proste i bezlistne łodygi z tegorocznego przyrostu. Przetnij sekatorem, zostawiając pąk liściowy na górze i na dole.

2 **WBIJ** szpadel w ziemię, by zrobić rowek w kształcie litery V. Wypełnij go żwirkiem, aby zapewnić dobry drenaż.

3 **WKŁADAJ** sadzonki głęboko, pozostawiając 2/3 ich wysokości nad powierzchnią ziemi. Zachowuj między nimi 10-15 cm odstępy, żeby miały miejsce do rozwoju.

eprasa.pl 0460f9ce62

KROK PO KROKU Wysiej trawę

W tym miesiącu możesz wysiać nowy trawnik, bo warunki do kiełkowania są idealne: ziemia jest ciepła, a pogoda łagodna. Nasiona będą kiełkowały około tygodnia, więc będziesz mieć mnóstwo czasu, aby skosić trawnik jeszcze przed zimą, by stał się bardziej gęsty.

1 **ODMIERZ** i zważ nasiona (tyle ile potrzebujesz) i przesyp do wiadra. Dodaj trochę suchego piasku, który ułatwi równomierny wysiew. Wymieszaj, aby różnej wielkości nasion traw i piasek połączyły się.

2 **NABIERZ** mieszanki do kubeczka lub na łopatkę i siej, rozsypując nasiona szerokim łukiem. Jasny piasek wskaże miejsca, które ominąłeś, więc możesz wrócić i dosiać tam trawy.

3 **DOCIŚNIJ** nasiona wierzchem grabi, by każde z nich miało kontakt z podłożem. Jeśli będzie trzeba, stań na położonej desce, aby wszędzie dosięgnąć.

4 **PODLEWAJ** ostrożnie wężem ze zraszaczem. Unikniesz dzięki temu wymywania nasion, co może spowodować nierównomierny wzrost trawnika.

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS BEECHGROVE WORDS: MAIRI RATTRAY
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; ANDREA JONES

REKLAMA

eprasa.pl 0460f9ce62

Zacznij jesienną pielęgnację trawnika od koszenia. Dzięki temu dostrzeżesz obszary wymagające interwencji

Zregeneruj swój trawnik

Kilka prostych zabiegów pomoże twojemu trawnikowi odzyskać wigor po lecie i zachować formę na nadchodzące miesiące. Zacznij od skoszenia trawy, a następnie przeprowadź wertykulację, używając grabi lub wertykulatora i usuń wszystkie zanieczyszczenia oraz śmieci. Następnie usuń chwasty ręcznym chwastownikiem lub wąską łopatką, a potem wysiej trawę tam, gdzie jej brakuje. Sprawdź, czy brzegi trawnika są równe. Jeśli gdzieś się zapadają, podnieś fragment darni i podsyp ziemi, by wyrównać poziom. Na koniec zastosuj jesienny nawóz do trawy, by wzmocnić ją przed zbliżającą się zimą.

Wyrwij niechciane pędy u nasady wawrzynów, by zatrzymać ich odrastanie

Usuń boczne pędy, wyrywając je

Wiele krzewów i drzew, w tym lilaki, róże i wawrzyny wypuszczają boczne pędy u podstawy lub z korzeni (to tzw. odrosty). Trzeba je usunąć tak szybko, jak to możliwe, wyrywając je zdecydowanym ruchem. Jeśli wyrosną zbyt duże, użyj sekatora, ale pamiętaj, że wtedy na pewno odrosną. Odrosty pochodzą z pąków na powierzchni korzeni, tuż u nasady pnia. Postaraj się nie naruszać podłoża u podstawy pni drzew i krzewów, by nie pobudzać odrostów do wzrostu.

Nie zapomnij

- **Kontynuuj usuwanie chwastów i glonów z oczek wodnych, pamiętając o pozostawieniu ich na brzegu na dzień przed wyrzuceniem do kompostownika**
- **Posadź nowe drzewa i krzewy; obficie podlej**
- **Przytnij ligustry i wiciokrzewy, by nadać żywopłotom końcowy kształt – przejdź na stronę 96 po porady, jak to zrobić**

Obejrzyj filmy i dowiedz się więcej na temat trawnika na stronie **www.gardenersworld.com/lawn-care**

Zgrab powierzchnię trawnika pod koniec miesiąca, zanim zaczniesz dalsze prace

Zadbaj o trawnik

Dodanie warstwy miałkiej ziemi na powierzchni trawnika wyrównuje jego powierzchnię i poprawia drenaż. Możesz kupić gotowe mieszanki ziemi lub tworzyć własne, z podłoża uniwersalnego, gliny i drobnego żwirku. Przed wysypaniem zrób kilka otworów w odstępach na około 15 cm na całym trawniku, używając wideł lub ręcznego aeratora. Otwory napowietrzą ziemię i wypełnią się miałką ziemią. Rozsyp mieszankę cienką warstwą na całym trawniku, aby wyrównać wszelkie otwory i nierówności.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE; TIM SANDALL

eprasa.pl 0460f9ce62

Wybierz odmiany sałaty, takie jak 'Winter Density' czy 'Valdor'

Siej sałatę

Jeśli wysiejesz zimowe odmiany sałaty teraz, w kuwetach lub na grządkach w szklarni, będziesz się nimi cieszyć przez całą wiosnę. Rozrzuć rzadko nasiona i przykryj je cienką warstwą ziemi, a następnie podlej. Zaczną kiełkować w ciągu tygodnia lub dwóch. Zapewnij im jak najwięcej światła i rozsadzaj, kiedy wyrosną. Staraj się ich nie przelewać, żeby uniknąć chorób grzybowych.

Nie zapomnij

- **Zasadź cebulki frezji, żeby mieć zimą pachnące kwiaty**
- **Usuń letnie liście, żeby rośliny miały swobodny dostęp do światła i zdrowo rosły**

Czystość wewnątrz i na zewnątrz

Wymieć wszystkie śmieci z rynien szklarni, aby zimowe deszcze bez problemu spływały do beczki na deszczówkę. Wyczyść zewnętrzną powierzchnię oszklenia szklarni, żeby pozbyć się zarodników grzybów, które mogłyby trafić do beczek z deszczówką. Zrób też porządek wewnątrz szklarni – zamieć podłogę, umyj doniczki i wyczyść szczotką z środkiem dezynfekującym szprosy i słupki okienne, żeby usunąć szkodniki, takie jak przędziorki i wełnowce, które chowają się w szczelinach na zimę. Możesz też znaleźć ślimaki w stanie hibernacji w doniczkach lub przyczepione do ławek. Obejrzyj rośliny, szukając na nich oznak pleśni i uszkodzeń wywołanych przez szkodniki. Usuń gnijące fragmenty, a szkodniki likwiduj, myjąc roślinę wodą z mydłem lub środkiem owadobójczym.

Wyczyść rynny, aby zimowe deszcze spływały do beczki na deszczówkę

Przewietrz sadzonki raz w tygodniu, aby nie rozwinęła się pleśń

Sprawdzaj sadzonki

Podczas ukorzeniania się sadzonek w mnożarce należy je raz w tygodniu odkryć i wpuścić świeże powietrze do środka. Obejrzyj uważnie wszystkie siewki i usuń spleśniałe lub uszkodzone liście. Usuń w całości gnijące łodygi i pąki kwiatowe. Pilnuj, by sadzonki miały sucho, wówczas nie będą gnić. Spryskuj je zraszaczem, by utrzymać ich świeżość. Kiedy się ukorzenią, zaczekaj do wiosny, żeby je posadzić.

WSKAZÓWKA

Upewnij się, czy w twojej szklarni jest wystarczająco ciepło dla roślin, które tam trzymasz przez zimę. Sprawdź, czy grzejniki działają prawidłowo.

KROK PO KROKU Posadź cebulki hippeastrum

Zasadź cebulki hippeastrum, aby po około ośmiu tygodniach cieszyć się pięknymi kwiatami, w sam raz na Święta Bożego Narodzenia. Trzymaj je w cieple, ale jeśli chcesz cieszyć się kwiatami dłużej, ustaw je w nieco chłodniejszym miejscu.

1 **Wybierz** największe cebulki hippeastrum, by mieć wiele kwiatów. Potem wybierz doniczkę, która będzie dwa centymetry szersza od cebulki.

2 **WYPEŁNIJ** doniczkę podłożem tylko do połowy, po czym umieść w niej cebulkę tak, by czubek został na wierzchu. Dopełnij ziemią i obficie podlej.

3 **Ustaw** w ciepłym i dobrze doświetlonym miejscu w szklarni. Słoneczny parapet w kuchni też się nada.

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

KROK PO KROKU

Posadź krokusy na trawniku

Posadź cebulki krokusów na swoim trawniku, aby wiosną powstał naturalny łan kwiatów. Wykorzystaj fragment trawnika, którego nie będziesz kosić przez kilka tygodni, kiedy krokusy zakwitną, a później spokojnie przekwitną.

1 **ROZETNIJ** kwadrat darni jak kopertę. Spróbuj wyciąć ją na równej głębokości i tak, by można było ułożyć ją z powrotem. Rozluźnij ziemię widłami na głębokości około 5 cm.

2 **ROZRZUĆ** cebulki krokusów na powierzchni, by ułożyły się swobodnie. Upewnij się, że leżą spiczastym końcem do góry i mają wokół siebie tyle miejsca, ile same mają szerokości.

3 **POŁÓŻ** ostrożnie z powrotem zdjętą wcześniej darń i dociśnij krawędzie dłońmi.

4 **UBIJ** delikatnie murawę wierzchem szpadla lub przy pomocy deski, by darń wpasowała się w trawnik.

Wejdź na stronę www.gardenersworld.com/lawn-care po więcej wskazówek dotyczących pielęgnacji trawnika

1

2

3

4

Jednoroczne rośliny mrozoodporne, jak te ośmiały większe 'Purpurascens' idealnie nadają się do wypełniania pustych miejsc na rabatach. Wysiej po trzy nasiona do każdego pojemnika i ustaw w ciepłym miejscu

Wysiej mrozoodporne rośliny jednoroczne

To dobry czas na wysianie gatunków mrozoodpornych do doniczek lub do gruntu, by cieszyć się roślinami wczesną wiosną. Do siewu możesz zebrać nasiona z kwiatów roślin tegorocznych.

Wypełnij doniczki uniwersalnym podłożem lub oczyść z chwastów wydzielony obszar do wysiania bezpośrednio na rabacie. Wysiej niewiele nasion, przykryj je cienką warstwą ziemi i dobrze podlej. Rośliny szybko wyrosną i mogą nawet zakwitnąć tej jesieni. Są odporne na mróz i będą kwitły wcześniej niż rośliny z wiosennego siewu w kolejnym sezonie.

Nie zapomnij:

- Podlewaj rośliny w pojemnikach, bo wrześniowe deszcze mogą być niewystarczające.
- Chroń kwiaty dalii przed skorkami, wyłapując owady do ustawionych do góry dnem doniczek wypełnionych słomą. Uwolnij je na warzywnej grządce.
- Wesprzyj wysokie kwiaty, podwiązując ich łodygi do tyczek.
- Oszczędzaj pieniądze, zbierając nasiona – przechowuj je w suchym i chłodnym miejscu aż do wiosny.
- Wyblakłe liście i zwiędłe łodygi kwiatów (ale nie nasiona) wrzuć do pojemnika na kompost.

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 0460f9ce62

Dojrzały bakłażan wróci do kształtu po delikatnym naciśnięciu

Zbieraj bakłażany

Naciśnij jędrną i błyszczącą skórkę bakłażana. Jeśli wraca do poprzedniego kształtu, warzywo jest gotowe do zerwania. W odpowiednich warunkach twoje rośliny osiągną pełny rozmiar, więc sprawdź, jaką wielkość powinna mieć odmiana, którą posadziłeś. Odetnij owoce, zachowując długą szypułkę i uważaj, aby nie obić i nie powgniatać skórki. Obserwuj dojrzewające bakłażany, bo jeśli zmatowieją, to znaczy, że na zbiór jest już za późno – nasiona osiągną pełen rozwój, a miąższ stanie się gorzki.

Wejdź na stronę www.gardenersworld.com/greenhouse po więcej porad i wskazówek

20 MINUT WOLNEGO?

Schludna i czysta szklarnia przechowa zimą delikatniejsze rośliny. Jeśli letnie uprawy całkiem już przekwitły, wyrzuć je, by byliny, które przetrwają zimę miały więcej miejsca. Oczyszczaj rośliny ze szkodników na bieżąco.

Nie zapomnij

- **Ogranicz podlewanie i nawożenie. Dzięki temu zapobiegniesz bujnemu wzrostowi roślin (w takim stanie nie przetrwałyby zimy).**
- **Wysiej w doniczkach mizunę, by zaostrzyć smak jesiennych sałatek.**
- **Uważaj na opuchlaki i zwalczaj je, podlewając rośliny rozcieńczonymi w wodzie nicieniami.**

Posadź cebulki hiacyntów

OSZCZĘDZAJ

Umieść cebulki hiacyntów w doniczkach, by zakwitły zimą i wiosną. Stratyfikowane cebulki kwitną przez kilka tygodni, zależnie od odmiany. Dzięki temu możesz zaplanować ich kwitnienie na Święta. Inaczej spodziewaj się kwiatów wczesną wiosną. Posadź cebule na głębokości 10 cm w doniczce wypełnionej uniwersalnym podłożem. Ustaw je w chłodnym i ciemnym miejscu, a potem, gdy pojawią się pędy, stopniowo przyzwyczajaj je do światła i ciepła.

Wejdź na stronę www.gardenersworld.com/seeds-bulbs po więcej porad i wskazówek

Przechowuj cebule w chłodnym i ciemnym miejscu, by rozwinęły się ich korzenie

KROK PO KROKU Siej jednoroczne zioła w pojemnikach

Wysiej nasiona jednorocznych ziół, by zyskać plony jeszcze przed zimą. Delikatne zioła, takie jak koperek i kolendra na chłodnym jesiennym powietrzu szybko wybijają w pędy kwiatostanowe, więc wysiej je w szklarni, gdzie będą ci służyć dłużej.

1 **WYPEŁNIJ** doniczkę uniwersalnym podłożem i wyrównaj powierzchnię. Wysiej równomiernie nasiona.

2 **ZAKRYJ** nasiona warstwą przesianej ziemi lub wermikulitu i dociśnij je tak, by miały kontakt z podłożem. Opisz doniczkę.

3 **USTAW** doniczkę w podstawce z letnią wodą, aby ziemia wchłonęła wilgoć. Doniczki z gliny zostaw na dłużej, ponieważ ścianki też nasiąkają wodą.

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

Cięcie drzewek owocowych utrzyma je w zdrowiu i przyniesie większe plony

Przycinanie formowanych drzewek owocowych

Skróć młode pędy na kształtowanych jabłoniach, gruszach, czerwonych porzeczkach i agreście. Przytnij tak, by zostało na nich po pięć liści i owoce. Zimą będzie można je całkowicie wyciąć. Jeśli kształtujesz młode drzewka, nowe pędy wychodzące poza koronę można przywiązać, aby zwiększyć rozmiar rośliny. Przycinanie o tej porze roku hamuje wzrost rośliny i tym samym pomaga uzyskać pożądany kształt.

Nie zapomnij

- **Okryj ziemią łodygi roślin kapustnych, żeby przetrwały zimowe wichury.**
- **Przesadź wiosenne kapusty w ich docelowe miejsce.**
- **Odetnij owocujące gałązki jeżyn i przywiąż nowe.**
- **Jeśli liście agrestu zaatakuje mączniak, odetnij je i spal, aby uniknąć infekcji w kolejnym roku.**

Zrywaj jarmuż

Zbierz trochę liści jarmużu, które rosły przez całe lato. Zbieraj tylko zewnętrzne liście, by utrzymać wzrost tych w środku. Podczas zrywania dolnych liści usuń rosnące wokół chwasty. Jarmuż wypuści jeszcze więcej liści przez następne kilka tygodni i dostarczy jeszcze kilka zimowych zbiorów. Gotuj liście bez zgrubiałych łodyg.

Zbieraj liście jarmużu, wyłamując je u nasady lub odcinając nożem

Wykop ziemniaki

Wykop i zbierz ziemniaki. Przestały rosnąć, odkąd liście zaczęły obumierać. Użyj łopaty lub wideł i kop u podstawy pasa ziemi, równolegle do rowka, by uniknąć uszkodzenia bulw. Po uniesieniu rośliny, zbierz ziemniaki i przekop jeszcze raz, by sprawdzić, czy wykopałeś wszystkie. Wszelkie bulwy pozostawione w ziemi będą rosnąć w przyszłym roku, co może zwiększyć ryzyko przenoszenia szkodników i chorób w kolejnych latach.

Nie zostawiaj niezebranych ziemniaków w ziemi

Wejdź na stronę www.gardenersworld.com/herbs po więcej wskazówek i porad na temat uprawy ziół

Dojrzewające dynie i kabaczki

Pomóż dyniom i kabaczkom dojrzeć i utwardzić skórkę, wystawiając je na jesienne słońce. Uchroń warzywa przed zgniciem u podstawy, układając je na dachówce lub cegle. Odetnij wszystkie liście, które bezpośrednio zacieniają warzywa. Kabaczki trzeba zebrać przed przymrozkami. Przechowuj je w suchym i chłodnym miejscu. Dynie można jeszcze zostawić, aby spokojnie rosły, szczególnie jeśli masz zamiar pokazać je na lokalnym jesiennym festynie!

Wejdź na stronę www.gardenersworld.com/fruit-veg po więcej wskazówek i filmów

Ułożenie dyń na twardym podłożu chroni ich skórki przed uszkodzeniami; dzięki temu lepiej zniosą przechowywanie zimą

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 0460f9ce62

Najpierw zbierz zewnętrzne liście sałaty, zostawiając środek na później

Przedłuż zbiory sałaty

Zbierz liście sałaty, musztardowca, sałat orientalnych oraz rukoli na sałatkę. Aby cieszyć się plonami jak najdłużej, odcinaj tylko zewnętrzne liście, zostawiając środek na dalszy wzrost. Jeśli wysiałeś roszponkę, rzeżuchę i portulakę nieco później, teraz będą gotowe do zbioru.

Nie zapomnij

- **Zasiej groszek i miej w pogotowiu osłonę, by ochronić go przed zimnem.**
- **Usuń stare pędy fasoli i pomidorów.**
- **Wytnij łodygi topinamburu.**
- **Wysadź sadzonki dwuletnich ziół, takich jak trybula i pietruszka.**

Czas posadzić czosnek

Wybierz słoneczne miejsce, by posadzić jesienią czosnek. Czosnek najlepiej sobie radzi w przepuszczalnej ziemi, więc jeśli twoja gleba jest ciężka, zasadź ząbki czosnku w multiplatach lub doniczkach i wysadź do gruntu, gdy podrosną. Usuń wszystkie chwasty, a następnie spulchnij ziemię i zagrab razem z warstwą uniwersalnego nawozu. Rozdziel główkę na ząbki i sadź do ziemi w 15 cm odstępach wierzchołkami w dół, na głębokość dwóch centymetrów. Podlej je po zasadzeniu i nie podlewaj już więcej aż do wiosny. Kiedy pojawią się liście, utrzymuj podłoże wilgotne i wolne od chwastów oraz ściółkuj dobrze przekompostowaną materią organiczną. Cebulki pęcznieją na wiosnę bardzo szybko, a do zbioru są gotowe już czerwcu-lipcu.

Czosnek jest łatwy w uprawie i dobrze plonuje po jesiennym sadzeniu

Zasadź bób, by cieszyć się wczesnymi zbiorami

Czas wysiać bób

Zasiej nasiona bobu już teraz w dołkach głębokich na 5 cm. Zachowuj 15-20 cm odległości między nasionami, a dołki zrób w podwójnych rzędach. Przykryj nasiona warstwą ziemi i podlej. Bób jest odporny na chłody, ale przygotuj trochę włókniny do okrycia w razie dużych mrozów. Zbiorami bobu będziesz się mógł cieszyć już następnego lata.

SZYBKIE ROZWIĄZANIE

Załóż na pnie drzew opaski lepowe dla ochrony przed pędzikiem przedzimkiem, którego pozbawione skrzydeł samice wspinają się po pniach, by składać jaja na gałęziach.

KROK PO KROKU Przechowywanie warzyw korzeniowych

Przechowuj warzywa korzeniowe, takie jak marchew, burak, seler, pasternak i rzepa w kopcach na zewnątrz, jeśli brakuje ci miejsca do przechowywania w środku. Wybierz tylko najzdrowsze warzywa, oczyść je z zabrudzeń i usuń liście. Korzenie muszą być suche.

1 **Wykop** wystarczająco duży otwór, głęboki na 15 cm [w Polsce 80-140 cm, zależnie od regionu – red.]. Wypełnij go pięciocentymetrową warstwą piasku, dla lepszej przepuszczalności

2 **Ułóż** korzenie na piasku, po czym przykryj je kolejną warstwą piasku

3 **Dodaj** warstwę słomy. Na końcu przykryj warzywa ziemią, zostawiając kilka słomek tak, by wystawały, dzięki temu powietrze będzie miało dostęp do warzyw, pozostawiając je świeże na dłużej. Jeśli ziemia jest zbyt ciężka, wykop rowek wokół kopca dla lepszego drenażu.

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

eprasa.pl 0460f9ce62

Obetnij szparagi, kiedy tylko staną się żółte, aby zapobiec zimowaniu szkodników na łodygach

Przytnij łodygi szparagów

Użyj sekatora do przycięcia wszystkich łodyg szparagów, kiedy tylko staną się brązowe lub żółte. Przycinaj tuż przy powierzchni ziemi, aby uniknąć zimowania szkodników na roślinach. Jeśli przeżyłeś atak poskrzypki szparagowej latem, spal wszystkie wycięte łodygi lub wyrzuć do komunalnego śmietnika. Dzięki temu nie będzie ryzyka, że poskrzypka przezimuje czas chłodów na łodygach. Następnie przekop grządkę i usuń młode odrosty szparagów, które osłabiają rośliny. Pozwól ptakom wydziobać szkodniki na grządkach, zanim je wyściółkujesz.

Zapasy gruszek przechowuj w suchym i chłodnym miejscu

Przechowuj owoce

Obejrzyj uważnie każdy zebrany owoc i wybierz do przechowywania te najładniejsze, bez przebarwień. Jabłka i gruszki przetrwają kilka tygodni, jeśli będą przetrzymywane w chłodnym, ciemnym i suchym pomieszczeniu. Poukładaj je w odstępach na kratce lub owiń każdy owoc w gazetę. Sprawdzaj owoce regularnie i usuwaj, jeśli zaczną gnić.

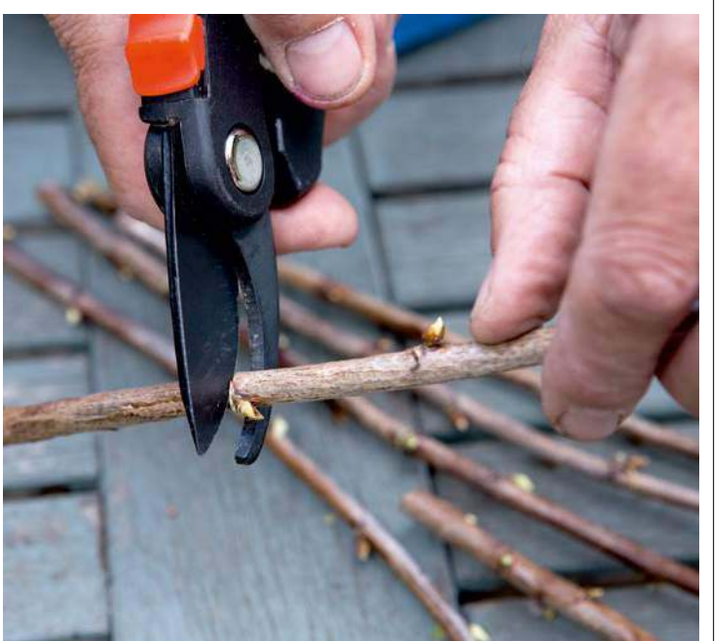

Przytnij koniec łodygi w poprzek, tuż pod pąkiem

Wyhoduj z sadzonek nowe drzewka owocowe

Wybierz zdrowe, młode i proste pędy na sadzonki z krzewów owocowych, takich jak czarna, biała i czerwona porzeczka czy agrest. Czarna porzeczka idealnie nadaje się do zrobienia sadzonek, bo ma gęste i proste łodygi. Sadzonki z agrestu i porzeczek powinno pobierać się z bocznych i krótszych pędów. Do wysadzenia do ziemi będą gotowe w przyszłym roku, a owocować zaczną jeszcze rok później.

Wskazówka

Przygotuj podłoże pod nowe okazy drzewek i krzewów owocowych. Oczyść ziemię z wszelkich starych upraw i dokładnie odchwaść. Dodaj do ziemi materii organicznej, na przykład kompostu, by poprawić jej strukturę, zwiększyć w niej poziom składników odżywczych i pożytecznych organizmów.

KROK PO KROKU

Zbierz ostatnie owoce

Zbierz ostatnie owoce ze wszystkich delikatnych roślin, np. bakłażanów, chili, cukinii i kabaczków, zanim zetnie je mróz. Mimo że ich liście pewnie już zwiędły, owoce i warzywa wciąż są świeże i jędrne. Usuń rośliny po tym, jak zebrałeś resztę plonów, i wrzuć je do kompostownika.

1 **ODETNIJ** bakłażany sekatorem, upewniając się, że szypułka jest nienaruszona. Przechowuj je w lodówce do kilku dni

2 **ZBIERZ** wszystkie papryczki chili, które znajdziesz na krzaczku. Wykorzystuj je na bieżąco lub wysusz na sznurku, albo zamarynuj.

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl 0460f9ce62

Sadzonki z cisów

Teraz jest najlepszy czas na pobranie półzdrewniałych sadzonek z roślin zimozielonych, takich jak cis czy bukszpan. Możesz łatwo pobrać dziesiątki dobrych sadzonek na przyszłe żywopłoty. To wcale nie taka odległa przyszłość – mam wysoki na 2,5 m żywopłot z cisów wyhodowanych z sadzonek, które ukorzeniłem zaledwie 10 lat temu.

Wybierz proste, zdrowe tegoroczne pędy i utnij je z 1-2 mm fragmentem starszej gałązki u podstawy. Umieść sadzonki natychmiast w foliowym woreczku, aby opóźnić utratę wilgoci; to mogłoby je zabić, zanim zdążą się uformować nowe korzenie.

Oderwij większość liści i wszystkie boczne pędy, a następnie wciśnij sadzonki głęboko do piaszczystego podłoża. Dobrze podlej i często zraszaj liście. Sprawdzaj, czy ziemia nie jest zbyt mokra lub czy nie wysycha. Sadzonki najlepiej ukorzeniają się w ciepłym, ale nie gorącym miejscu. Powinny mieć jasno, ale nie mogą stać w bezpośrednim słońcu. Najlepiej ustaw je pod stołem w szklarni lub w inspekcie.

Zostaw sadzonki na całą zimę, a wiosną zobaczysz nowe przyrosty. Przesadź je do pojedynczych doniczek lub posadź na wolnym skrawku ziemi, gdzie podrosną przez rok lub dwa, aż będą wystarczająco duże i silne, aby można je było przenieść na docelowe miejsce.

Zetnij zdrowe pędy i włóż je do foliowego woreczka, aby zachowały świeżość, a następnie oderwij dolne liście i posadź do doniczek z piaszczystym podłożem

eprasa.pl 0460f9ce62

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Wizerunek nie ma znaczenia, jeśli chodzi o ogrodnictwo – mówi **Alan**. Ważniejsze jest to, czy ktoś czuje rośliny

Jakiś czas temu bardzo miły fotograf przyszedł zrobić zdjęcia moich dłoni. Zadbałem o to, żeby były „prosto z ogrodu" (pokryte ziemistą patyną), ponieważ zdjęcie było przeznaczone do książki, w której właściciel ogrodniczych rąk będzie pokazany całemu światu. Nie chciałbym, żebyś pomyślał, że musiałem szczególnie pobrudzić palce, ale gdybym pokazał je świeżo wyszorowane i bez brudu pod paznokciami – jak zawsze kazała moja mama, gdy w młodym wieku wracałem z pracy do domu – moja reputacja ległaby w gruzach.

Wciąż mam list wysłany przez dziewięcioletniego syna rolnika do programu telewizyjnego BBC *Nationwide* w latach 80-tych. Występowałam w każdy piątek jako ekspert od ogrodnictwa. Rezolutny szkrab zapytał: „Dlaczego Alan Titchmarsh zawsze ma czyste ręce i buty?" W rzeczywistości – wcale nie miał; po prostu ciężko pozbyć się starych nawyków, a ja przyzwyczaiłem się do prania i zakładania czystych ubrań za każdym razem, kiedy gdzieś wychodziłem, także do telewizyjnego studia. Od tego czasu nauczyłem się zachowywać moją zwykłą ziemistą inkrustację, gdy jestem filmowany i dokładnie myć ręce dopiero po wyłączeniu kamer.

„Niełatwo opisać tę umiejętność – jest to rodzaj łatwości, wygody; miłość i troska przepełnione pewnością; tak nieostrożne obchodzenie się z rośliną, jakie tylko może znieść"

Kiedy w 1996 roku przejąłem prowadzenie programu *Gardeners' World* od nieżyjącego już Geoffa Hamiltona, świeżo po prowadzeniu studyjnego talk show Pebble Mill at One, producent programu spojrzał na mnie z niepokojem podczas pierwszego dnia nagrywania. Zapytałem o powód jego zatroskania. „Twoje dżinsy są za czyste" – powiedział. Zaśmiałem się i uklęknąłem w błocie. Potem ścisnąłem między palcami trochę podłoża John Innes i zapytałem, czy tak jest lepiej. Zmarszczone brwi zamieniły się w uśmiech i od tego czasu wszystko było dobrze. W telewizyjnym świecie ogrodniczym brud wyraźnie sugeruje autentyczność, nawet jeśli moje własne doświadczenia skłaniają mnie do podejrzeń, że nie zawsze tak jest.

Ręce – szczególnie w ogrodnictwie – zdradzają bardzo dużo. W pełni zgadzam się z Laurie Lee w *Cider with Rosie*, gdzie opisuje, jak jego matka traktuje swoje rośliny w taki sam sposób, jak traktowała swoje dzieci – „z pewnego rodzaju niedbałą miłością". To dobre podsumowanie. Ze sposobu, w jaki ktoś obchodzi się z roślinami, mogę stwierdzić, czy naprawdę je czuje, czy też te rośliny równie dobrze mogłyby być martwymi i bezwładnymi przedmiotami – np. książką lub kawałkiem porcelany – które niewiele mówią o charakterze zajmującej się nimi osoby.

Niełatwo opisać tę umiejętność – jest to rodzaj łatwości, wygody; miłość i troska przepełnione pewnością; tak nieostrożne obchodzenie się z rośliną, jakie tylko może znieść. Dobry ogrodnik może szybko odwrócić zdrowy cyklamen w doniczce do góry nogami i zrównoważyć go z łatwością w dłoni. Dobry ogrodnik chwyci trzy lub cztery paprocie lub trawy „za włosy" i przeniesie je w inne miejsce bez żadnego uszczerbku. Ten sam ogrodnik będzie wiedział, że gdyby tak samo postąpił z serduszką, skutki byłyby katastrofalne. Wiedza jest pomocna, owszem, ale ogrodnictwo i uprawa roślin wymagają czegoś więcej – opierają się również na instynkcie.

Uwielbiam oglądać zręczność we wszystkich jej formach – czy to rzemiosło strzecharza, garncarza, chirurga czy kucharza. Jest coś inspirującego w obserwowaniu kogoś, kto radzi sobie z pędzlem, nożem lub trzepaczką z wrodzoną łatwością, którą zrodziła się… z czego dokładnie? Niewątpliwie z doświadczenia, ale przede wszystkim sprowadza się to do uzdolnień, określanych przez słownik jako „naturalna zdolność". Kluczowym słowem jest „naturalna". Wrodzona. Nie nabyta.

Kiedy pytają mnie – a zdarza się to dość często – „Dlaczego to czy tamto nie chce mi rosnąć?" wyjaśniam, czego potrzebuje roślina – słońca lub cienia, dobrego drenażu lub wilgotnej ziemi, kwaśnego lub zasadowego podłoża – a mój rozmówca odpowiada: „Ale przecież ma to wszystko", to w końcu nie potrafię wyjaśnić, dlaczego jego roślina nie będzie się rozwijać. „Rośliny chcą rosnąć" – mówię. „To od nas zależy, czy nie będziemy im w tym przeszkadzać".

Oczywiście to nie wystarcza, a mój dociekliwy rozmówca zwykle uśmiecha się słabo i idzie poszukać kogoś innego, z kim mógłby porozmawiać. Ogrodnictwo… zabawna rzecz, prawda?

ZDJĘCIA: JASON INGRAM. ILUSTRACJA: CHRIS MADDEN/EYECANDY/ILLUSTRATION

eprasa.pl 0460f9ce62

MARKET OGRODNICZY

DaglezjaRyki
majowe.ogrody
miskanty
giganty wśród traw

Pierwsza książka o uprawie i pielęgnacji miskantów.
Bogato ilustrowana
Zapraszamy do magicznego świata traw
www.sklep.daglezjaryki.pl

Sadzawka
SKLEP INTERNETOWY
liliowce, paprocie, lilie wodne obuwiki, hosty, trójlisty, cyklameny, epimedia

» www.sadzawka.pl

Floribunda.pl

hodowla i sprzedaż róż ogrodowych
sklep internetowy
Szkółka Róż Floribunda
24-130 Końskowola, Kurowska 19
biuro@floribunda.pl, tel. 603758788
www.floribunda.pl

zielony.salonik Zielony -Salonik
WSZYSTKO DO OGRODU
WWW.ZIELONY-SALONIK.PL
ZAKUPY ON-LINE
PRZEZ CAŁY SEZON
Zielony Salonik

Sklep internetowy z nowoczesnym
OŚWIETLENIEM SOLARNYM i ozdobami ogrodowymi,
w tym RZEŹBAMI WIATROWYMI

AURORA
AURORA-GARDEN sale@aurora-garden.pl,
www.aurora-garden.pl, tel. 796 881 848

Katalog firm ogrodniczych
Przejrzyj naszą bazę
i dodaj swoją firmę!

Wejdź na:
zielonyogrodek.pl/abc-ogrodnika/przydatne-namiary

WYSYŁKOWY SKLEP OGRODNICZY
sklep.szkolkabielawni.pl
Rośliny ozdobne do Twojego ogrodu
Szkółka Drzew i Krzewów Ozdobnych Bielawni
ul. Zdunowska 1, Konarzew 63-700 Krotoszyn, tel. 662 054 630

100+ projektów ogrodów
zielonyogrodek.pl/projekty
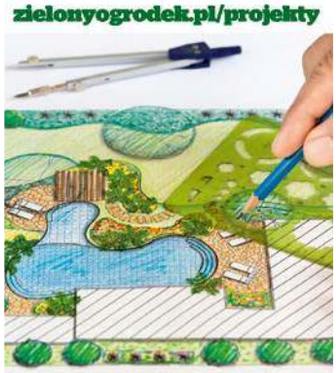

Podpory do pnączy
Liny, kratki, kolumny
Wspieramy pnącza.
zielony front
» zielonyfront.pl

eprasa.pl 0460f9ce62

Gardeners' World EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelny
Paweł Romanowski
pawel.romanowski@avt.pl

Redaktor prowadzący
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Redaktor merytoryczny
Łukasz Skop
lukasz.skop@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Moroz-Darska,
Agnieszka Nowak,
Katarzyna Kaczan-Borowska,
Grzegorz Falkowski, Bożka Piotrowska

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 22 257 84 98

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS` WORLD
MANAGING DIRECTOR
Catriona Bolger

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

DIRECTOR, MAGAZINES AND CONSUMER PRODUCTS
Mandy Thwaites

UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2021 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

Dwumiesięcznik, nr 5/2021

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Studios

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

listopadowo-grudniowy
numer w sprzedaży już pod koniec października

Naturalne dekoracje na Boże Narodzenie

PLUS Rady ekspertów

Jak zadbać o Matkę Ziemię

Zimowe zbiory warzyw

Uprawa i odmiany hippeastrum

eprasa.pl 0460f9ce62

SZKÓŁKI KUROWSCY

rośliny ozdobne

60 zielonych LAT

Nasze nowe odmiany i wiele, wiele więcej...

HYDRANGEA ARBORESCENS 'PINK ANNABELLE' PBR

Hortensja krzewiasta 'Pink Annabelle' PBR

VIBURNUM PLICATUM 'KILIMANDJARO SUNRISE' PBR

Kalina japońska 'Kilimandjaro Sunrise' PBR

SAMBUCUS RACEMOSA 'LEMONY LACE' PBR

Bez koralowy 'Lemony Lace' PBR

ROSA 'JAM-A-LICIOUS' PBR

Róża 'Jam-a-Licious' PBR

BERBERIS THUNBERGII 'RUBY CLOUD'

Berberys Thunberga 'Ruby Cloud'

SZKÓŁKI KUROWSCY, ul. Kurowska 105, 24-130 Końskowola, tel +48 81 881 62 13, info@kurowski.pl **www.kurowski.pl**

eprasa.pl 0460f9ce62

W ŚWIETLE NOWYCH MOŻLIWOŚCI

VEKA.PL

VEKAMOTION 82 I VEKAMOTION 82^{MAX}

NAJNOWSZA GENERACJA PROFILI PVC
I SYSTEMÓW DRZWI PRZESUWNYCH

eprasa.pl 0460f9ce62